KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL

TÉR-KÉP, 2017

Kiemelt téma: A gyermekvállalás területi különbségei

Kiemelt térség: A munkaerőpiaci körzetek jellemzői

TÉR-KÉP, 2017

Központi Statisztikai Hivatal, 2018

© **Központi Statisztikai Hivatal, 2018**
ISSN 2416-3511

A kézirat lezárása: 2018. november

Felelős kiadó:
Dr. Vukovich Gabriella elnök

Bevezetés

A TÉR-KÉP, 2017 című kiadvány egy éves gyakoriságú kiadványsorozat negyedik kötete. A tudományos élet képviselői és a szakmai döntéshozók által megfogalmazott igényeket alapul véve a sorozat célja, hogy elsősorban tematikus térképek, diagramok, illetve infografikák segítségével átfogó képet adjon az Európai Unióban és Magyarországon zajló térbeli folyamatokról, bemutassa az egyes térségek között meglévő társadalmi, gazdasági különbségeket. Az ábrázolt folyamatok és jelenségek hátterének megértését rövid szöveges elemzések segítik.

A kiadványban a rendelkezésre álló legfrissebb – főleg a 2017. évre vonatkozó – adatok alapján mutatjuk be a főbb jelenségeket, az aktuális helyzetkép felvázolására helyezve a hangsúlyt. A folyamatok, összefüggések ismertetéséhez azonban visszatekintünk a jelenségek természetétől függően rövidebb vagy hosszabb időtávra is.

Elsőként kitekintünk a nemzetközi környezetre, megvizsgáljuk hazánk európai térben elfoglalt pozícióját. Az Európai Unióban meglévő egyenlőtlenségeket társadalmi, gazdasági, infrastrukturális és környezeti aspektusokból is bemutatjuk, csakúgy, mint az ezt követő, Magyarország területi különbségeit előtérbe helyező fejezetben. Magyarország esetében a legtöbb témakör a 197 járás között meglévő különbségekre fókuszál, ugyanakkor néhány témakörnél más (települési, megyei) területi szint is megjelenik.

A jelenlegi kötetben kiemelt témaként a gyermekvállalás területi különbségei kerültek a középpontba, aminek aktualitását a hazánkra is jellemző, területileg differenciált mérsékelt gyermekvállalási hajlandóság adja. Az idei kiadványban a kiemelt térség fejezetben az ún. munkaerőpiaci körzetek (LMA) jellemzőinek bemutatása kap helyet.

Dr. Vukovich Gabriella
elnök

Tartalom

1. Nemzetközi kitekintés 5
2. Területi különbségek Magyarországon 19
3. Kiemelt téma: A gyermekvállalás területi különbségei 55
4. Kiemelt térség: A munkaerőpiaci körzetek jellemzői 63

Területi egységek 75
Ábrajegyzék 83

Megjegyzés: A kiadvány főleg a Központi Statisztikai Hivatal adatállományára épül, kivéve a nemzetközi fejezetet, amelynek forrása az Eurostat adatbázisa. A tematikus térképek többsége egyenlő elemszámú kategorizáláson alapul, ez alól azok képeznek kivételt, amelyeknél valamilyen jellegadó értékhez (pl. országos átlag) viszonyítunk.

1. Nemzetközi kitekintés 5

1.1. Társadalom 6

1.2. Gazdaság 10

1.3. Közlekedés, infrastruktúra, szállítás, infokommunikáció 14

1.4. Környezet 16

1.5. Regionális különbségek 17

1.1. Társadalom

Az Európai Unió 28 tagországában 2018 elején összesen közel 513 millió ember élt, ennek 1,9%-a Magyarországon. Az unió népessége 2007 és 2017 között folyamatosan, 14,3 millió fővel (2,9%-kal) emelkedett. A növekedés nagyobbrészt a vándorlási nyereségből, kisebbrészt a természetes szaporodásból adódott. Az országok többségében nőtt a népesség, elsősorban a nyugat- és az észak-európai tagállamokban, ahol a pozitív vándorlási különbözet mellé legtöbbször természetes szaporodás társult. A kelet-közép-európai tagországok többségét népességfogyás jellemezte, Magyarország az egyetlen, ahol a természetes fogyás mellé csekély pozitív vándorlási egyenleg társult.

Az életkilátások az unión belül Spanyolországban, Olaszországban, Cipruson, Franciaországban, valamint Luxemburgban a legkedvezőbbek, miközben az ezredforduló után csatlakozott volt szocialista országokban egy újszülött lényegesen rövidebb élettartamra számíthat. Magyarország azokhoz a tagállamokhoz tartozik, ahol 2006 és 2016 között a születéskor várható átlagos élettartam az uniós átlag felett növekedett. Az életminőség szempontjából különösen fontos, hogy az élethosszból mennyi az egészségesen eltöltött életszakasz. Az unióban 2016-ban egy újszülött fiú 78,2, egy lány 83,6 éves élethosszra számíthatott, aminek a férfiak 81, a nők 77%-át tölthetik el egészségesen. Az Eurostat adatai alapján egy átlagos magyar állampolgár várható élettartama mind a férfiak (72,6 év), mind a nők esetében (79,7 év) rövidebb, ebből az élethosszból az egészségesen eltöltött idő aránya a férfiaknál (82%) és a nőknél (76%) is hasonló az uniós átlaghoz.

1.1. A lakónépesség száma, 2018. január 1.

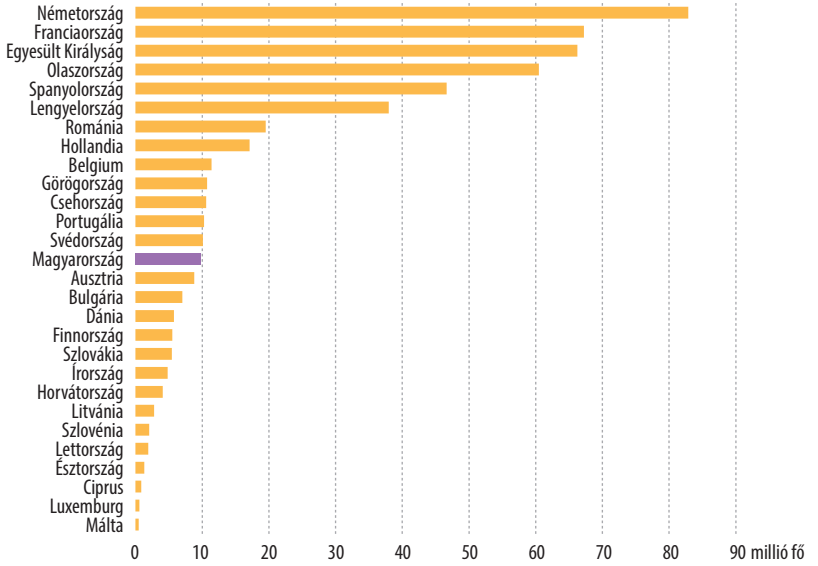

1.2. A népességváltozás és tényezői, 2007–2017

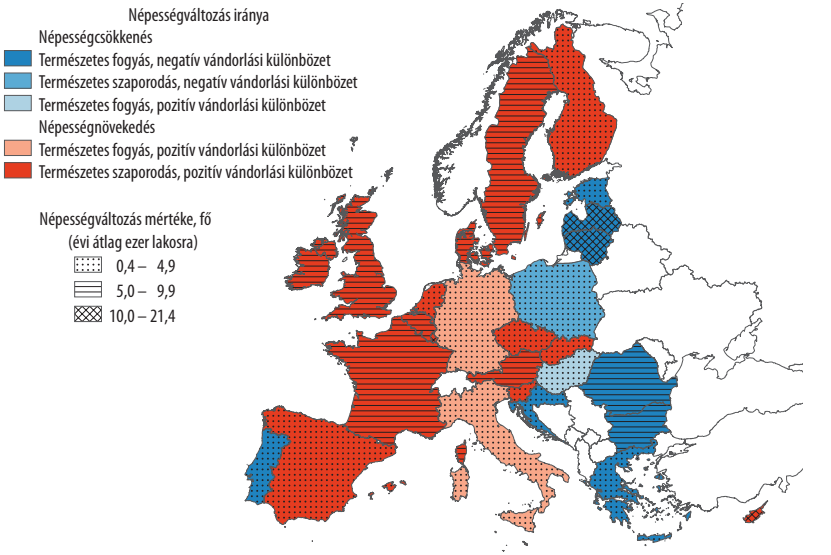

1.3. A születéskor várható átlagos élettartam, 2016

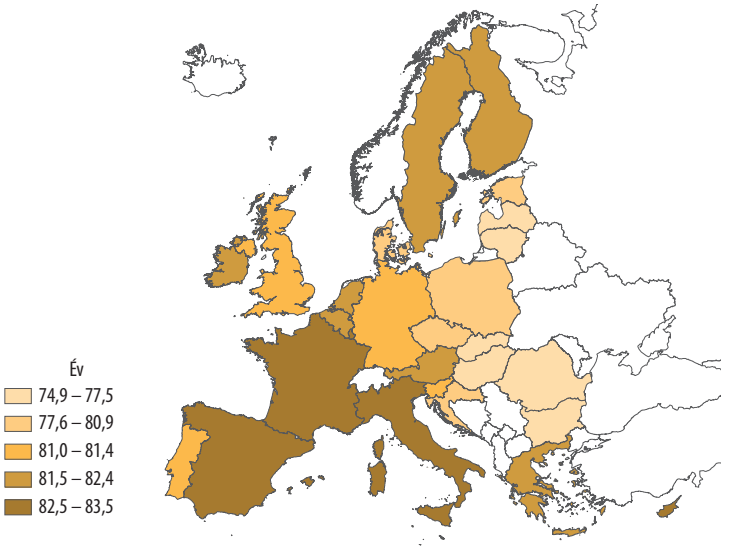

1.4. Az egy négyzetkilométeres földrajzi rácsháló (gridre) jutó népesség Európában, 2011*

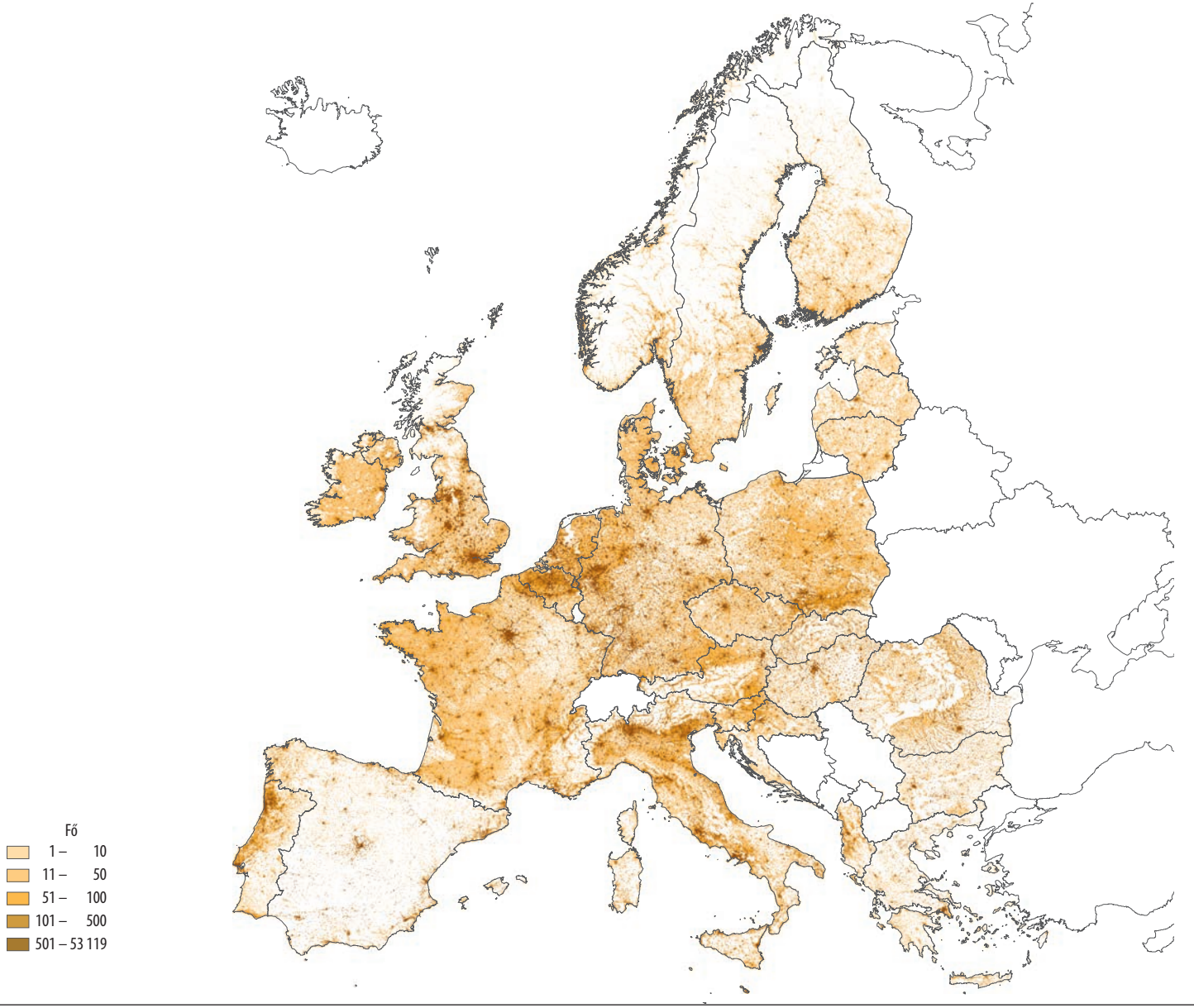

* Forrás: 2011. évi népszámlálás.

A népesség elöregedése az uniós tagországok jelentős részében egyre nagyobb probléma. A korösszetétel alakulását a várható élethossz és a születések számának alakulása befolyásolja, ez utóbbit pedig a szülőképes korú nők száma és termékenysége. Az elmúlt tíz évben folyamatos volt az öregedés: 2007-ben száz gyermekkorúra 107 időskorú jutott, 2017-ben már 125. Az unió valamennyi tagországának népessége öregszik, hazánké az átlagosnál gyorsabban.

2016-ban a 28 tagállamban együttesen 5,1 millió újszülött jött világra, 2,2%-kal kevesebb, mint 2006-ban. Az unió országaiban átlagosan ezer 15–49 éves nőre 45,3 élveszületés jutott, Írországban, Svédországban, Franciaországban, az Egyesült Királyságban és Lettországban ez a szám 50,0 feletti. Magyarország (42,0) – a déli tagállamokkal együtt – az alacsony termékenységű tagországok közé tartozik.

2017-ben az unióban a 25–64 éves lakosság 31%-ának volt felsőfokú végzettsége. A mutató értéke Írországban és Finnországban volt a legmagasabb (46 és 44%), Romániában a legalacsonyabb (18%). Magyarországon a felsőfokú végzettségűek aránya (24%) elmaradt az uniós átlagtól, hazánk a tagállami rangsor alsó harmadában helyezkedett el. A korai iskolaelhagyók aránya 18 tagországban 10% alatti, míg Spanyolországban, Romániában és Máltán különösen magas (egyaránt 18% körüli) volt. Magyarországon a mutató értéke (13%) meghaladta az uniós átlagot (11%).

1.6. Az ezer 15–49 éves nőre jutó élveszületések száma, 2016

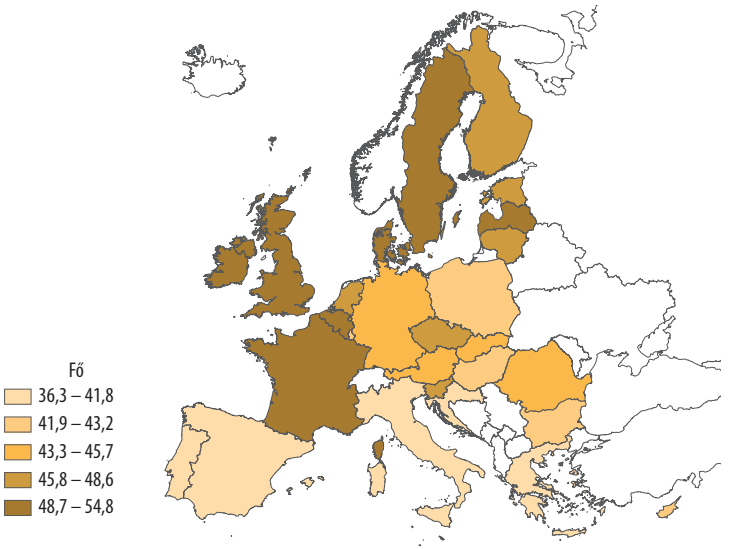

1.5. A száz gyermekkorúra jutó időskorúak száma, 2017. január 1.

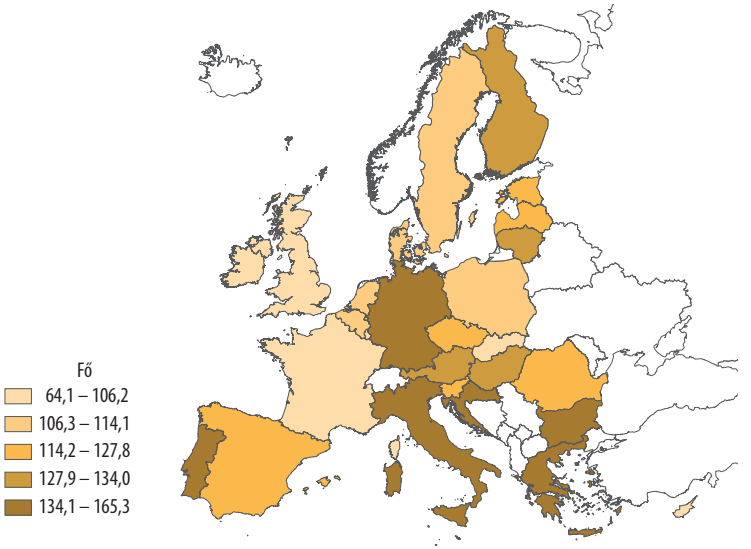

1.7. Az egyetemi, főiskolai oklevéllel rendelkezők aránya a 25–64 éves népességből, 2017

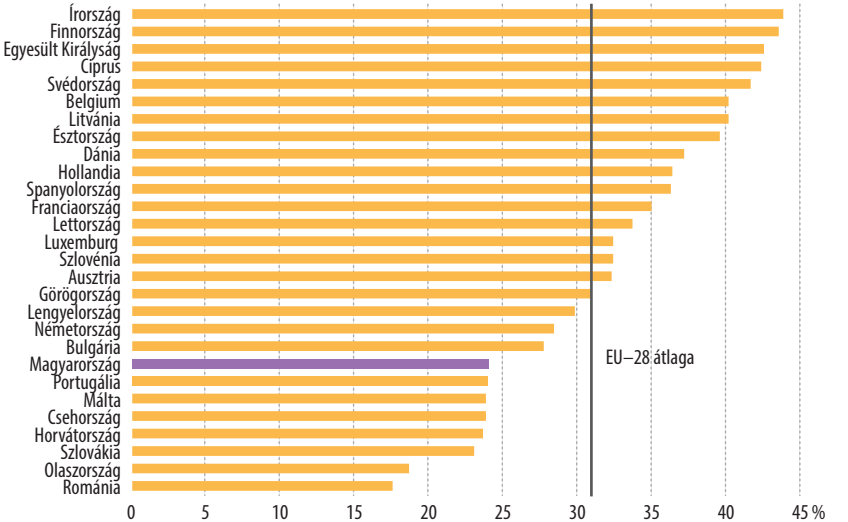

Az unióban a gazdasági válság következtében a 20–64 évesek foglalkoztatási rátája csökkent, majd a 2010-es évek elején stagnált, 2014-től viszont emelkedett, 2017-ben elérte a 72,2%-ot. Az elmúlt évtized végétől növekvő munkanélküliségi ráta 2013-at követően folyamatosan kisebb lett, 2017-ben 7,6%-ot tett ki a 15–74 évesek körében.

Magyarország munkaerőpiaci helyzete javult: a munkanélküliségi ráta (2017-ben 4,2%) az elmúlt öt évben kedvezőbb, mint az uniós átlag, a foglalkoztatási arány pedig 2017-ben (73,3%) meghaladta a tagországok átlagát. Egy 15 éves, az unióban élő lakos várhatóan átlagosan 36 évet fog élete folyamán munkával eltölteni. A legtöbb munkával eltöltött évre Svédországban és Hollandiában, a legkevesebbre Olaszországban lehet számítani. Magyarországon 2017-ben közel 34 a várhatóan munkával töltött évek száma, továbbra is kevesebb, mint az uniós átlag.

Az egy foglalkoztatottra jutó GDP 2007 és 2017 között az unió tagállamainak felében emelkedett, a legjelentősebben Írországban és Romániában, nagyobb visszaesés csak Görögországban, Luxemburgban és Cipruson volt. A növekedés ellenére a magyar mutató az uniós átlag mindössze 68%-a.

Az unió népességének 17,3%-a élt 2015-ben a szegénységi küszöb alatt, a legalacsonyabb mutatóval rendelkező Csehország (9,7%) és a legkedvezőtlenebb helyzetben lévő Románia (25,3%) között csaknem 16 százalékpont a differencia. Magyarország mutatója (14,5%) kedvezőnek mondható, a tagországok rangsorának első felében helyezkedik el.

1.9. Munkatermelékenység – egy foglalkoztatottra jutó GDP – az Európai Unió átlagának százalékában, 2017

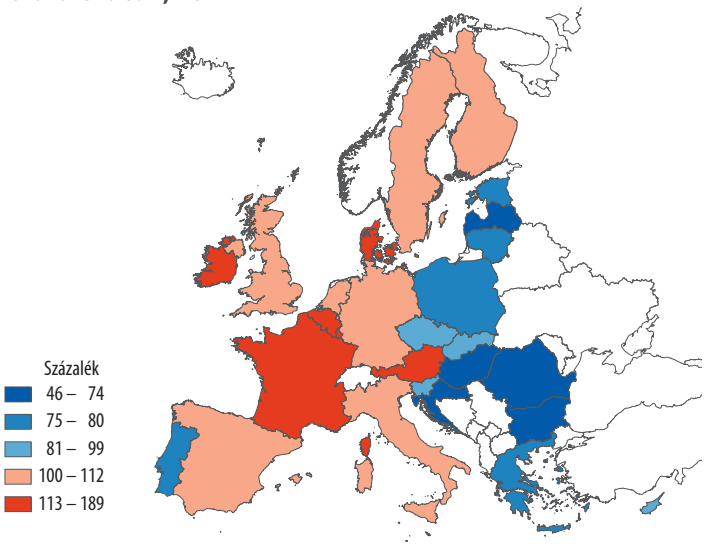

1.8. A foglalkoztatottak aránya a 20–64 éves népességből, 2017

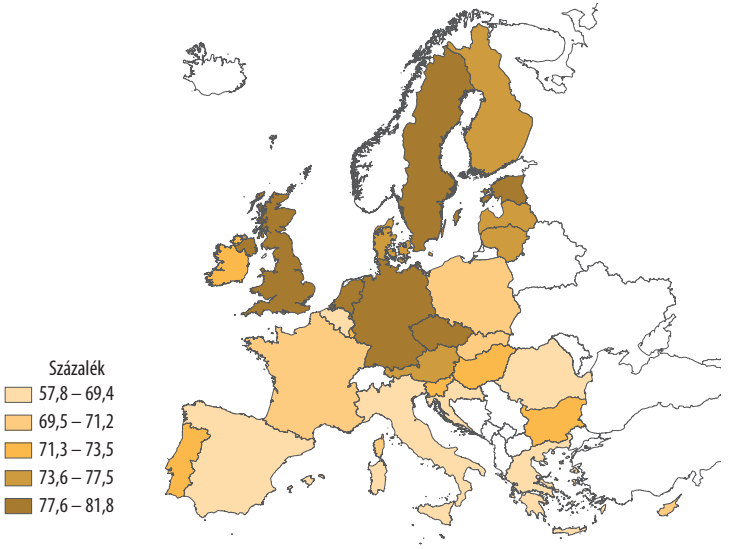

1.10. A szegénységi küszöb alatt élő népesség aránya, 2016*

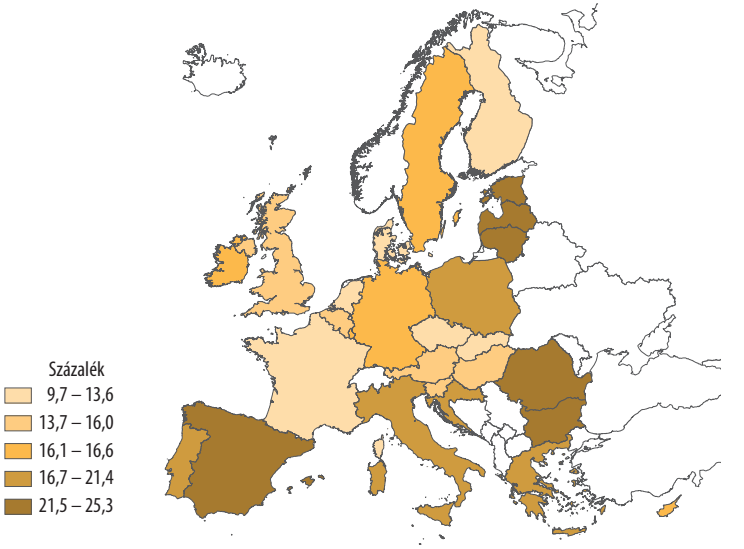

* Az adatfelvétel éve 2016, az adatok 2015. évre vonatkoznak.

1.2. Gazdaság

Az Európai Unió gazdasági teljesítménye 2013–2017 között folyamatosan bővült. 2017-ben a GDP volumene 2,4%-kal nőtt az előző évhez képest. Valamennyi tagállamban emelkedett a gazdaság teljesítménye, a legnagyobb bővülést Romániában (7,3%), a legkisebbet Görögországban és Luxemburgban (1,5%) mérték. Az uniós GDP felét realizáló három meghatározó nemzetgazdaság közül Németországban és Franciaországban az uniós 2,4%-os átlaghoz közelítően (2,2%-kal), az Egyesült Királyságban annál mérsékeltebben (1,7%-kal) bővült a gazdaság.

Magyarország gazdasága – a 2008-as válság és a dél-európai krízis hazánkat is érintő kedvezőtlen hatásainak lecsengésével – 2013-tól ismét növekedési pályára állt, a GDP volumenének emelkedése 2013 óta meghaladja az uniós átlagot. Hazánk gazdasági teljesítménye 2017-ben 4,1%-kal nőtt az előző évhez képest, ezzel az uniós rangsorban Litvániával együtt a tizedikek voltunk. Az Európai Unióhoz 2004-ben csatlakozott országok gazdasági teljesítménye 2017 folyamán általában dinamikusabban bővült, mint a régi tagországoké.

2017-ben az egy főre jutó GDP – vásárlóerő-paritáson számolva – Luxemburgban volt a legmagasabb, az Európai Unió átlagának 2,5-szerese, Bulgáriában pedig a legalacsonyabb, ahol az uniós átlag 49%-át érte el. Magyarországon a mutató értéke az Európai Unió átlagának 68%-a volt, a 2004 óta csatlakozott 13 országból továbbra is csak Lettországot, Romániát, Horvátországot és Bulgáriát előztük meg.

Magyarország gazdasági növekedésének meghatározó eleme – az Európai Unióhoz történt csatlakozást követően – a dinamikusan bővülő külkereskedelmi termékforgalom. 2017-ben mindkét irányban az előző évit meghaladó mértékben bővült a külkereskedelmi termékforgalom volumene. A behozatal 2017. évi volumennövekedése 8,3, a kivitelé 5,9% volt. A növekedés lendülete továbbra is a hazánk legfontosabb külkereskedelmi partnereinek számító uniós tagállamokkal, azon belül is a 2004 óta csatlakozott 13 országgal folytatott külkereskedelmi termékforgalom emelkedésével függ össze. Magyarország gazdasága exportvezérelt és nagymértékben nyitott. Külkereskedelmi termékforgalmunkat a 2008-at megelőző évek passzívumával szemben 2009 óta aktívum jellemzi.

2013–2017 között az ország külkereskedelmi termékforgalmának évről évre növekvő hányada összpontosult az Európai Unió tagállamaira (kivéve a 2016. évi behozatalt), 2017-ben az összes export 80, az import 77%-a. Legfontosabb külkereskedelmi partnerünk továbbra is Németország, a vele folytatott termékforgalomból származott a kivitel és a behozatal 27–27%-a. A szomszédos uniós tagállamokba irányuló hazai export 17, az innen származó import 16%-ot tett ki, közülük Ausztria, Románia és Szlovákia az ország legjelentősebb külkereskedelmi partnere.

1.11. Exportértékesítésünk az Európai Unió országaiba, 2017

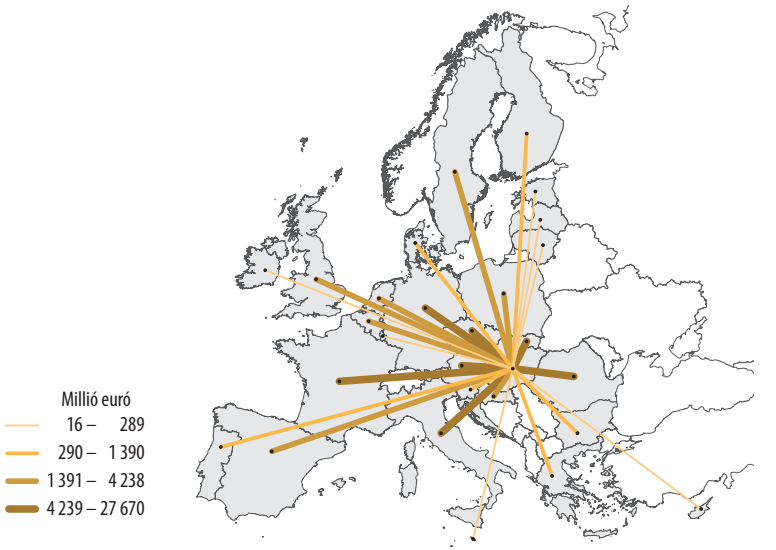

1.12. Az Európai Unió országaival folytatott külkereskedelmünk egyenlege, 2017

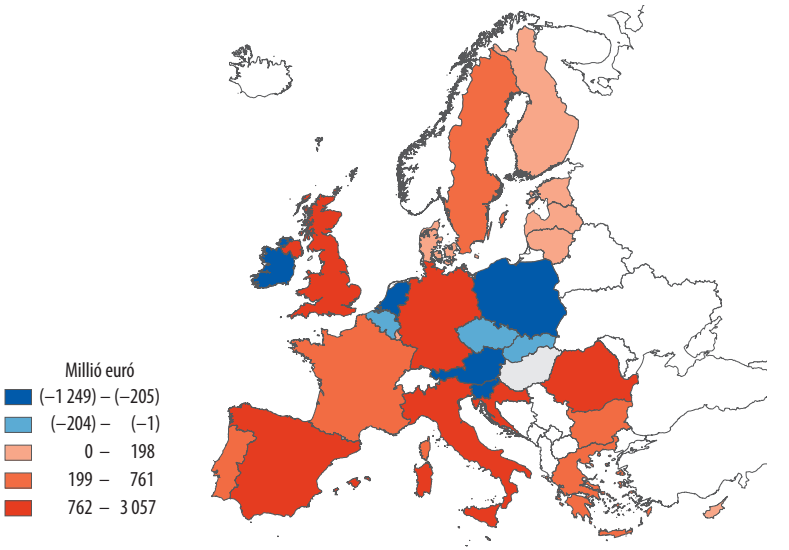

1.13. Egy főre jutó GDP az Európai Unió átlagának százalékában, 2017

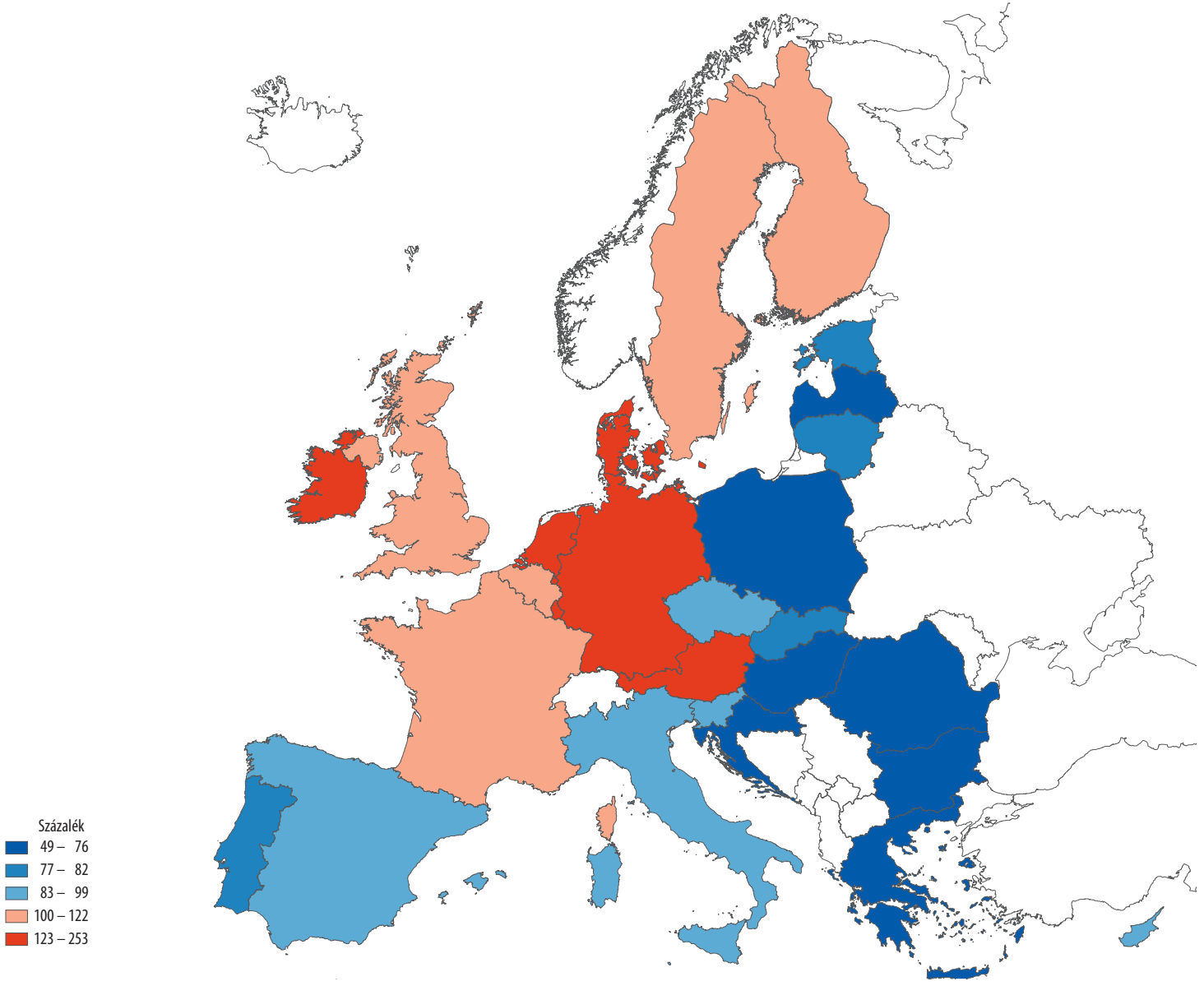

A külkereskedelmi termékforgalmon túl a szolgáltatások külkereskedelmét, a tőkebefektetések tulajdonlásához kapcsolódó és a munkavégzésből származó jövedelmeket, valamint a viszonzatlan folyó átutalásokat is magába foglaló folyó fizetési mérleg átfogó képet nyújt egy ország külfölddel lebonyolított gazdasági tranzakcióiról. 2017-ben az unió 21 tagállamában pozitív volt a folyó fizetési mérleg egyenlege. Magyarország 2010 óta minden évben aktívummal zárt, 2017-ben a folyó fizetési mérleg GDP-arányos többlete 3,2% volt.

2017 végén a tagállamok bruttó államadóssága a GDP 81,6%-át tette ki, 1,7 százalékponttal kevesebbet, mint 2016-ban. 15 tagország államadósságának GDP-arányos értéke meghaladta a 60%-os maastrichti kritériumot, Magyarországé 73,3% volt. A mutató hazánkban 2011 után folyamatosan mérséklődött, 2017 végén 2,6 százalékponttal alacsonyabb volt az egy évvel korábbinál. Az államadósság szintjére vonatkozó kritérium a 2004 óta csatlakozott 13 országból 9-ben, valamint Luxemburgban, Dániában, Svédországban és Hollandiában teljesült.

2017-ben az Európai Unióban összességében – a fogyasztói árak változásának nemzetközi összehasonlítását biztosító harmonizált fogyasztóiár-index alapján – 1,7%-kal nőttek az árak az előző évhez képest. Mindegyik tagállamban emelkedett az árszínvonal, hazánkban 2,4%-kal.

1.15. Államadósság a GDP százalékában, 2017

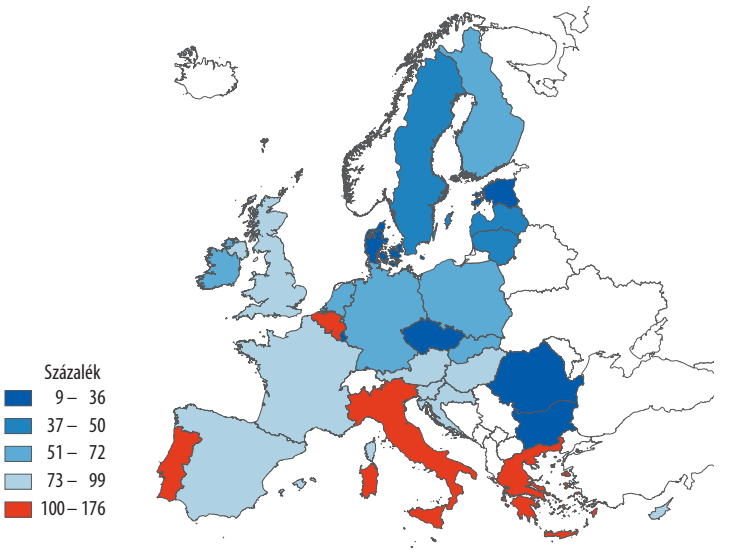

1.14. A folyó fizetési mérleg egyenlege a GDP százalékában, 2017

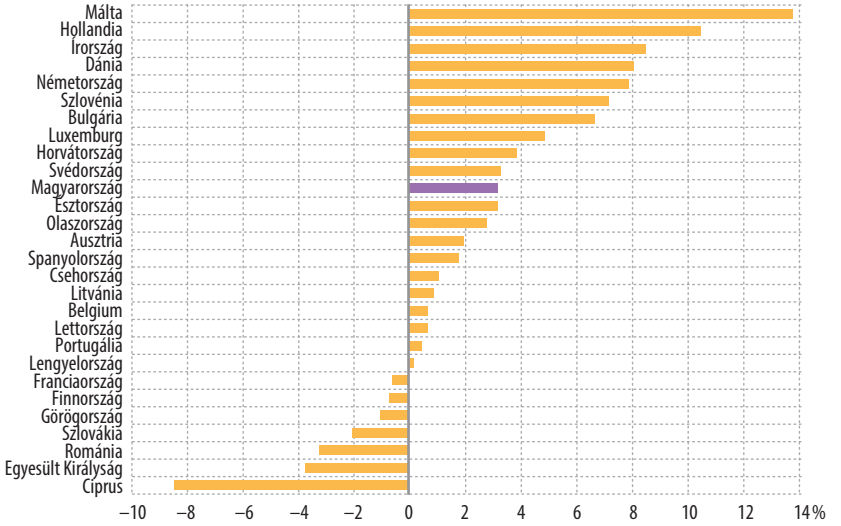

1.16. A fogyasztói árak változása, 2017 (az előző évhez képest)

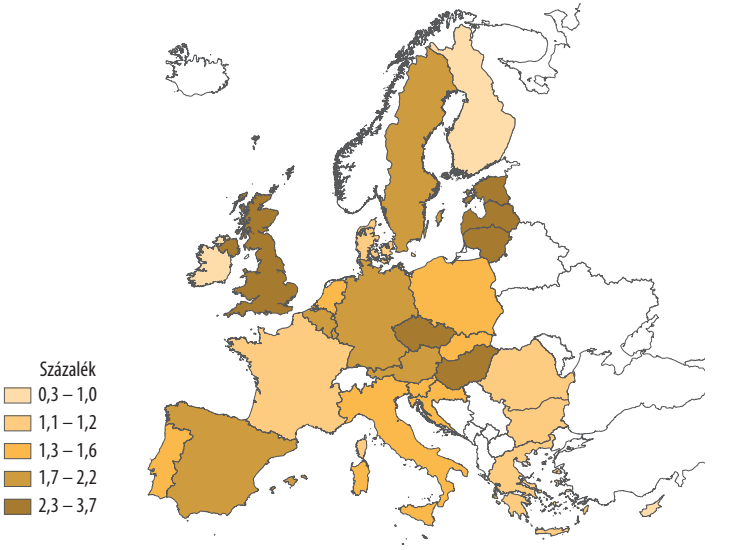

Egy ország gazdasági teljesítőképessége és versenyképessége szoros kapcsolatban áll vállalkozásainak működőképességével. Az Európai Unió tagállamaiban a működő vállalkozásokról – egységes módszertan alapján – készített adatgyűjtés szerint 2015-ről 2016-ra az országok többségében nőtt a vállalkozások száma.

A vállalkozások születési rátája a munkahelyteremtés és a gazdasági növekedés fontos indikátora, ez alapján 2016-ban hazánk az uniós tagállamok rangsorának 9. helyén állt.

2016-ban Magyarországon a működő vállalkozások kétéves túlélési valószínűsége kissé kedvezőtlenebb volt, mint egy évvel korábban. Hazánk 2015-ben a középmezőnyhöz tartozott, 2016-ban az alsó harmadba. Ennél hosszabb távon – a három-, a négy- és az ötéves túlélési mutatók alapján – is kedvezőtlen a magyar vállalkozások túlélési valószínűsége.

2016-ban az Európai Unióban a kutatás-fejlesztésre irányuló ráfordítások – az előző 5 évhez hasonlóan – átlagosan a GDP 2,0%-át tették ki. A ráfordítások GDP-hez viszonyított aránya Svédországban, Ausztriában és Németországban volt a legmagasabb. Magyarországon 2016-ban folyó áron 8,8%-kal kisebb összeget fordítottak kutatás-fejlesztésre, mint 2015-ben, a ráfordítások GDP-hez viszonyított aránya 1,36%-ról 1,21%-ra csökkent. A 2004 óta csatlakozott országok közül csupán Szlovéniában, Csehországban és Észtországban volt magasabb a ráfordítások GDP-arányos értéke, mint hazánkban.

1.17. Vállalkozások születési rátája, 2016*

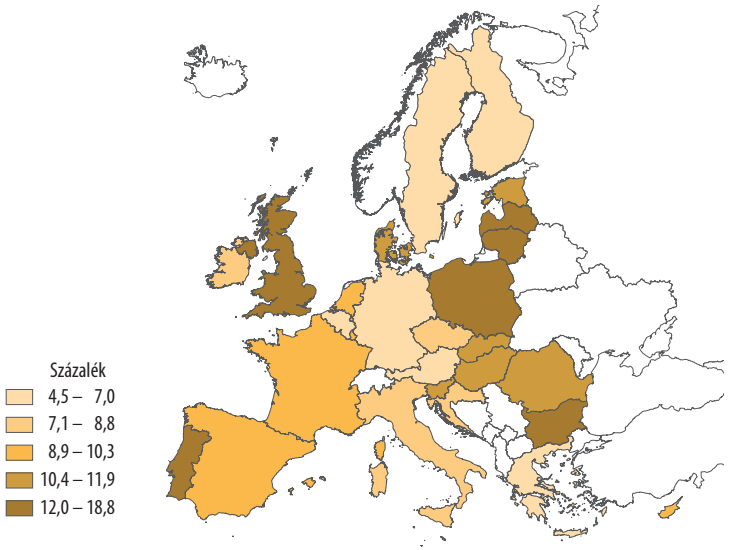

*Ausztria és Görögország esetében az adat előzetes. Írország és Málta esetében 2015-ös adat szerepel.

1.18. Vállalkozások kétéves túlélési rátája, 2016*

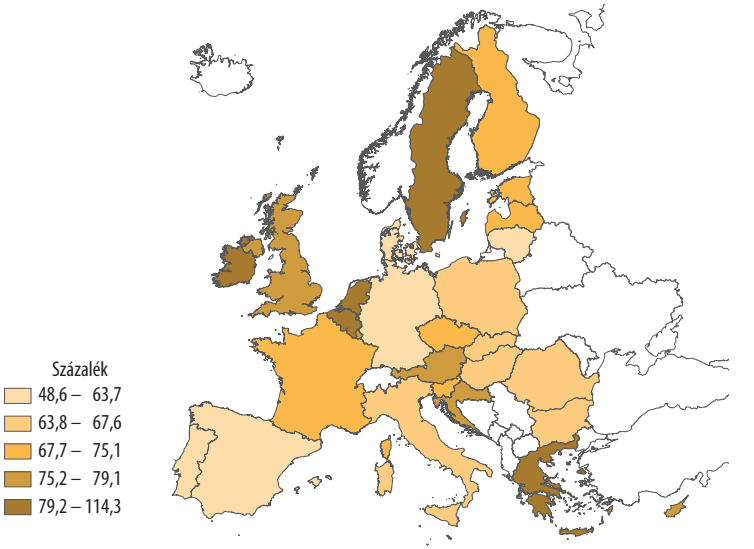

*Ausztria és Görögország esetében az adat előzetes. Ciprus és Málta esetében 2015-ös, Írország esetében 2014-es adat szerepel.

1.19. Kutatás-fejlesztési ráfordítások a GDP százalékában, 2016*

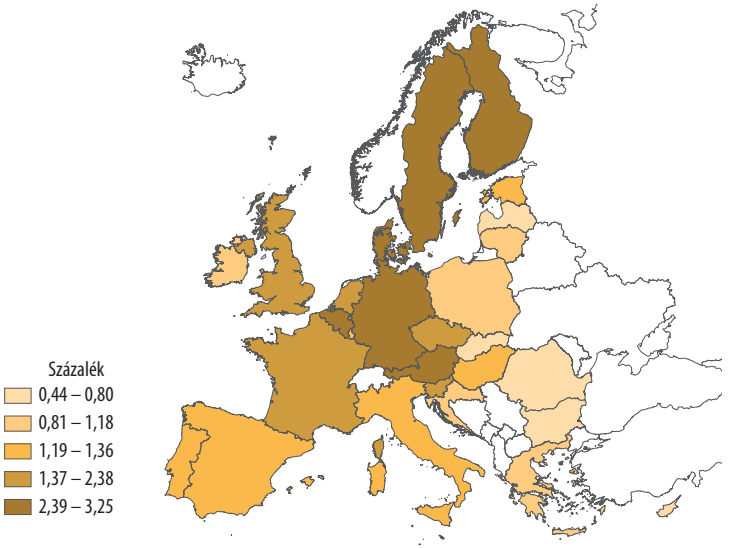

*Előzetes adatok.

1.3. Közlekedés, infrastruktúra, szállítás, infokommunikáció

Az Európai Bizottság 1990-ben döntött a transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) létrehozásáról, amely közúton, vasúton, levegőben és vízi útvonalakon köti össze az európai országokat. A TEN-T törzshálózat 9 törzshálózati folyosóból áll, közülük 3 Magyarország területén is áthalad. Hazánk a Mediterrán, a Keleti/kelet-földközi-tengeri, valamint a Rajna–Duna folyosón keresztül csatlakozik hozzá.

Az Európai Unió tagállamai közül 2016-ban az ezer négyzetkilométerre jutó vasúthálózat – a nagyobb népsűrűségű – Csehországban (121 kilométer), Belgiumban (118 kilométer[1]), valamint Németországban (108 kilométer) volt a leghosszabb. Magyarország az ötödik legsűrűbb vasúthálózattal (84 kilométer) rendelkezett. A vasúti áruszállítás millió árutonna-kilométerben kifejezett teljesítménye 2016-ban Németországban (116 164) és Lengyelországban (50 650) volt a legnagyobb, hazánk a tagállamok rangsorának közepén helyezkedett el (10 528). A vasútnak a Balti-államokban és Közép-Európában van nagyobb szerepe az áruszállításban.

Az ezer lakosra jutó személygépkocsik száma 2016-ban az Európai Unió tagállamainak többségében nem érte el az uniós átlagot (505). A mutató értéke Luxemburgban volt a legmagasabb (662), Romániában (279) és Magyarországon (338) a legalacsonyabb.

A szélessávúinternet-hozzáféréssel rendelkező háztartások folyamatosan emelkedő aránya Bulgáriát kivéve minden tagállamban 70% felett van.

[1] 2015-ös adat.

1.20. Az ezer lakosra jutó személygépkocsik száma, 2016

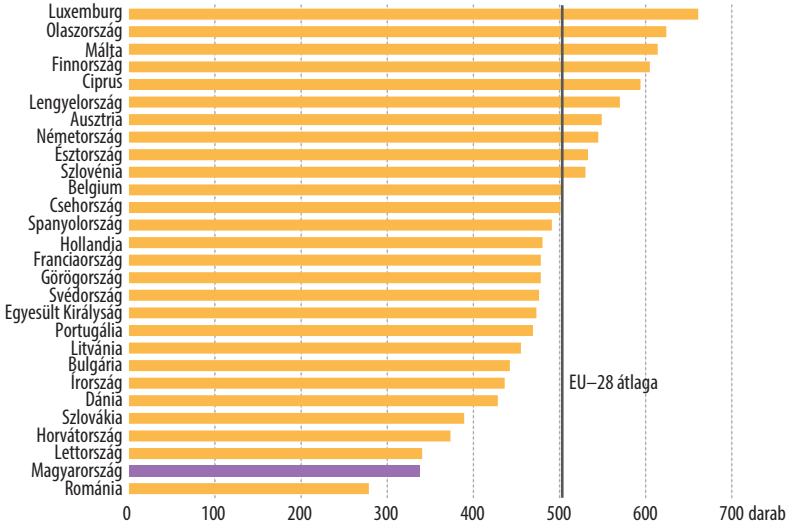

1.21. A vasút részesedése az árutonna-kilométerben kifejezett belföldi áruszállításban, 2016*

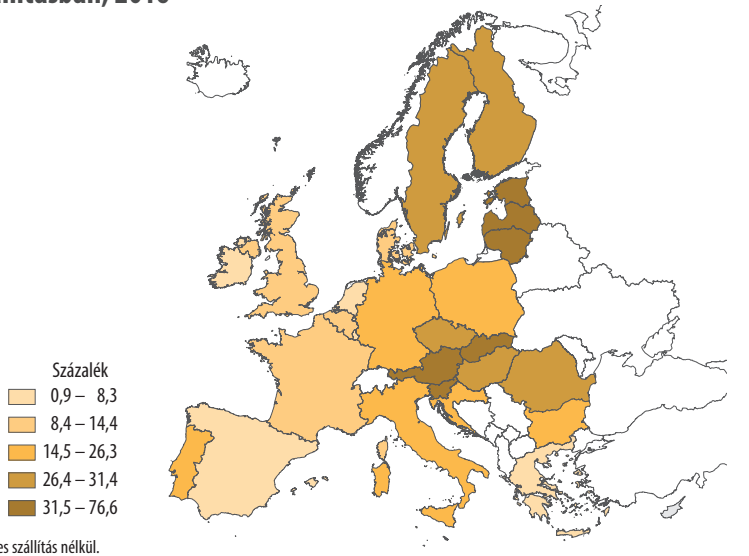

* Tengeri és csővezetékes szállítás nélkül.

1.22. A szélessávúinternet-hozzáféréssel rendelkező háztartások aránya, 2017*

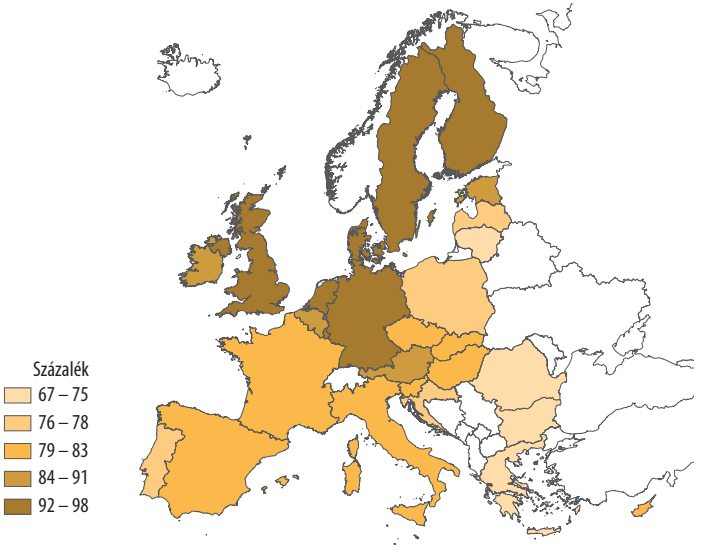

* Azon háztartásokból, ahol legalább egy fő 16–74 év közötti.

1.23. A transzeurópai közlekedési hálózat törzshálózata, 2013*

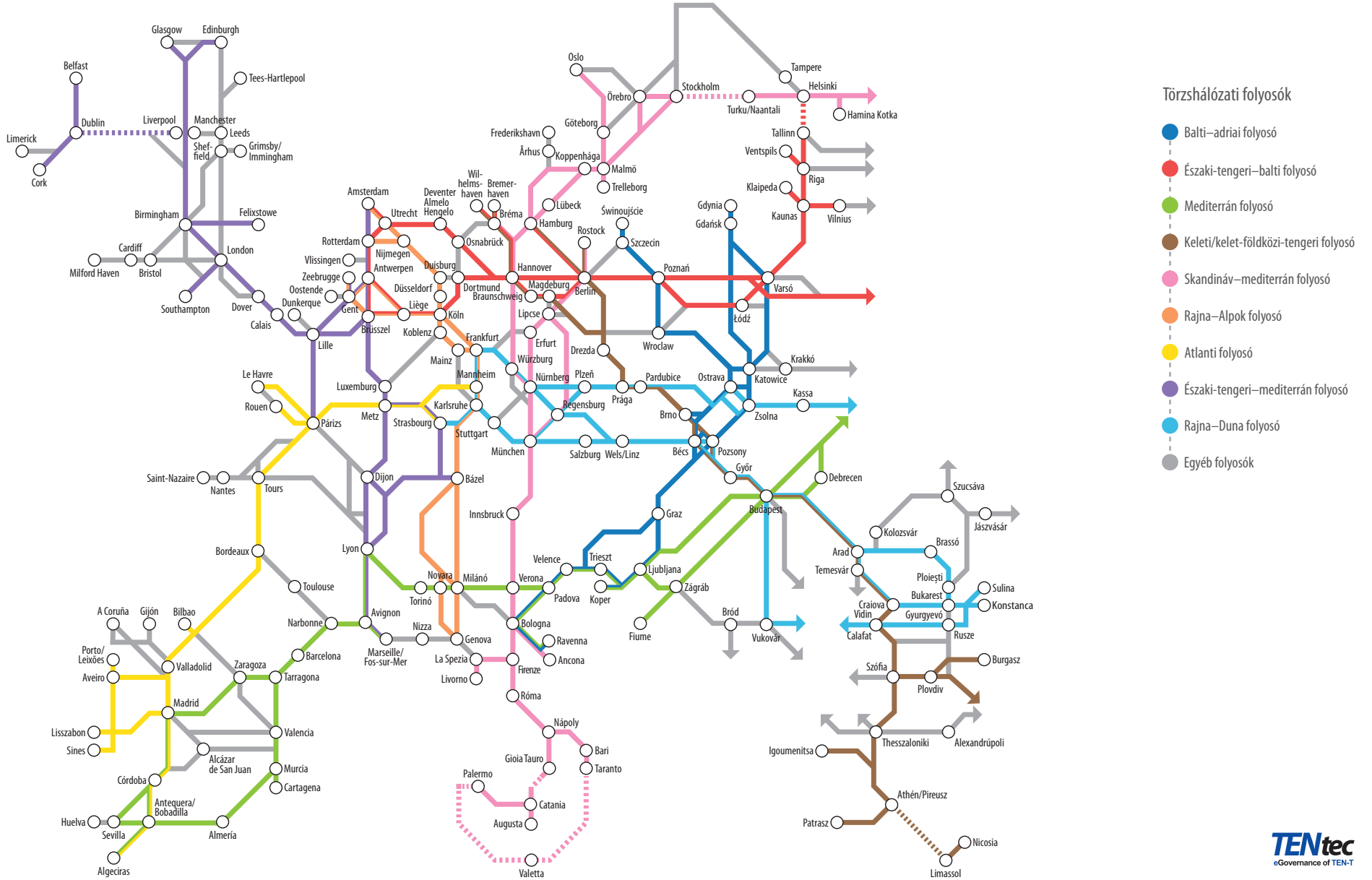

Törzshálózati folyosók

- Balti–adriai folyosó
- Északi-tengeri–balti folyosó
- Mediterrán folyosó
- Keleti/kelet-földközi-tengeri folyosó
- Skandináv–mediterrán folyosó
- Rajna–Alpok folyosó
- Atlanti folyosó
- Északi-tengeri–mediterrán folyosó
- Rajna–Duna folyosó
- Egyéb folyosók

TENtec eGovernance of TEN-T

* Forrás: http://ec.europa.eu/transport/infrastructure/tentec/tentec-portal/site/index_en.htm

1.4. Környezet

Az Európai Unió összes üvegházhatásúgáz-kibocsátása 1990 és 2016 között 22%-kal csökkent. A visszaesés Ausztria, Ciprus, Írország, Portugália és Spanyolország kivételével valamennyi tagállamban érzékelhető. Magyarországon az üvegházhatásúgáz-kibocsátás 2016-ban az 1990. évi érték 66%-a volt. 2000 óta az egy főre jutó magyarországi kibocsátás folyamatosan az EU-28 átlagértéke alatt van, 2016-ban annak 72%-át érte el.

A megújuló energiaforrások teljes végső energiafogyasztásból vett részaránya az Európai Unióban 2006 és 2016 között évről évre emelkedett. Felhasználásuk aránya 2016-ban Svédországban volt a legmagasabb (54%), Luxemburgban (5,4%), Hollandiában és Máltán (egyaránt 6,0%) a legalacsonyabb. Hazánk (14%) az uniós átlagtól (17%) elmaradó értékkel rendelkezett.

Az unió egészét nézve 2016-ban az egy főre jutó települési hulladék mennyisége 483 kg, ebből az újrahasznosított hulladék aránya 45% volt. Kedvező, hogy hazánkban az egy főre jutó települési hulladék mennyisége az uniós átlag mintegy négyötöde. Az egy főre jutó települési hulladék mennyisége a nyugat-európai országokban, valamint Cipruson és Máltán a legnagyobb, a kelet-közép-európai tagállamokban a legkisebb. A legkedvezőbb újrahasznosítási aránnyal Németország (66%), valamint Ausztria és Szlovénia (58–58%) rendelkezett. A mutató értéke jellemzően a dél-európai országokban a legalacsonyabb, 4 tagállamban (Ciprus, Görögország, Málta és Románia) a hulladékok kevesebb mint ötödét hasznosították újra. Magyarország mutatója (35%) szintén elmaradt a közösségi átlagtól.

1.25. A települési hulladék egy főre jutó mennyisége, 2016*

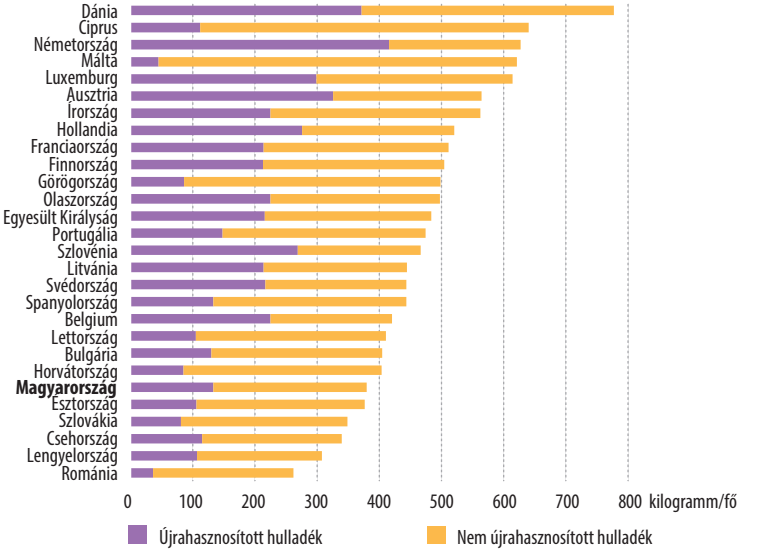

* Ciprus, Franciaország, Lengyelország, Luxemburg és Németország esetében becsült adatok. Írországnál 2014. évi adatok szerepelnek.

1.24. A megújuló energiaforrások aránya a teljes végső energiafogyasztásban, 2016

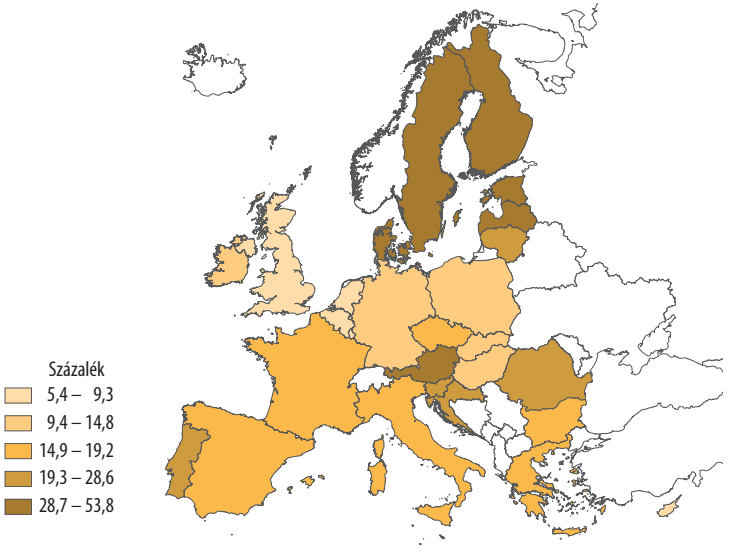

1.26. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának egy lakosra jutó értéke, 2016

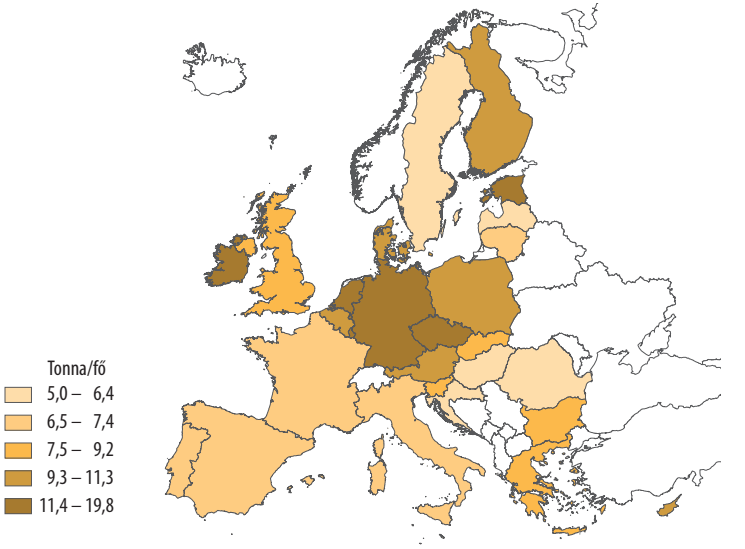

1.5. Regionális különbségek

1.27. Népességváltozás ezer lakosra, 2012–2016

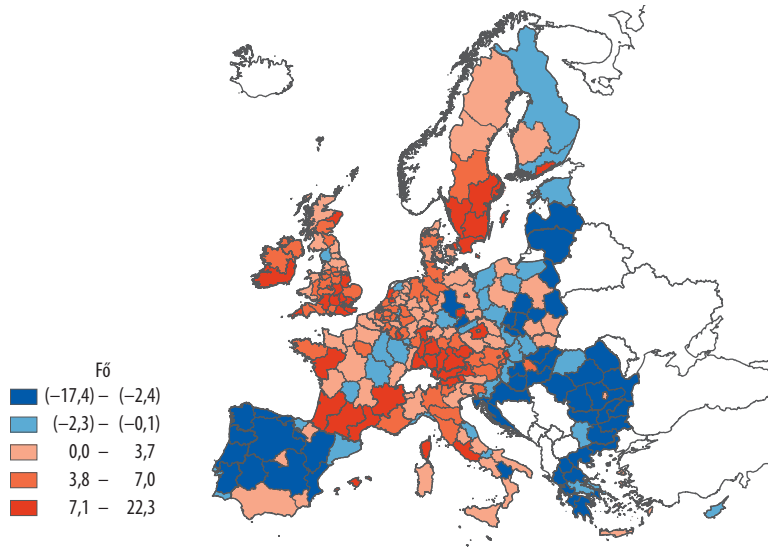

1.29. Születéskor várható átlagos élettartam, 2016

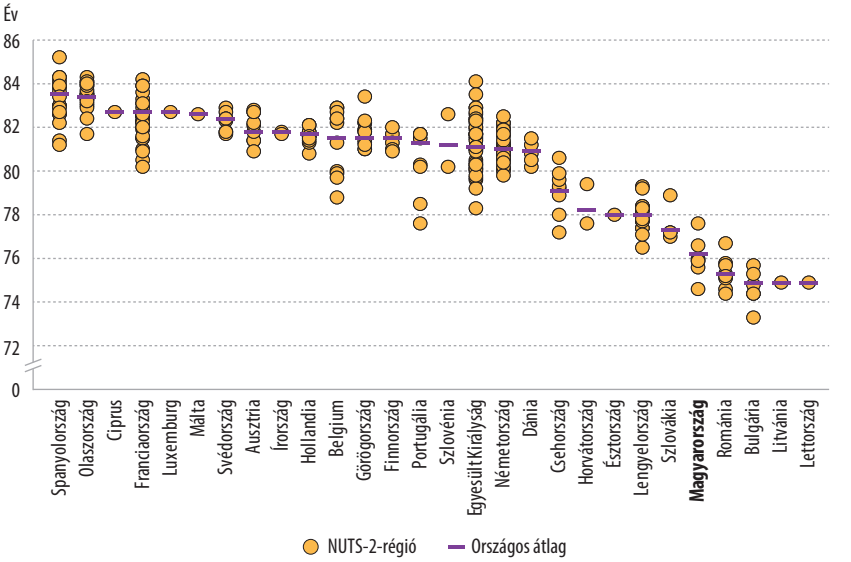

1.28. Az időskorú népesség eltartottsági rátája, 2017. január 1.

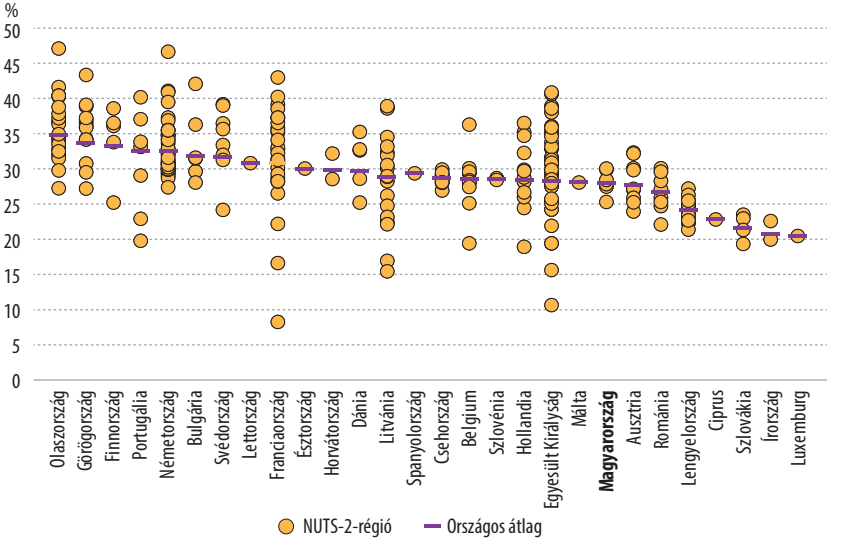

1.30. Az egyetemi, főiskolai oklevéllel rendelkezők aránya a 25–64 éves népességből, 2017

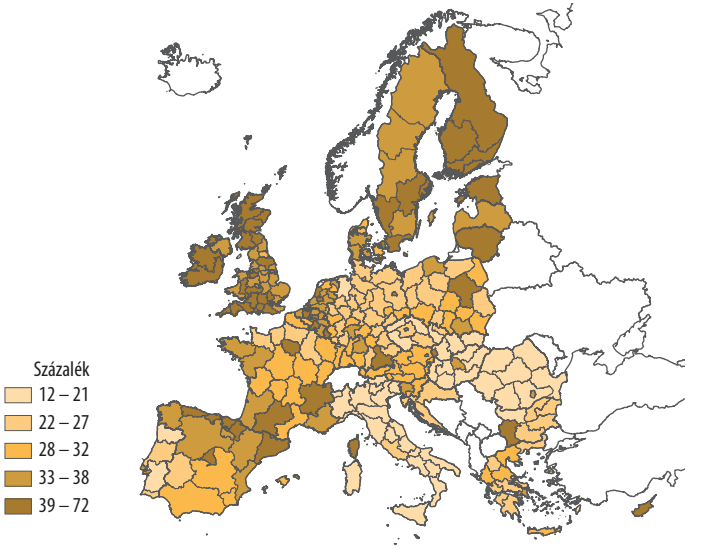

1.31. A 15–64 éves népesség munkanélküliségi rátája, 2017

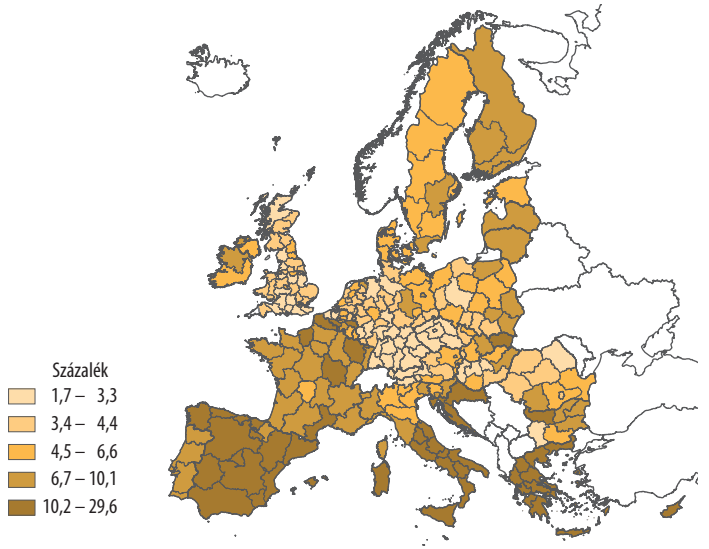

1.32. Egy főre jutó GDP az Európai Unió átlagának százalékában, 2016

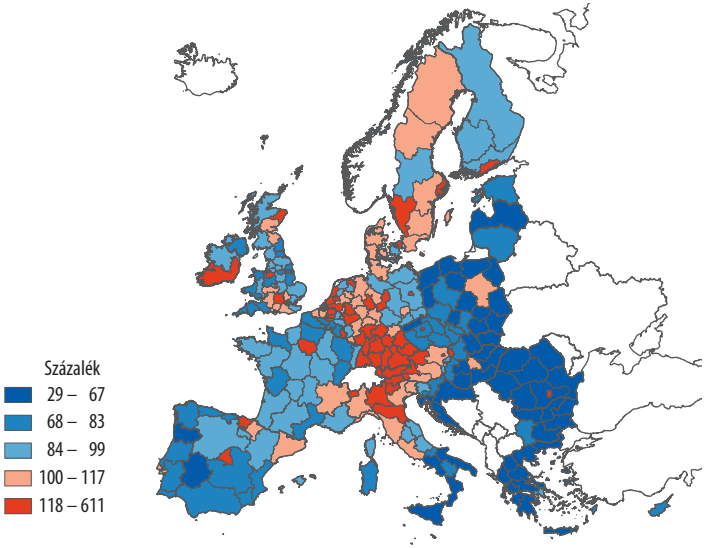

1.33. A tudomány és technika területén alkalmazott felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a gazdaságilag aktív népességen belül, 2017

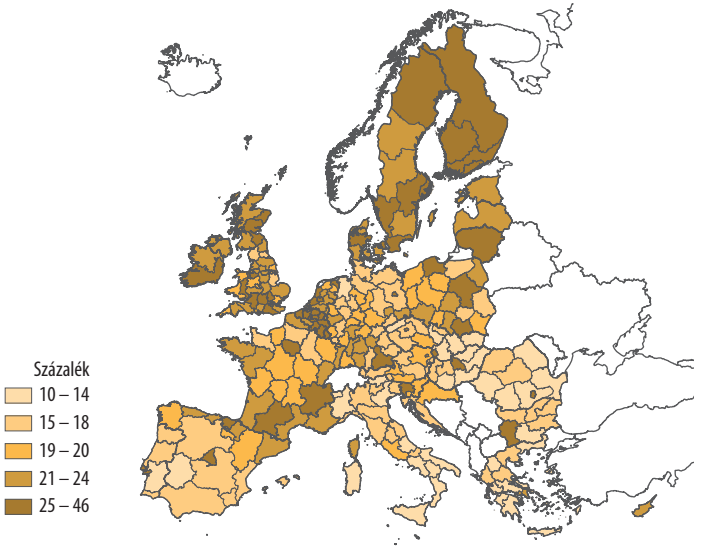

1.34. Ezer lakosra jutó személygépkocsik száma, 2016

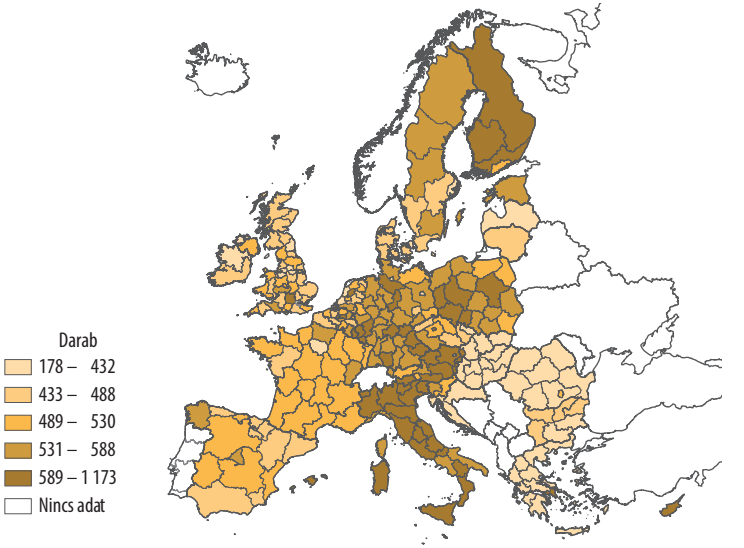

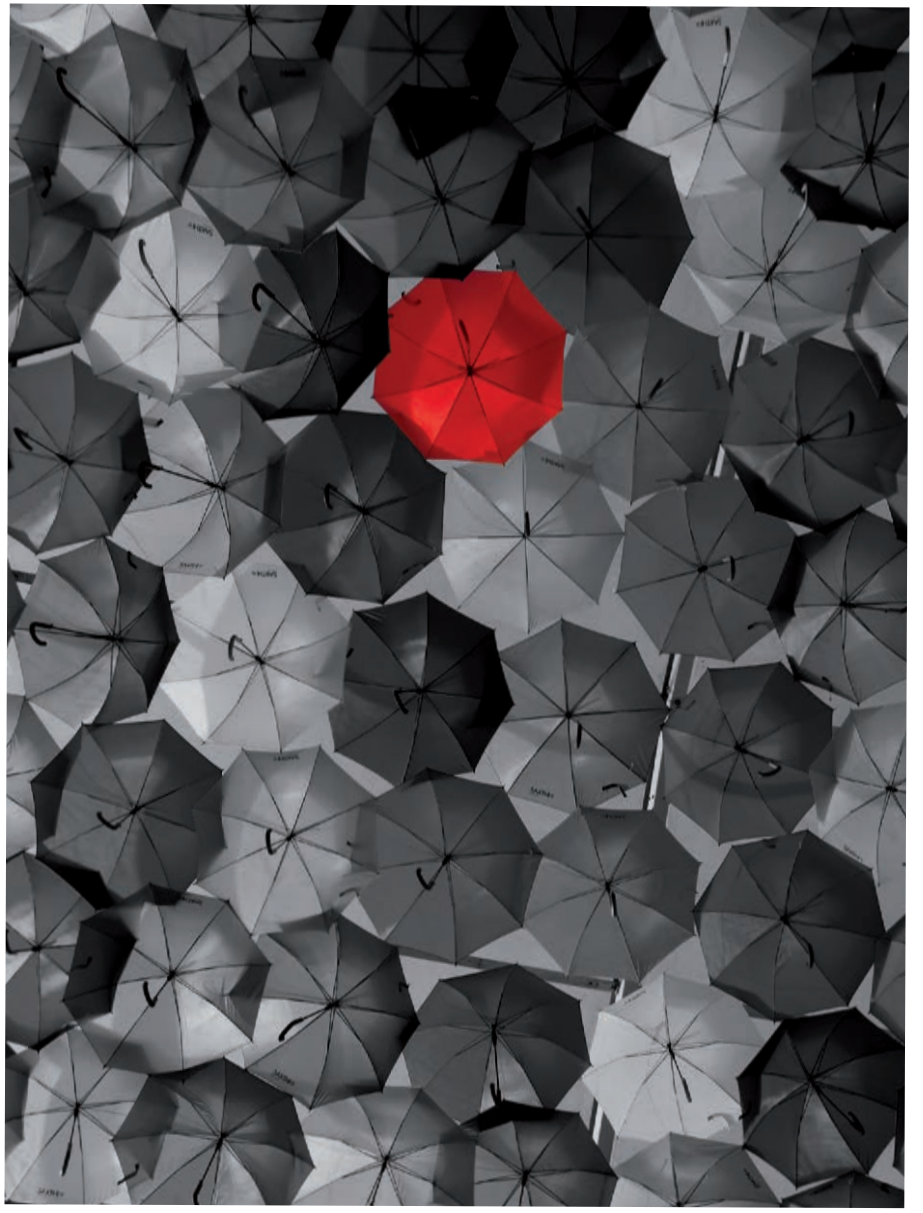

2. Területi különbségek Magyarországon 19

2.1. Népesség, népmozgalom 20
2.2. Munkaerőpiac 23
2.3. Jövedelmi viszonyok 26
2.4. Társadalmi szolgáltatások 28
2.5. Oktatás 31
2.6. Lakás 34
2.7. Bruttó hazai termék (GDP), bruttó hozzáadott érték 36
2.8. Vállalkozások 37
2.9. Beruházások 38
2.10. Kutatás-fejlesztés 39
2.11. Mezőgazdaság 40
2.12. Ipar, építőipar 42
2.13. Kiskereskedelmi forgalom, turizmus 44
2.14. Közlekedési hálózatok 46
2.15. Személygépkocsi-állomány 48
2.16. Infokommunikációs ellátottság 49
2.17. Szennyvízkezelés 50
2.18. Hulladékgazdálkodás 51
2.19. Energiafelhasználás és ivóvízfogyasztás 52
2.20. Természeti környezet 53

2.1. Népesség, népmozgalom

Magyarországon 2018. január 1-jén 9 millió 778 ezer fő élt, 19,2 ezerrel kevesebb, mint egy évvel korábban. Az 1981 óta tartó folyamatos népességcsökkenés két legfőbb oka az alacsony termékenység és a magas szinten állandósult halálozás. Hazánkban a születések száma először 1998-ban csökkent 100 ezer alá, 2010 óta pedig évi 90 ezer körül mozog. 2017-ben 91 577 csecsemő jött világra, 1,6%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban.

A halálozások száma a világháborús éveket követően 1993-ban volt a legmagasabb, azóta ingadozásokkal ugyan, de alapvetően ereszkedő trendet követ. 2017-ben az előző évinél 3,6%-kal többen, összesen 131 674-en hunytak el.

A csökkenő születések és a növekvő halálozások következtében a természetes fogyás üteme lényegesen kedvezőtlenebbül alakult 2017-ben az előző évinél. Országosan ezer lakosra 4,1 fő természetes fogyás jutott, ennek mértéke legfőképp hazánk déli és nyugati területein volt a legmagasabb, az átlagosnál alacsonyabb születési és magasabb halálozási ráták miatt. A születések száma az ország mindössze kilenc járásában (Encsi, Hajdúhadházi, Szikszói, Dunakeszi, Budakeszi, Nyíradonyi, Kemecsei, Baktalórántházai, Ibrányi) haladta meg a halálozásokét. A legalacsonyabb mértékű természetes fogyás az ország egyes középső és északi, északkeleti területeit jellemezte, ahol – főként az országosnál fiatalabb korösszetételből adódóan – viszonylag magas a születési és alacsony a halálozási arány.

2.1. Ezer 15–49 éves nőre jutó élveszületés, 2017

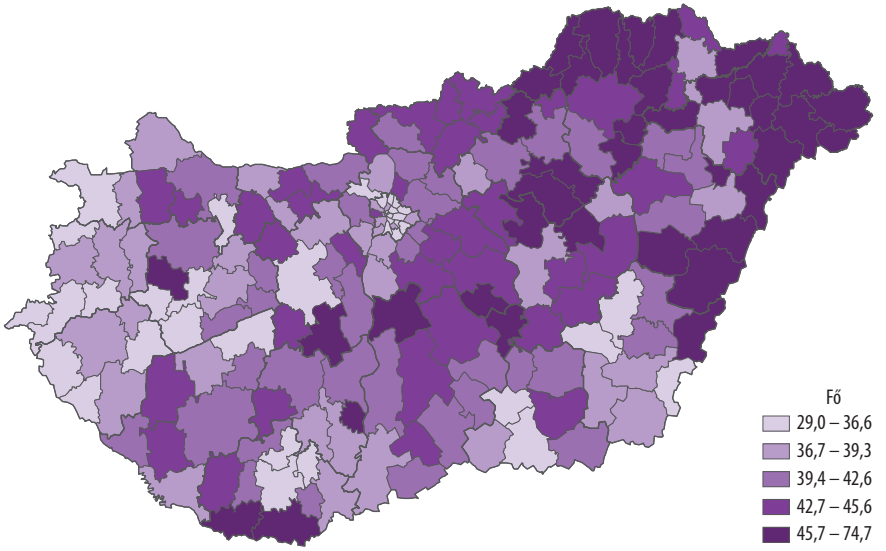

2.2. Ezer lakosra jutó halálozás, 2017

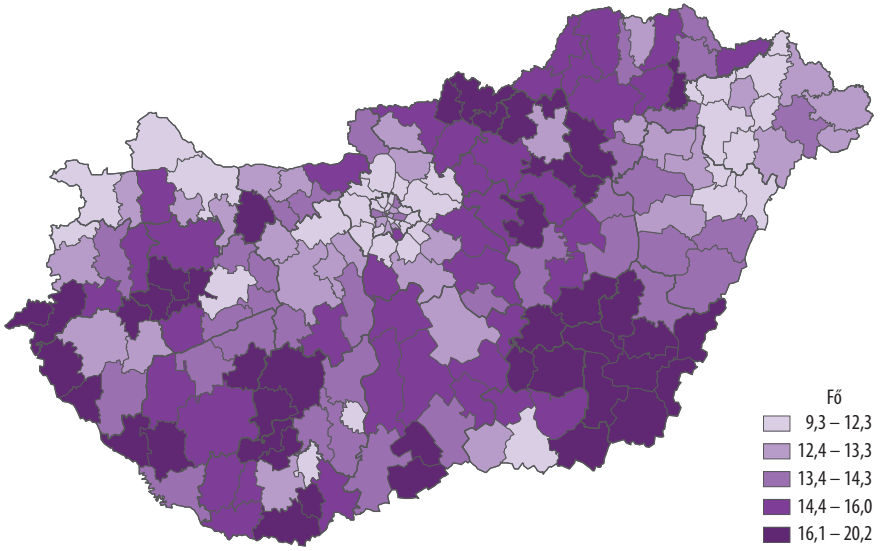

2.3. Ezer lakosra jutó természetes szaporodás, fogyás (–), 2017

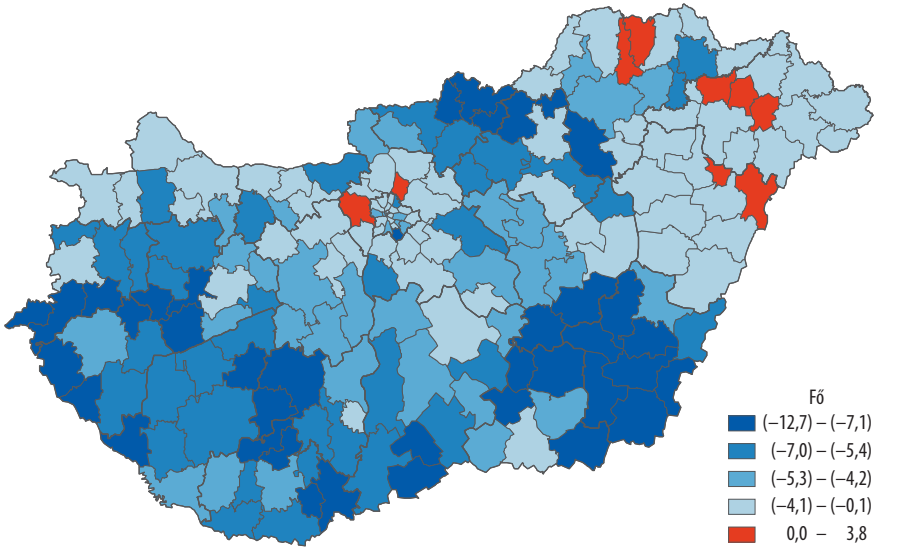

2.4. Az egy négyzetkilométeres földrajzi rácsháló (gridre) jutó népesség száma, 2011

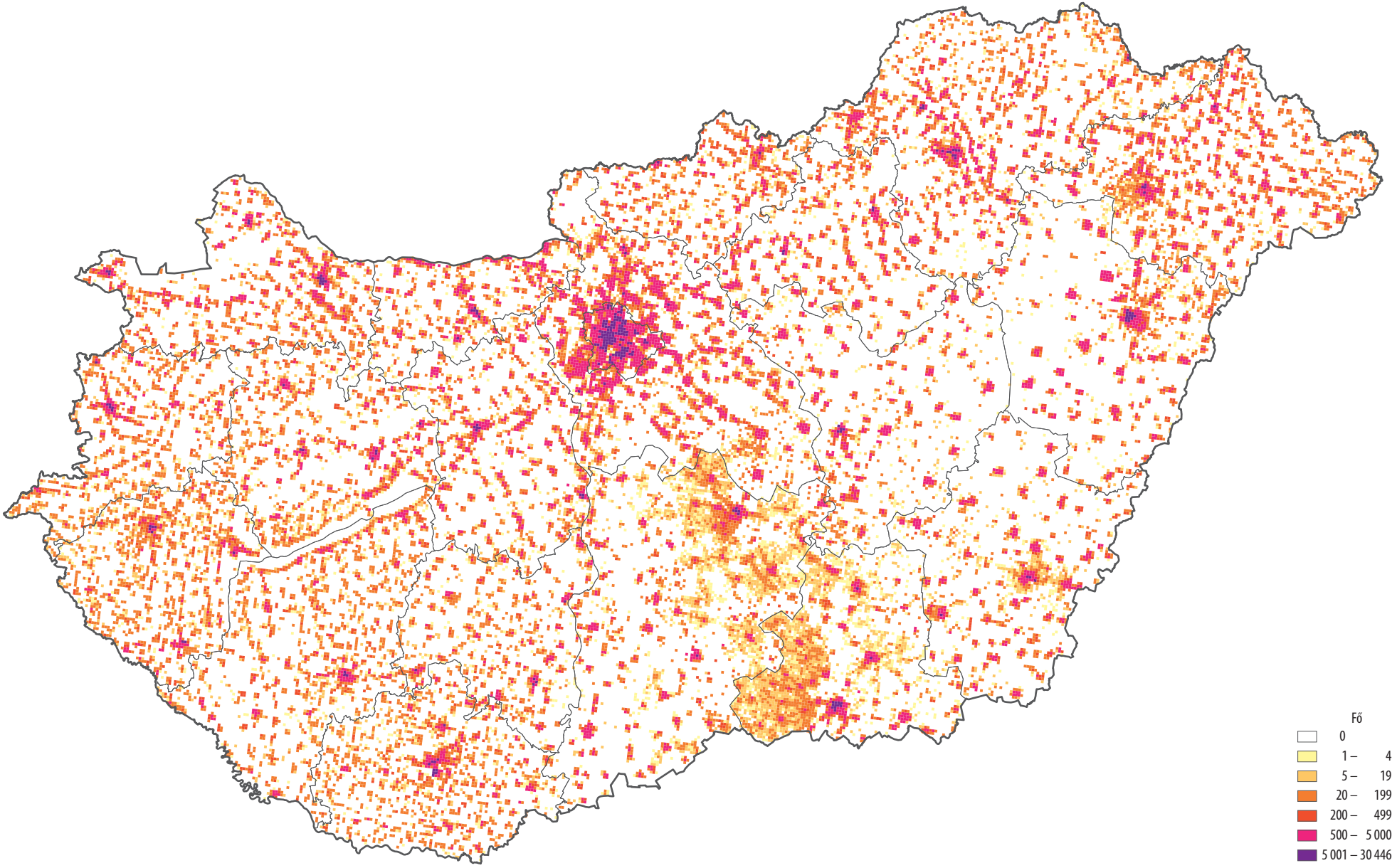

Egy adott terület népességszámát a születések és halálozások alakulása mellett lényegesen módosíthatja a belföldi vándorlás iránya és mértéke. Magyarországon 2017 során 265 ezren változtattak állandó és 307 ezren ideiglenes jelleggel lakóhelyet, ami a teljes belföldi vándorlásban 20 ezer fős növekedést jelentett az előző évhez képest. A korábbi évekhez hasonlóan az ország jellemzően középső és nyugati, északnyugati térségében pozitív vándorlási egyenleg, míg a déli és a Dunától keletre eső területeken az elvándorlás volt a jellemző.

A népesség életkor szerinti összetételében folytatódott a már hosszabb idő óta tapasztalt szerkezeti változás. Felgyorsult a népesség elöregedési folyamata. Az időskorú (65 éves és annál idősebb) lakosok száma először 2006-ban haladta meg a gyermekkorú (0–14 éves) népességét. 2006. január 1-jén száz gyermekre 102, 2018 elején 130 időskorú lakos jutott. E mutató általában azokon a területeken magas (aprófalvas térségek, a főváros több kerülete), ahol a lakosság korszerkezetéből adódóan alacsony a születésszám és a halandóság is meghaladja az átlagot, valamint ahol alacsony a halandóság, de a termékenység is kicsi. Az öregedési folyamat az életkilátások javulásával is összefügg. 2017-ben a születéskor várható átlagos élettartam a férfiaknál 70,0–74,3, a nőknél 77,6–80,1 év volt. Mindkét nem esetében Budapesten, ezt követően a férfiaknál Győr-Moson-Sopron, a nőknél Zala megyében a legmagasabb az érték.

2.6. Száz gyermekkorúra jutó időskorú, 2017. december 31.*

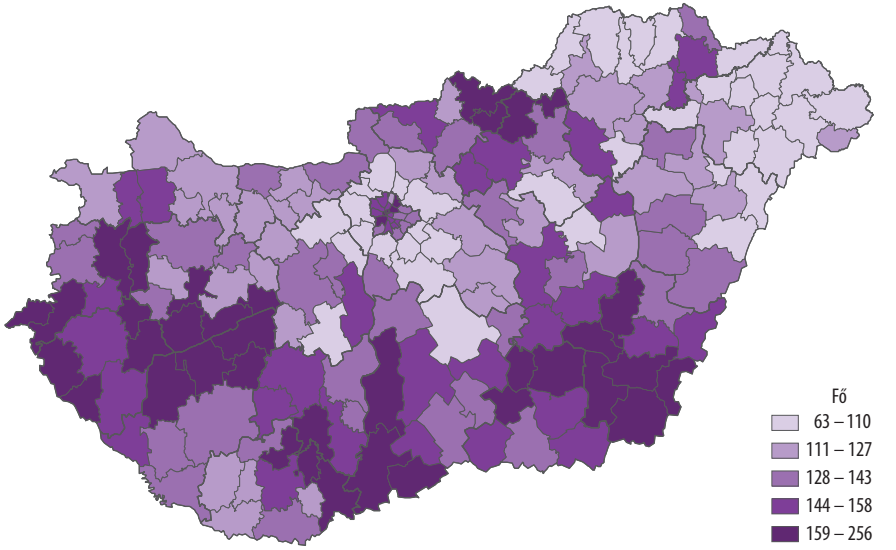

* Gyermekkorú: 0–14 éves, időskorú: 65 éves és idősebb.

2.5. Ezer lakosra jutó belföldi vándorlási egyenleg, 2017

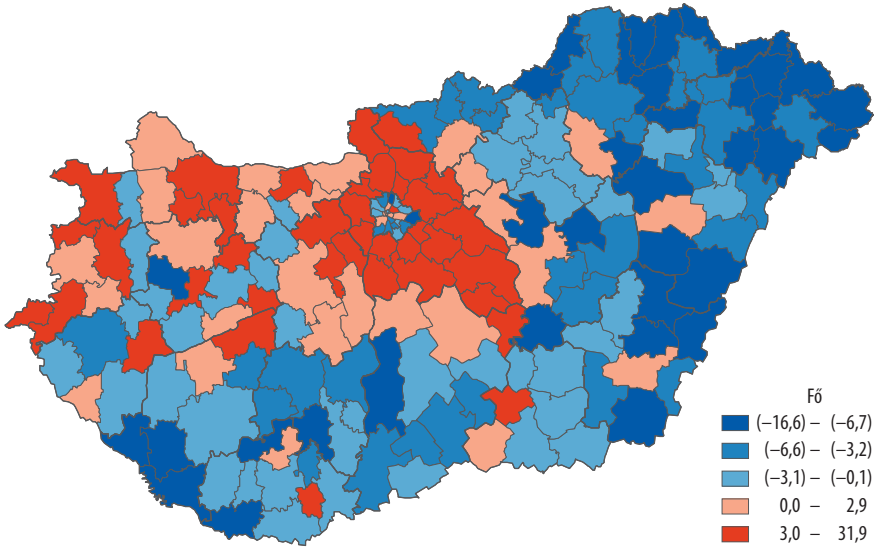

2.7. Születéskor várható átlagos élettartam, 2017

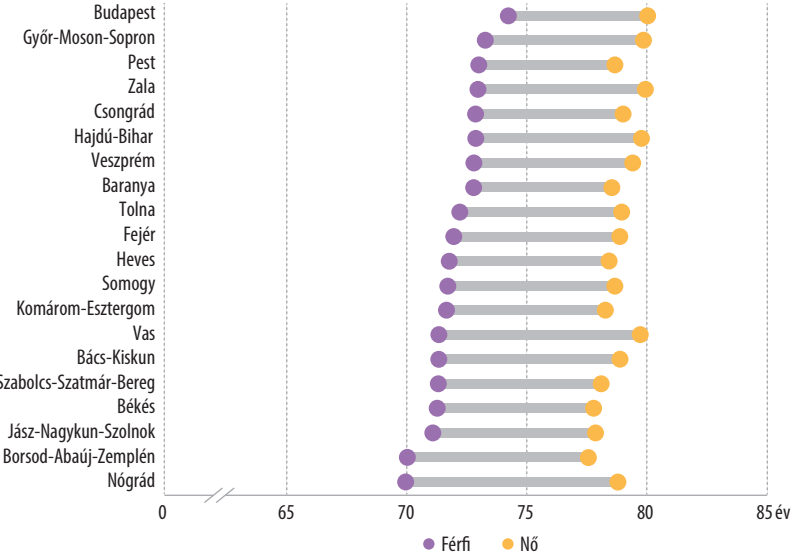

2.2. Munkaerőpiac

A munkaerő-felmérés adatai szerint a 15–64 évesek foglalkoztatottsága 2010 és 2017 között minden megyében jelentősen emelkedett, miközben a területi különbségek mérséklődtek. A foglalkoztatási ráta a legnagyobb mértékben a kedvezőtlen munkaerőpiaci helyzetű térségekben, Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon nőtt. A foglalkoztatottság változatlanul a gazdaságilag legfejlettebb területeken haladja meg az országos átlagot (68,2%).

A gazdasági szerkezettel összefüggésben 2017-ben a mezőgazdaságban az Alföldön és Dél-Dunántúlon, az iparban, építőiparban Közép- és Nyugat-Dunántúlon, a szolgáltatásban Budapesten dolgoztak a legnagyobb arányban.

A 15–64 évesek munkanélküliségi rátája 2010 és 2017 között a foglalkoztatottság emelkedésének következtében minden megyében jelentősen csökkent, országosan 7,1 százalékponttal, 4,2%-ra. A legmagasabb munkanélküliségi ráta döntően Észak-Alföld, Dél-Dunántúl és Észak-Magyarország megyéiben volt.

Az utóbbi években a 15–64 éves gazdaságilag inaktívak száma és aránya jelentősen visszaesett, ami elsősorban demográfiai folyamatokkal, valamint a nyugdíjkorhatár kitolódásával függ össze. A területi különbségek továbbra is számottevőek. Azokban a térségekben, ahol legmagasabb az inaktívak aránya – Észak-Magyarország és Dél-Dunántúl –, döntően ott a legnagyobb azok hányada is, akik közülük dolgozni szeretnének.

2.9. A 15–64 éves népesség munkanélküliségi rátája, 2017

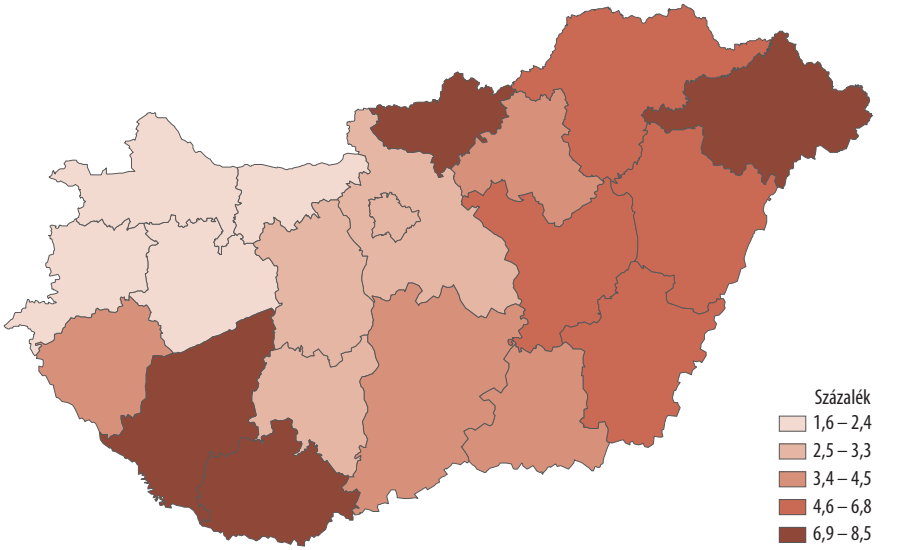

2.8. A 15–64 éves népesség foglalkoztatási rátája, a foglalkoztatottak megoszlása nemzetgazdasági szektoronként, 2017

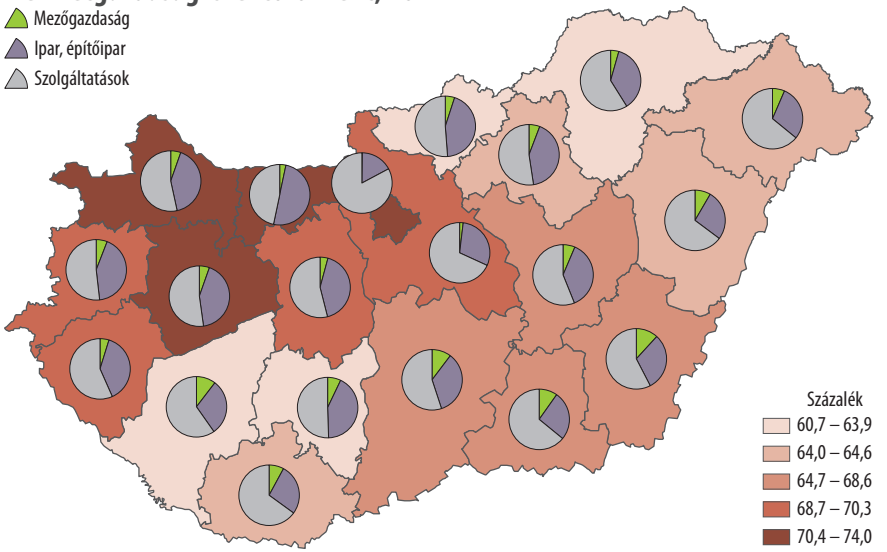

2.10. Az inaktívak aránya a 15–64 éves népességből, 2017

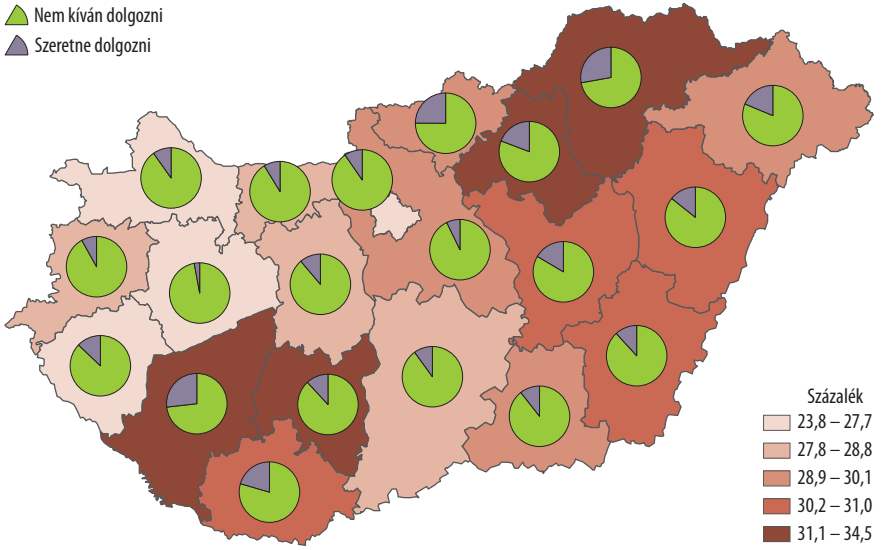

A foglalkoztatás bővülésével a bérszínvonal is emelkedett az utóbbi években. A kedvezmények figyelembe vétele nélkül a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete Magyarországon 2017-ben 198 ezer forintot tett ki (a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, valamint a teljes körű költségvetési és a kijelölt nonprofit szervezeteknél). Ennél magasabb összeg Budapesten és Győr-Moson-Sopron megyében volt. A megyék között a rangsor végén a keleti országrész néhány határ menti megyéje állt. Az átlagfizetés a fővárosban 1,8-szerese a legalacsonyabb Szabolcs-Szatmár-Bereg megyeinek. A szellemi foglalkozásúaknál a havi nettó átlagkereset egyedül a fővárosban, a fizikai foglalkozásúaknál a fővárosban és 6 megyében volt magasabb, mint országosan. Ez utóbbiak esetében az átlagkereset Győr-Moson-Sopron megyében nagyobb volt a budapestinél.

A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál az üres álláshelyek aránya az összes álláshelyhez képest az utóbbi években a foglalkoztatás bővülésével párhuzamosan fokozatosan emelkedett, 2017-ben országosan 2,3% volt. Az átlagnál ez a mutató a fővárosban, valamint Pest és Közép-Dunántúl régióban volt magasabb.

A lakossági munkaerő-felmérés 2017. IV. negyedévi, az ingázásra és munkába közlekedésre vonatkozó kiegészítő felvétele szerint országosan a 15–64 éves foglalkoztatottak 35%-a ingázott, 56%-a közlekedett munkába (lakóhelye és munkahelye azonos településen van, de nem otthon dolgozik), a többiek otthon dolgoztak, vagy nagyon változó távolságot jelöltek meg. Az ingázók aránya a fővárosban a legalacsonyabb.

2.12. Az üres álláshelyek száma és aránya a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, 2017

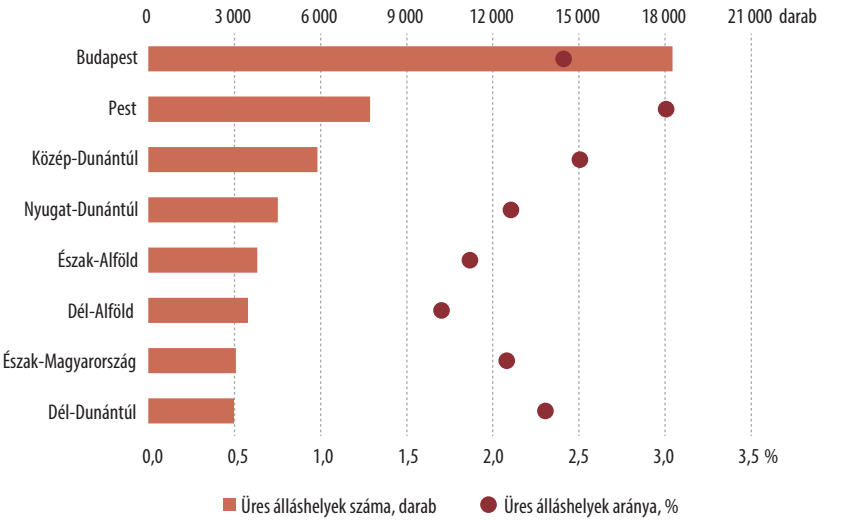

2.11. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete, 2017

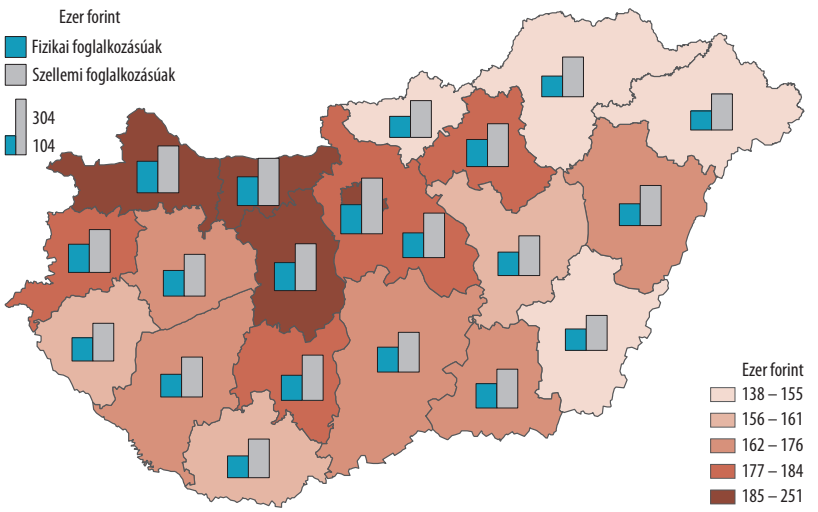

2.13. A 15–64 éves foglalkoztatottak közül a munkába közlekedők és az ingázók aránya, az ingázók és a munkába közlekedők megoszlása, 2017. IV. negyedév*

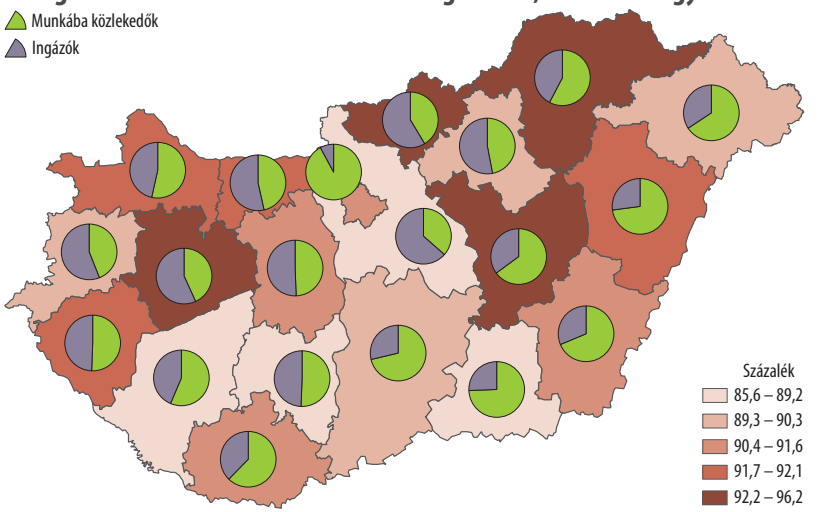

* Ingázó: az a foglalkoztatott, aki lakóhelyéről munkahelyére való eljutáskor településhatárt lép át. Munkába közlekedő: az a foglalkoztatott, akinek a lakóhelye és a munkahelye azonos településen van. Itt nem jelennek meg azok a foglalkoztatottak, akik a munkavégzés helyére való eljutás során nagyon változó távokat tesznek meg, vagy otthon dolgoznak, ők ugyanis nem válaszolták meg a kiegészítő felvétel kérdéseit.

Az évtized eddig eltelt időszaka folyamán minden térségben csökkent a nyilvántartott álláskeresők száma. 2017 decemberében 255 ezer fő álláskeresőt tartottak nyilván Magyarországon, 57%-kal kevesebbet, mint 2010-ben. Az álláskeresők 15–64 éves állandó népességhez viszonyított aránya országosan 3,8% volt. A területi különbségek továbbra is jelentősek: a legmagasabb arányszámok döntően Észak-Magyarország, Észak-Alföld és Dél-Dunántúl járásait jellemezték, ahol szinte mindenhol az országos átlag feletti volt ez a mutató, néhány járásban még a 10%-ot is meghaladta. Ezzel szemben a fővárosban, Pest régióban, Közép- és Nyugat-Dunántúlon a járások nagy részében az aktív korú népesség kevesebb mint 3,0%-a volt álláskereső, néhány budapesti kerületben és Győr-Moson-Sopron megyei járásban pedig arányuk kisebb volt, mint 1,0%.

Az egy éven túl nyilvántartott álláskeresők száma 2017 végén 58%-kal kevesebb volt a 2010. évinél. Országosan a munkanélküliek 28%-a tartozott ebbe a körbe, arányuk döntően az ország középső részén lévő járásokban volt a legmagasabb.

2017-ben az álláskeresők közel egytizede volt pályakezdő. A járások közel négytizedében, melyek nagyobbrészt a kedvezőtlenebb munkaerőpiaci helyzetű térségekben, Észak- és Kelet-Magyarországon, illetve Dél-Alföldön helyezkednek el, az országos átlagnál magasabb volt az arányuk.

A legnagyobb munkanélküliséggel küzdő járásokban az álláskeresők iskolai végzettsége jellemzően alacsonyabb az átlagnál, a regisztrációban szereplők döntő része legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezett.

2.15. Az egy éven túl nyilvántartott álláskeresők aránya a nyilvántartott álláskeresőkön belül, 2017

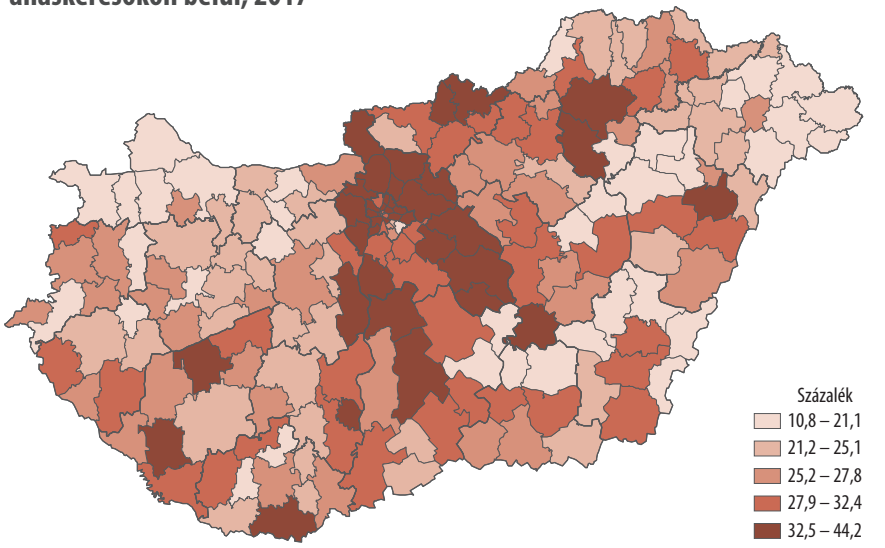

2.14. A nyilvántartott álláskeresők aránya a 15–64 éves állandó népességből, 2017

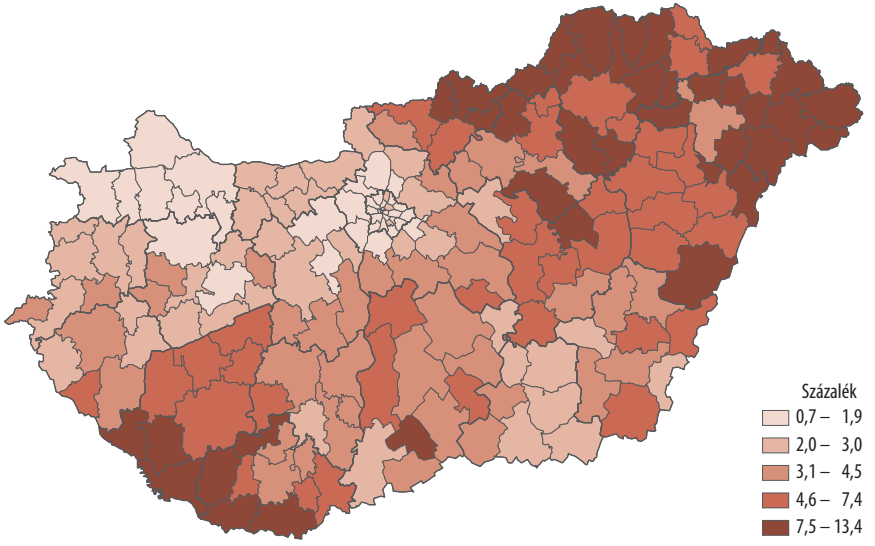

2.16. A pályakezdő nyilvántartott álláskeresők aránya a nyilvántartott álláskeresőkből, 2017

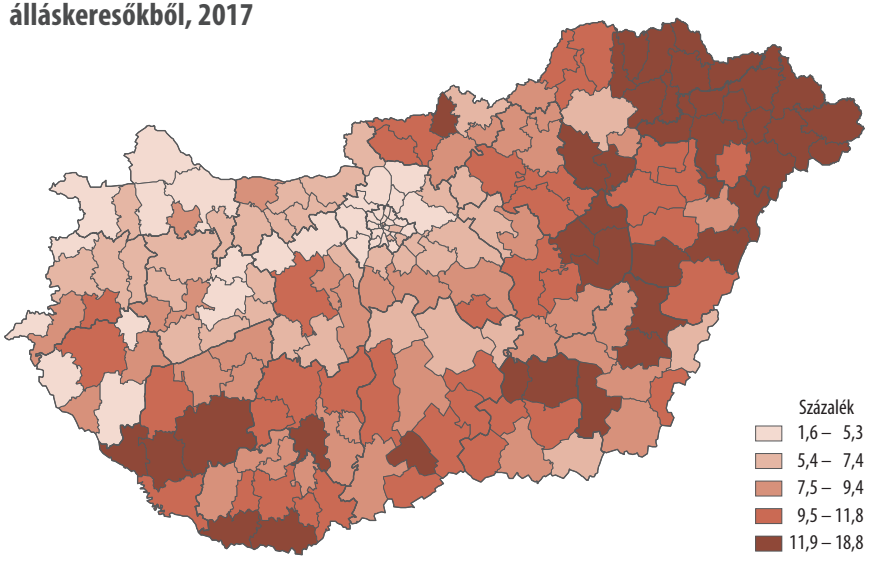

2.3. Jövedelmi viszonyok

2017-ben 5 millió személyijövedelemadó-fizető[1] élt Magyarországon, 12%-kal több, mint 2010-ben, ezer lakosra vetítve 504 adófizető jutott. A Dunántúl északi, valamint az Észak-Alföld középső részén volt a legmagasabb az adózók lakosságarányos száma. A járások héttizedében a mutató nem érte el az országos átlagot, a legalacsonyabb értékek az ország északkeleti és déli (nagyrészt) határ menti járásait jellemezték.

2017-ben az egy adózóra jutó személyijövedelemadó-alap összege országosan 2,5 millió forint volt. A magasabb keresetekkel összefüggésben az egy adófizetőre jutó adóalap összege a fővárosban, illetve vonzáskörzetében, valamint Közép- és Nyugat-Dunántúl néhány járásában, a nagyvárosok körzetében volt a legnagyobb. Ezzel szemben az Alföld, Észak-Magyarország és Dél-Dunántúl határ menti területein élők rendelkeztek a legalacsonyabb adóköteles jövedelemmel.

2017-ben az adófizetők egytizedének volt 5 millió forintnál magasabb adóköteles jövedelme. Ez az arány döntően a fővárosban és az ahhoz közeli járásokban, valamint Közép- és Nyugat-Dunántúl egyes területein haladta meg az átlagot. A járások több mint negyedében – főként Észak-Magyarországon, Észak-Alföldön és Dél-Dunántúlon – a legmagasabb jövedelműek aránya, az 5,0%-ot sem érte el.

[1] Adatok forrása: NAV.

2.18. Egy adófizetőre jutó személyijövedelemadó-alapot képező jövedelem, 2017

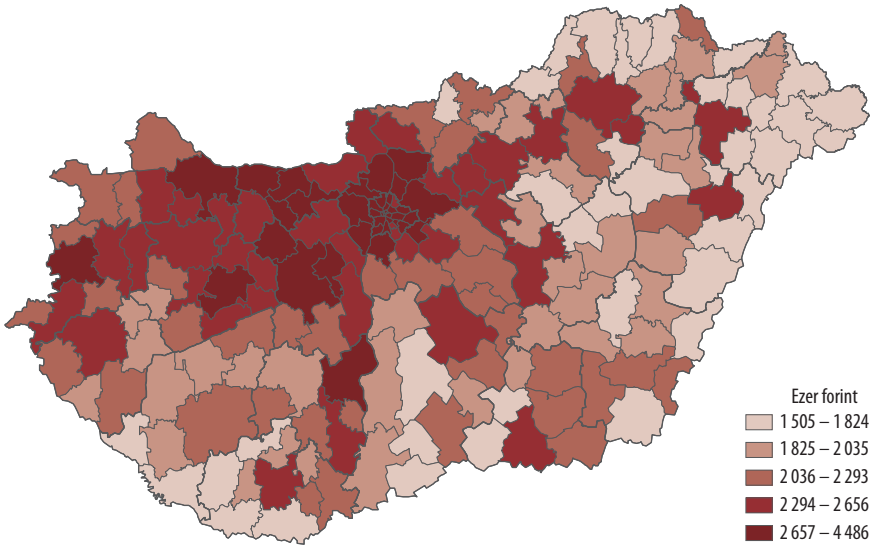

2.17. A személyijövedelemadó-fizetők ezer lakosra jutó száma, 2017

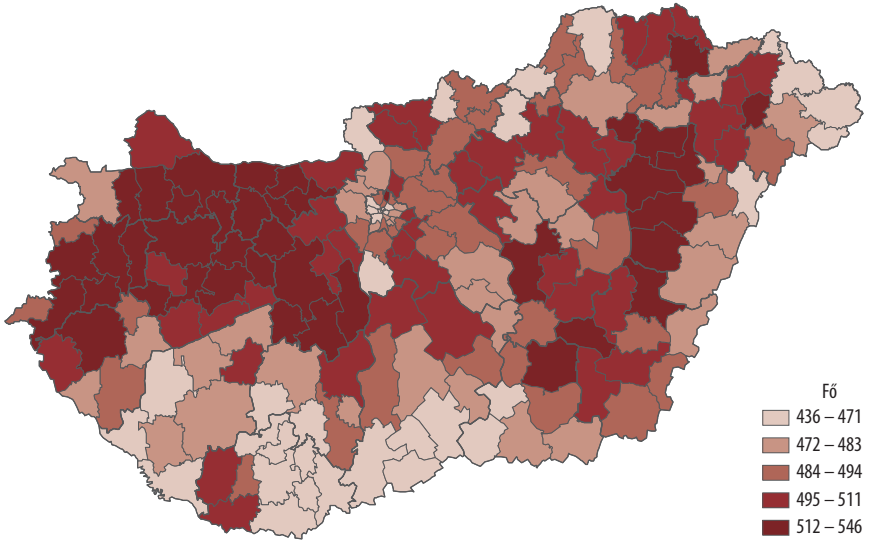

2.19. Az 5 millió forint jövedelemsáv feletti adófizetők aránya, 2017

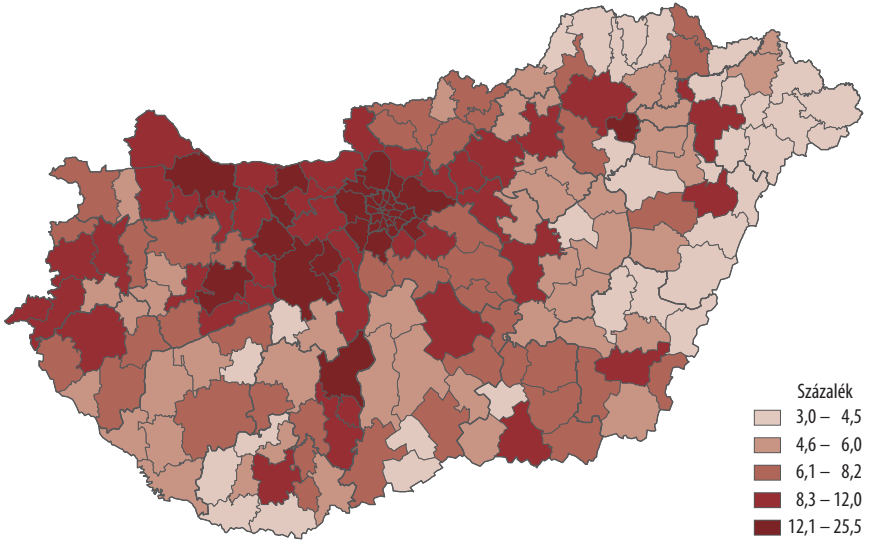

A társadalmi jövedelmek döntő hányada öregségi ellátás, azon belül öregségi nyugdíj. A nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők népességhez viszonyított aránya a Dunától keletre eső országrész középső tengelye mentén és Dél-Dunántúlon volt a legmagasabb. A mutató értéke döntően a fiatalabb korösszetételű megyékben jóval alacsonyabb, mint országosan.

Az ellátottak nagy része mindenütt öregségi nyugdíjas, az egyéb ellátottak (hozzátartozói nyugellátásban, megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban, életkoron alapuló ellátásban, egyéb járadékban, járandóságban részesülők) aránya az északkeleti és déli megyékben nagyobb, mint az ország többi részén. Magyarországon 2018 januárjában az öregségi nyugdíjasok átlagosan 130 ezer forint ellátást kaptak. Mivel a nyugdíjak nagysága függ az aktív korban elért jövedelemtől, a magasabb keresettel rendelkező térségekben, Budapesten és Pest régióban, illetve a Közép-Dunántúlon lévő járásokban a legnagyobb, az Alföld keleti területein a legkisebb az öregségi nyugdíjak összege. Az aktív korúak ellátása a hátrányos munkaerőpiaci helyzetű aktív korú személyek és családjuk részére nyújt jövedelmet, ami foglalkoztatást helyettesítő, vagy egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatási formában adható. Az e támogatásban részesülők népességhez viszonyított aránya a kedvezőtlenebb munkaerőpiaci helyzetű térségekben a legmagasabb, ezek döntően az ország északi, keleti és dél-dunántúli területein az országhatárhoz közeli, valamint az Alföld középső részén helyezkednek el. Az ország kedvezőbb gazdasági helyzetű területein lényegesen alacsonyabb a mutató értéke.

2.21. A nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők tízezer lakosra jutó száma és megoszlása, 2018. január

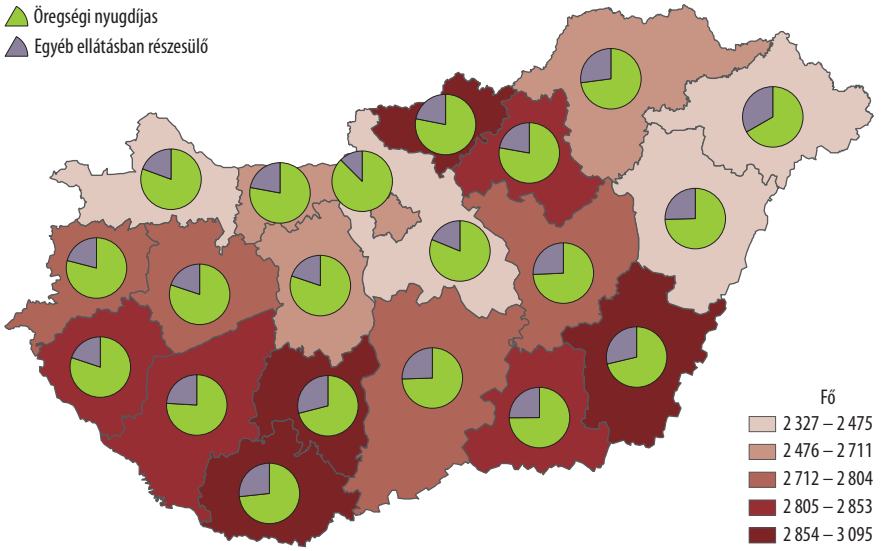

2.20. Az öregségi nyugdíj egy ellátottra jutó havi összege, 2018. január

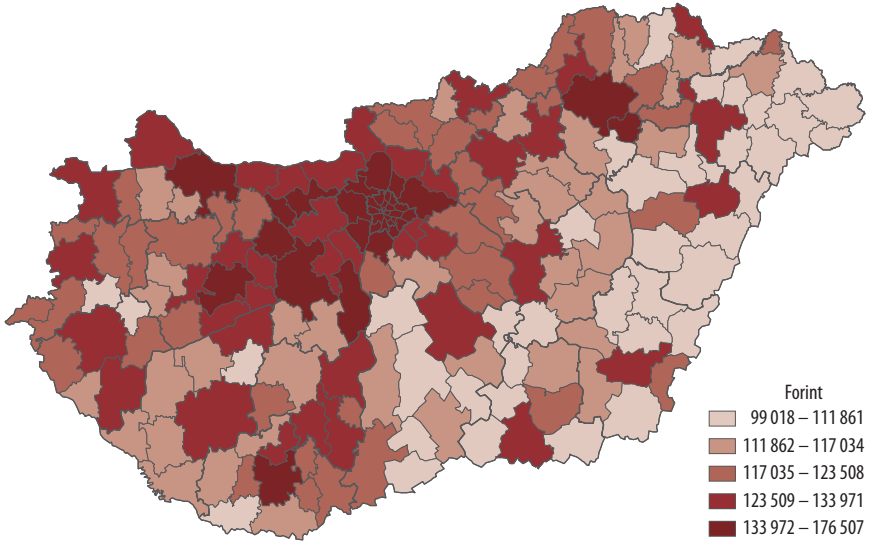

2.22. Az aktív korúak ellátásában részesítettek tízezer lakosra jutó száma, 2017

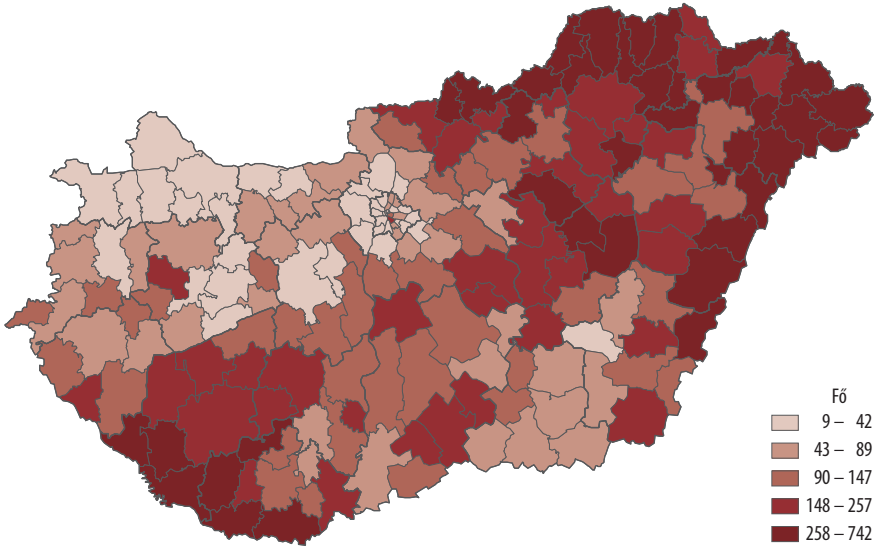

2.4. Társadalmi szolgáltatások

2017. január 1-jétől – a gyermekvédelmi törvény módosítása miatt – két intézményi (bölcsőde, mini bölcsőde) és két szolgáltatási (családi bölcsőde, munkahelyi bölcsőde) formában biztosított a 3 éven aluli gyermekek napközbeni ellátása. 2018 végéig az önkormányzatoknak minden olyan településen meg kell szervezniük az ellátás valamelyik formáját, ahol 40-nél több 3 éven aluli él (jelenleg a települések egyharmada), vagy legalább 5 gyermek esetében igény jelentkezik az ellátásra.

2017. augusztus 31-én az országban 938 családi bölcsőde, 754 bölcsőde, 50 mini bölcsőde és 7 munkahelyi bölcsőde működött, összességében közel 46,5 ezer férőhelyet biztosítva. A férőhelyek 29%-a Budapesten, 69%-a pedig olyan településen volt, ahol a 3 éven aluliak száma meghaladta a 40-et. A 2017. május 31-i adatok szerint 44 ezer kisgyermeket gondoztak bölcsődékben, és átlagosan száz bölcsődei férőhelyre 95 beíratott gyermek jutott.

Az ország 174 vidéki járása közül 7-ben nem működött, 24 járásban és a főváros XVII. kerületében pedig zsúfoltak voltak a bölcsődék, férőhely-kihasználtságuk meghaladta a 100%-ot.

2017-ben az ország 2623 olyan településén, amelyből 585-ben a 3 éven aluliak száma meghaladta a 40-et, több mint 73 ezer 3 év alatti gyermek számára nem volt helyben elérhető bölcsődei ellátás. A bölcsődei ellátást helyben igénybe venni nem tudók aránya Szabolcs-Szatmár-Bereg, Bács-Kiskun, Baranya, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megye egyes járásaiban volt a legmagasabb.

2.23. Kisgyermekek napközbeni ellátását biztosító intézmény vagy szolgáltatás* száz férőhelyére jutó beírt gyermekek száma, 2017

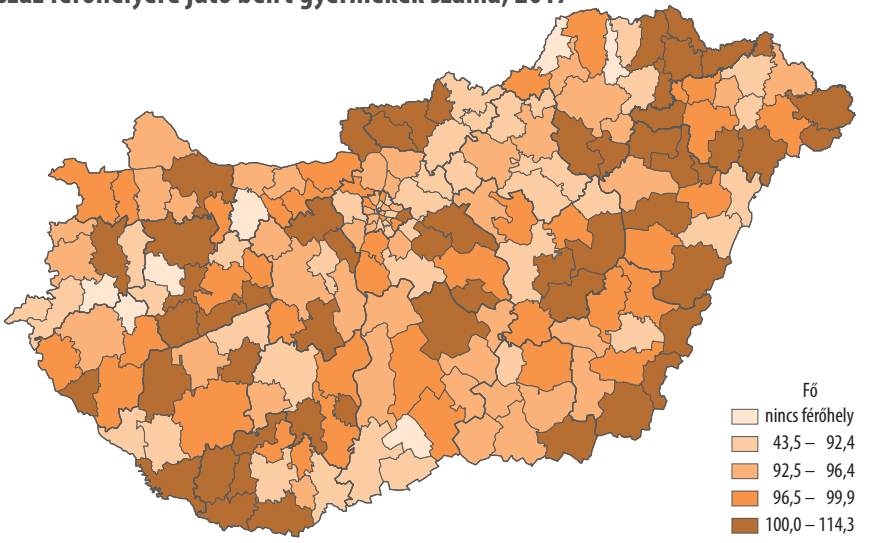

* Bölcsőde, családi bölcsőde, munkahelyi bölcsőde és mini bölcsőde együtt.

2.24. Kisgyermekek napközbeni ellátását biztosító intézmény vagy szolgáltatás ellátásait helyben igénybe venni nem tudó kisgyermekek aránya, 2017*

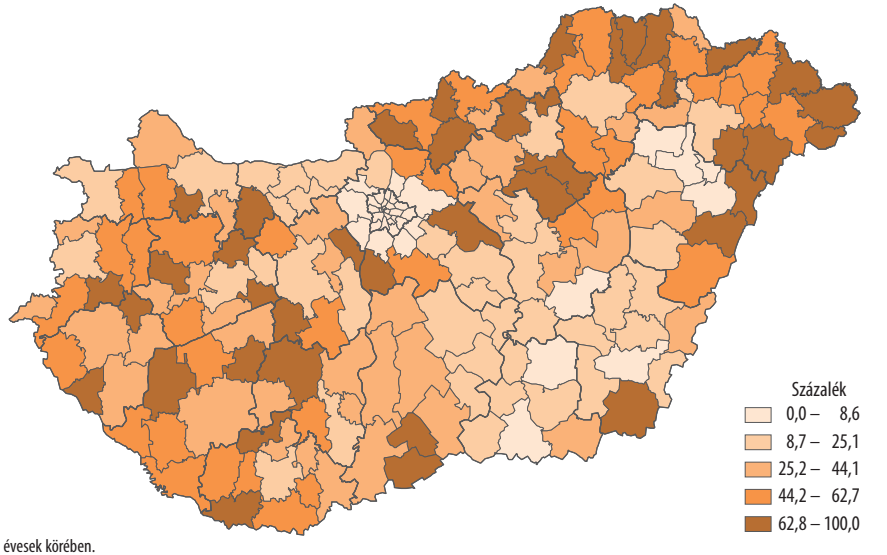

* 0–2 évesek körében.

2.25. Az egyes bölcsődetípusokban gondozott gyermekek aránya, 2017

(kisgyermekek napközbeni ellátását biztosító intézményben vagy szolgáltatás keretében gondozott gyermekek összesen=100%)

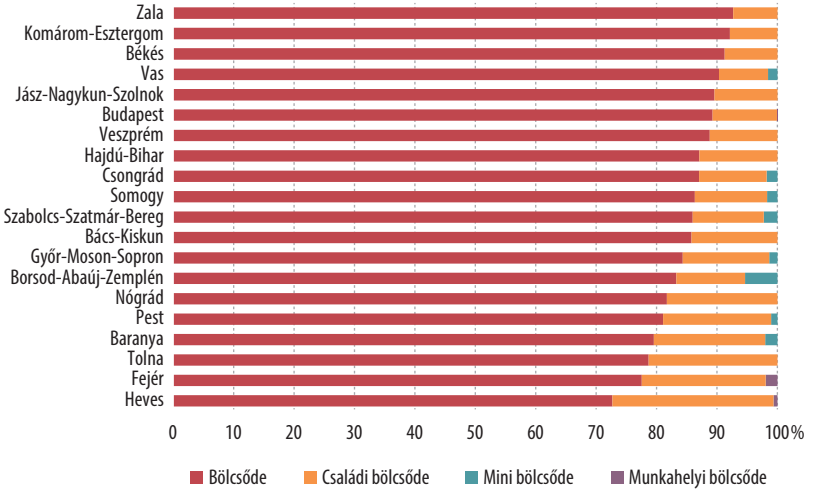

Az önkormányzatok a szociálisan nehéz helyzetben lévőket szociális alapszolgáltatásokkal segíthetik. Ezek közül szociális étkeztetésben több mint 176 ezren, házi segítségnyújtásban 95 ezren részesültek 2017-ben. Az ellátottak számát és népességre vetített arányát tekintve erősen kirajzolódik az ország középső, illetve kelet–nyugati megosztottsága. Mindkét ellátási formát tekintve az ellátottak kétharmada a keleti, negyede a nyugati országrészben, közel tizede Budapesten és Pest megyében él. Átlagosan a 65 éves és annál idősebbek 9,5%-a részesült szociális étkeztetésben, 5,1%-uk házi segítségnyújtásban.

Időseket is ellátó nappali szociális intézmény a települések negyedén működött, 38,3 ezer idős ember napközbeni ellátását megoldva. Bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézménnyel a települések 16%-a rendelkezett, amelyek férőhelyein 90,4 ezer rászorulóról gondoskodtak. A férőhelyek kihasználtsága átlagosan 95%-os volt, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében megközelítette, Somogyban meghaladta a 100%-ot is. A férőhelyek közül 57 ezer időskorúak, 16 ezer fogyatékosok otthonaiban vagy gondozóházában állt rendelkezésre, 97, illetve 94%-os kihasználtsággal. Az idősek bentlakásos intézményeit a 65 éves és annál idősebb népesség 3,0%-a vette igénybe 2017-ben. Nyolc járásban (Cigándi, Mezőcsáti, Téti, Hajdúhadházi, Gyáli, Vecsési, Fonyódi és Szentgotthárdi) nem működött ilyen intézmény.

2.27. Szociális étkeztetésben részesülők a 65 éves és annál idősebb népesség százalékában, 2017

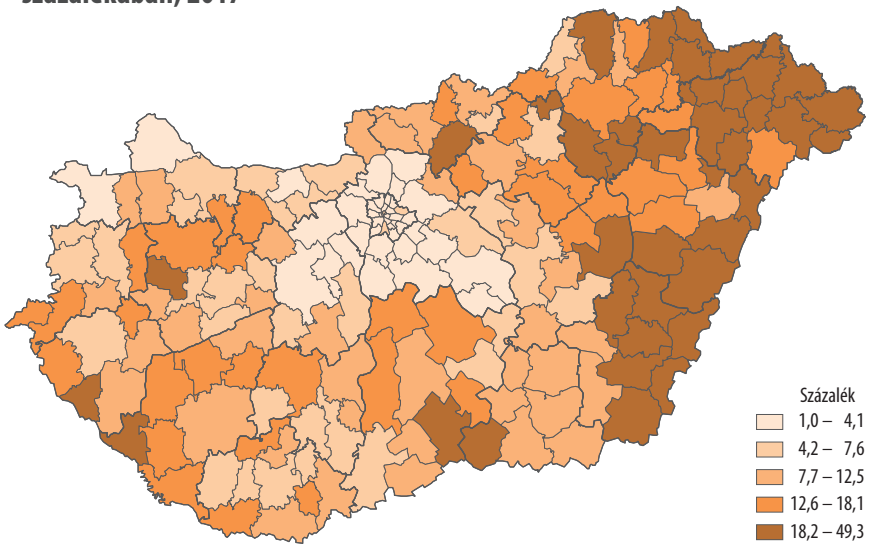

2.26. Házi segítségnyújtásban részesülők a 65 éves és annál idősebb népesség százalékában, 2017

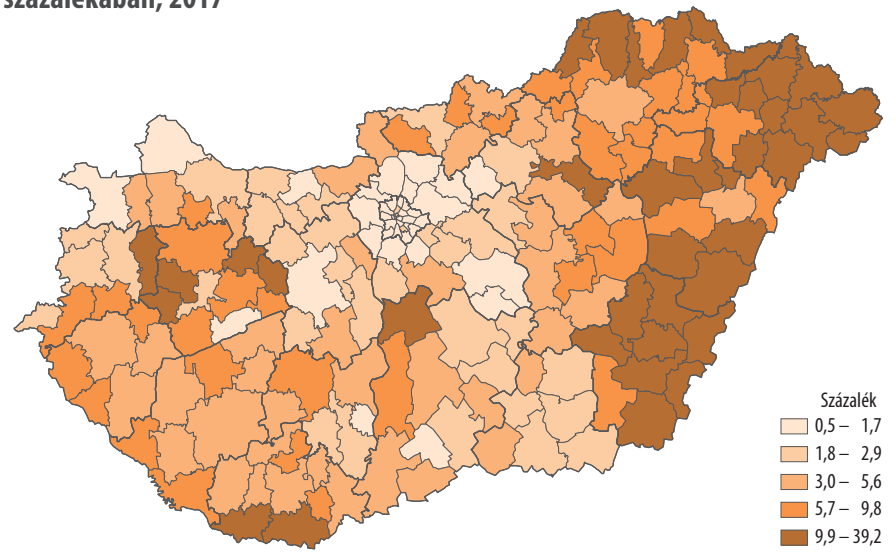

2.28. Idősek bentlakásos intézményében ellátottak a 65 éves és annál idősebb népesség százalékában, 2017

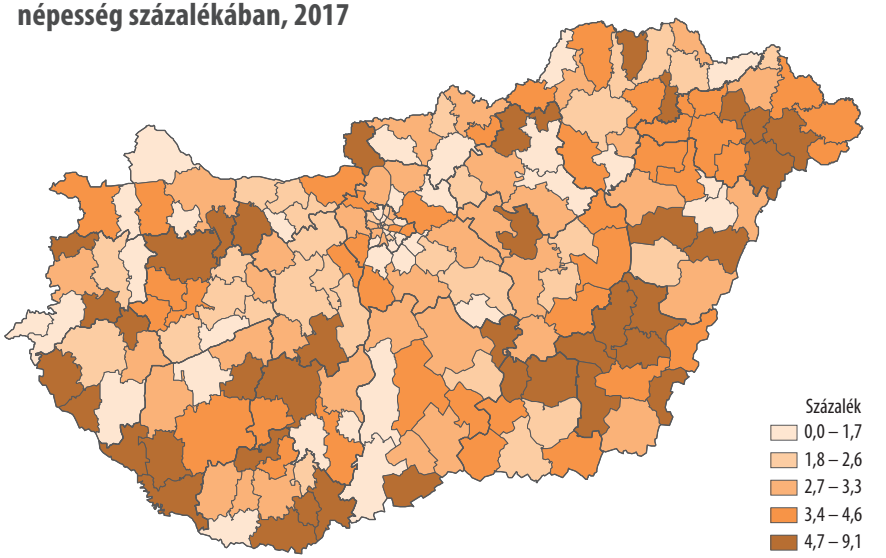

2017-ben hazánkban 40,7 ezer betöltött és 1,6 ezer betöltetlen orvosi állás volt, utóbbi a működéshez szükséges orvosi állások 3,8%-át képezte. A legtöbb üres orvosi állás a fekvőbeteg-ellátásban jelentkezett (992), a járóbeteg-ellátásban ennek harmada (332) volt betöltetlen. Az üres orvosi állások 38%-a Budapestre koncentrálódott, az országos hatáskörű egészségügyi intézmények jelenléte miatt. A tervezett állásokhoz viszonyítva azonban nem itt, hanem Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében alakult ki a legsúlyosabb orvoshiány, ahol az orvosi állások közel tizede volt betöltetlen, ezen belül a fekvőbeteg-ellátásban 18%-uk, szám szerint 131. Fejér és Győr-Moson-Sopron kivételével az ország minden megyéjében orvoshiánnyal küzdöttek.

Az egészségügyi szakdolgozók országosan 100 ezer állást töltöttek be, ami 3,5 ezerrel elmaradt az intézmények működéséhez szükséges állások számától, azaz a szakdolgozói állások 3,4%-a volt betöltetlen. Vas megyében az álláshelyek 7,9%-a maradt üresen, de Komárom-Esztergom megyében és Budapesten (egyaránt 6,7%) is jelentősebb volt a szakemberhiány az átlagosnál. Az orvoshiánnyal küzdő Szabolcs-Szatmár-Beregben a szakdolgozóhiány nem volt kiemelkedő.

2017-ben a háziorvosi szolgálatot mintegy 6200 háziorvos, illetve házi gyermekorvos látta el. Közel 1400, többnyire ezer főnél kisebb településen nem működött háziorvosi szolgálat. Átlagosan egy háziorvoshoz 1584 lakos tartozott, de Pest, Győr-Moson-Sopron, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Fejér megyében 1700 főnél is több.

2.30. Az egy háziorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma, 2017

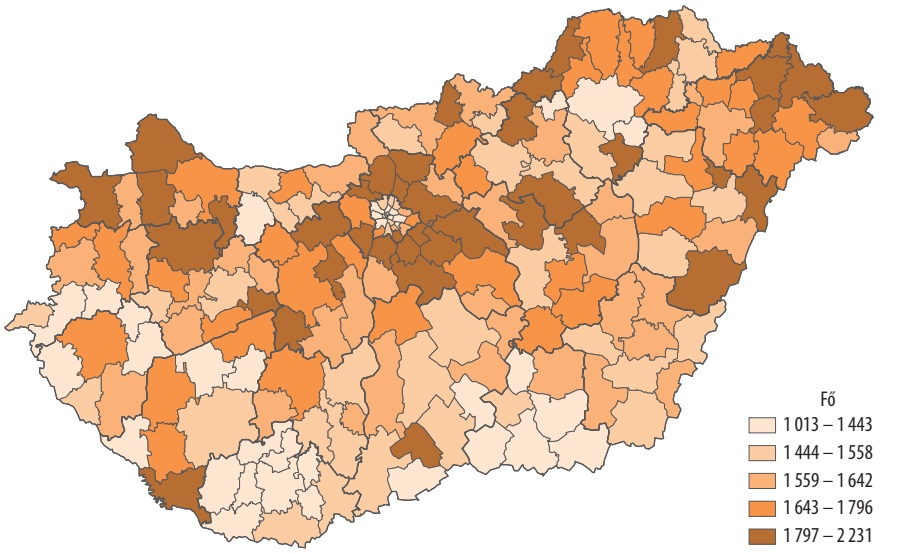

2.29. A betöltetlen orvosi állások aránya, 2017

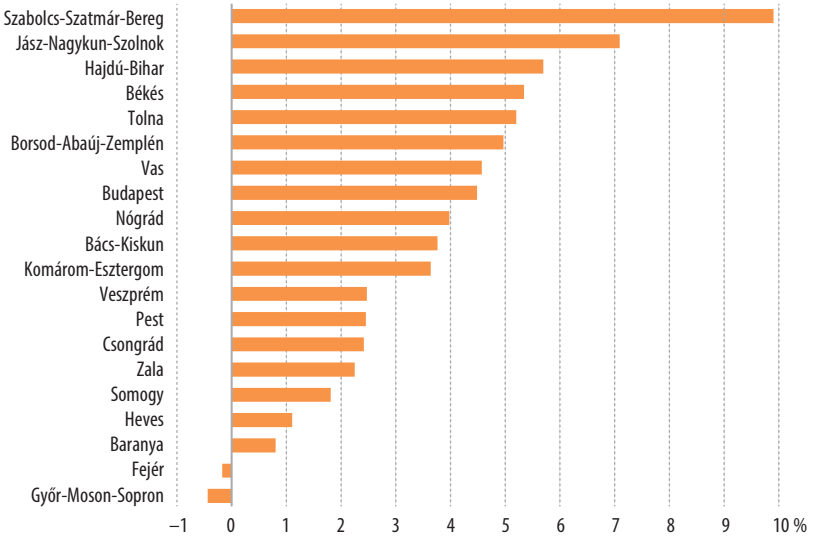

2.31. Háziorvosi és házi gyermekorvosi szolgálattal nem rendelkező településeken élők aránya a népesség százalékában, 2017

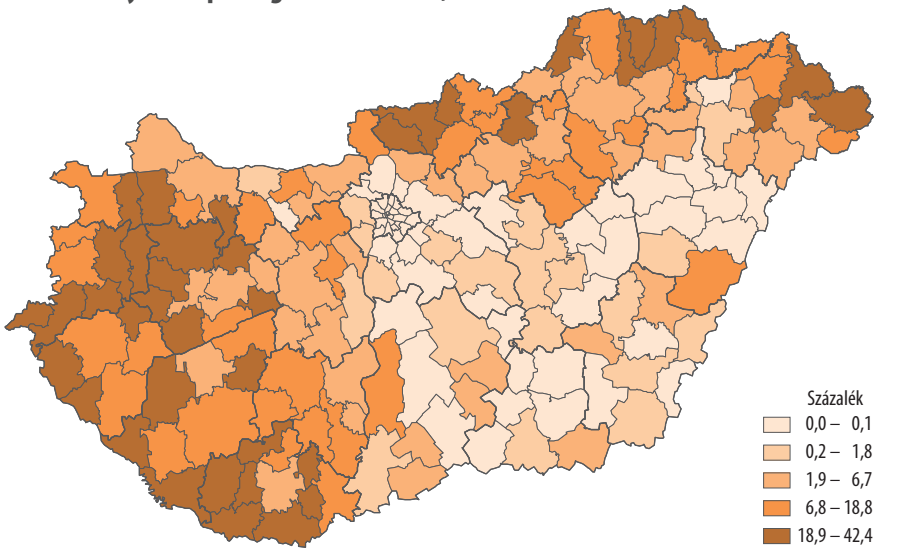

2.5. Oktatás

Magyarországon a 2017/2018-as tanévben 323 ezer gyermeket írattak be az óvodákba, 5300-zal többet, mint egy évvel korábban. 2017-ben a települések háromtizedén, 968-ban nem volt elérhető helyben az óvodai ellátás, leginkább Baranya, Zala, Vas és Borsod-Abaúj-Zemplén megye aprófalvas térségeiben. A rendelkezésre álló férőhelyek száma az előző tanévhez képest gyakorlatilag nem változott, férőhelyhiány országos szinten nem mutatkozott. Települési szinten 158 községben és 26 városban haladja meg a beírt gyermekek száma a férőhelyekét. A legtöbb ilyen település Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Pest megyében található. Országos átlagban egy óvodai csoportra 22, egy óvodapedagógusra 10 gyermek jut.

Általános iskola 1339 községben nincs (közülük 942-ben óvoda sincs), a legtöbb ilyen település a dél- és a nyugat-dunántúli, illetve az észak-magyarországi megyékben található. Az iskolák tanulói létszáma egy év alatt országosan 9 ezerrel (732 ezer főre) mérséklődött. Az iskolával rendelkező települések 65%-ában csökkent a tanulólétszám az előző évhez képest. A mérséklődés leginkább a Borsod-Abaúj-Zemplén, a Szabolcs-Szatmár-Bereg, a Pest és a Bács-Kiskun megyei településeket érintette. A pedagógusok száma 0,7%-kal, 77 ezerre csökkent, egy pedagógusra országos szinten 9,5 tanuló jut. Az általános iskolai osztályok száma jelentősen nem változott (37 ezer), átlagos létszámuk az előző tanévhez hasonlóan 20 fő.

2.33. A más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya, 2017

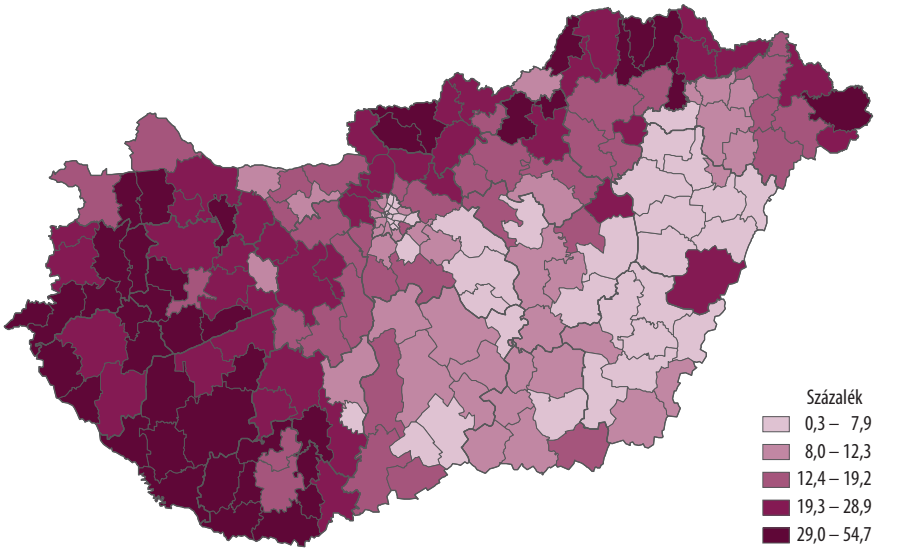

2.32. Az óvodát helyben igénybe venni nem tudó gyermekek aránya a 3–5 évesek körében, 2017

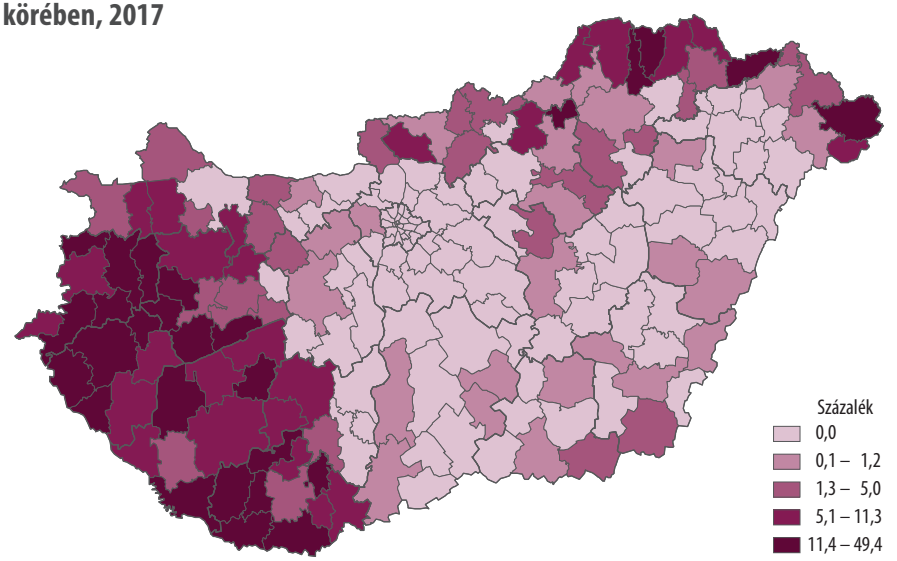

2.34. Egy általános iskolai feladatellátási helyre jutó tanulók száma a nappali képzésben, 2017

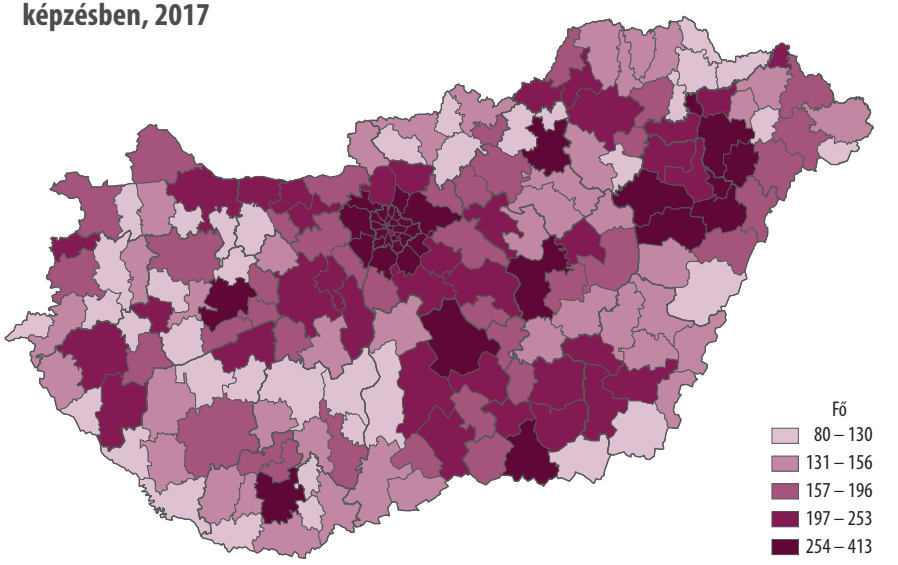

A 2017/2018-as tanévben nappali képzésben 428 ezren tanultak középfokú oktatási intézményekben, 1,5%-kal (7 ezer fővel) kevesebben az egy évvel korábbinál. A beíratkozott tanulóknak 2416 feladatellátási hely állt rendelkezésére, 77-tel kevesebb, mint az előző évben.

A középfokú oktatás feladatellátási helyei jellemzően a nagyobb lélekszámú településeken, főleg a városokban működnek, a községekben csupán 7,2%-uk található. Ez a területi koncentráció a legkevésbé a gimnáziumokat jellemzi. A gimnázium 4 megye (Somogy, Tolna, Vas, Zala) kivételével községekben is jelen van. A többi intézménytípus településtípus szerinti területi koncentrációja nagyobb, szakgimnázium 9, szakközépiskola 7, szakiskola pedig 10 megyében is csak városban található. A két legjelentősebb intézménytípus közül a gimnáziumi feladatellátási helyek száma (2-vel) 892-re csökkent, míg a szakgimnáziumoké 830-ról 772-re esett vissza.

Országosan a diákok 43%-a gimnáziumba, 38%-a szakgimnáziumba, 17%-a szakközépiskolába, 1,7%-a szakiskolába, készségfejlesztő iskolába jár, de ebben jelentős eltérések vannak az egyes régiók között. A megyék közül a gimnazisták aránya Pest megyében, a szakgimnáziumi tanulóké Győr-Moson-Sopron megyében volt a legmagasabb. 2017-ben a tanulók 46%-a (194 ezer fő) nem azon a településen járt középiskolába, ahol lakott. Az átlagosnál alacsonyabb bejárási arány Budapesten, valamint Csongrád, Hajdú-Bihar, Baranya és Bács-Kiskun megyékben volt jellemző.

2.36. A más településről bejáró középiskolai tanulók aránya, 2017

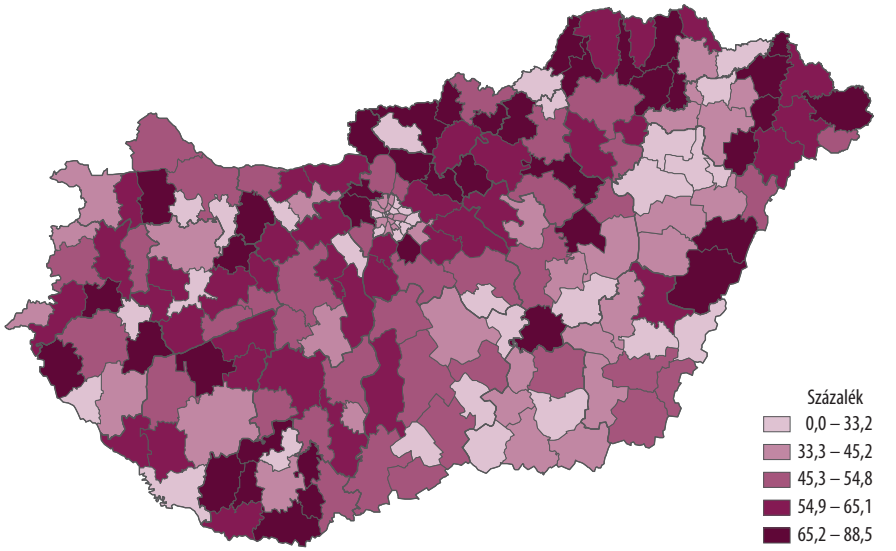

2.35. A nappali oktatásban részt vevő tanulók száma a középfokú oktatásban, 2017

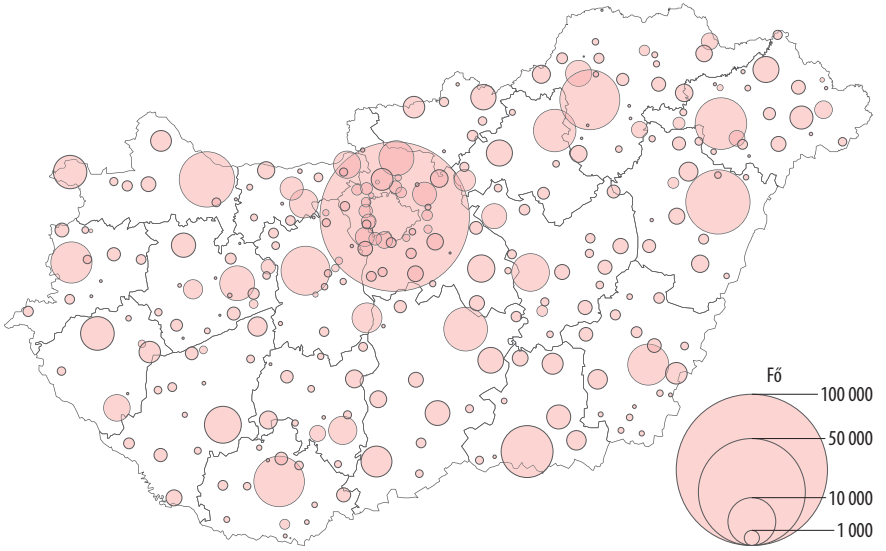

2.37. A középfokú nappali oktatásban részt vevő tanulók megoszlása feladatellátásihely-típusok szerint, 2017/2018

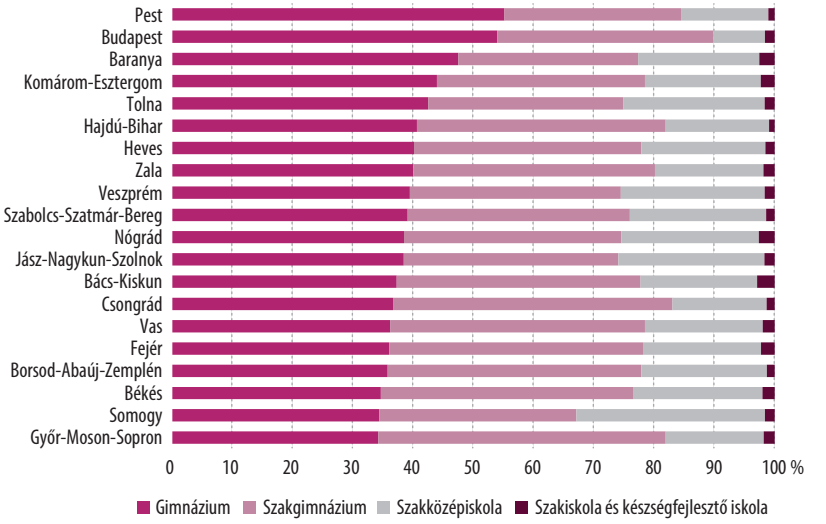

A 2017/2018-as tanévben 283 ezer hallgató folytatott tanulmányokat felsőoktatási intézményben, számuk 1,3%-kal (közel 4 ezer fővel) csökkent egy év alatt. Héttizedük a nappali képzést választotta. A hallgatókat a tanév során 64 felsőoktatási intézmény 125 képzési helyen fogadta, a képzési helyekből 13 külföldi. Az intézmények több mint felének a fővárosban volt a székhelye, öt megyének (Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád, Tolna, Vas és Zala) nem volt saját székhelyű intézménye. A felsőoktatás főváros-koncentráltsága a képzési helyek tekintetében is megmutatkozik, bár kisebb mértékben (a képzési helyek 34%-a budapesti). Nógrád megye az egyetlen (és Salgótarján az egyetlen megyeszékhely), ahol kihelyezett tagozat sem működött ebben a tanévben.

Minden második diák Budapesten, további kéttizedük a klasszikus egyetemi városokban (Debrecenben, Szegeden, illetve Pécsen) tanult. Képzési hely szerint az érintett magyarországi települések nagy részén (73%-án) kevesebb hallgató vett részt a felsőoktatásban, mint 2016-ban. Az ezernél több hallgatóval rendelkező települések közül mindössze a székesfehérvári, a hajdúböszörményi, a pécsi és a budapesti képzési létszám emelkedett. A hallgatók többsége minden megyében a felsőfokú alap-, mester-, valamint osztatlan képzés valamelyikén folytatta tanulmányait. A felsőoktatási szakképzések Zala és Jász-Nagykun-Szolnok megyében jelentek meg a legnagyobb (16 és 24%-os) arányban. A főváros a doktori képzések indításában is meghatározó, az ország doktoranduszhallgatóinak több mint fele budapesti intézmény tanulója.

2.39. A felsőoktatásban részt vevő hallgatók ezer lakosra jutó száma és megoszlása képzési szintek szerint, 2017

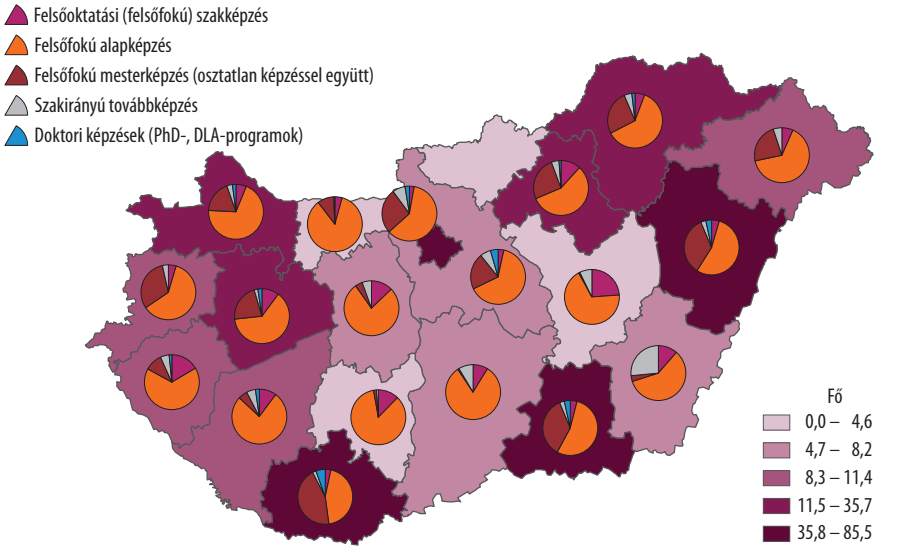

2.38. A felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók száma a nappali képzésben, 2017

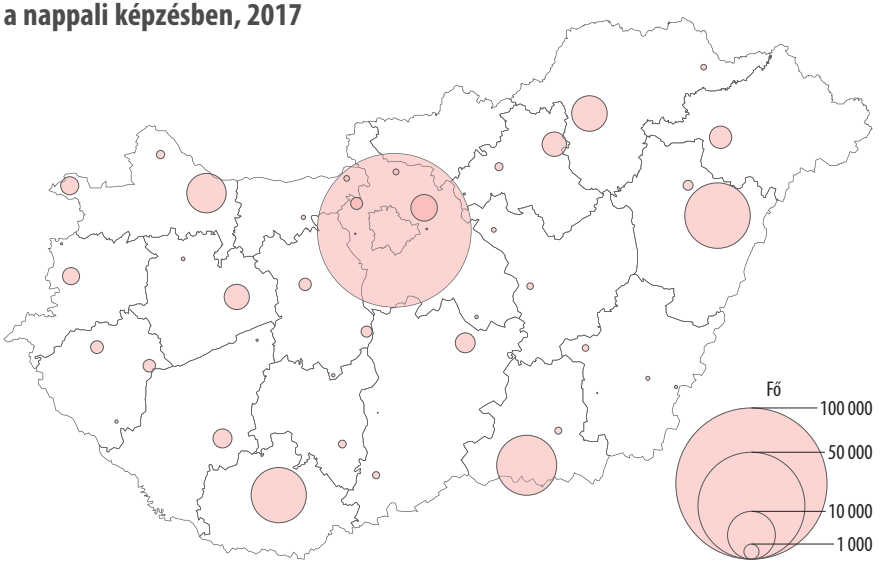

2.40. Felsőfokú végzettségűek aránya a 25–74 éves népességből, 2017*

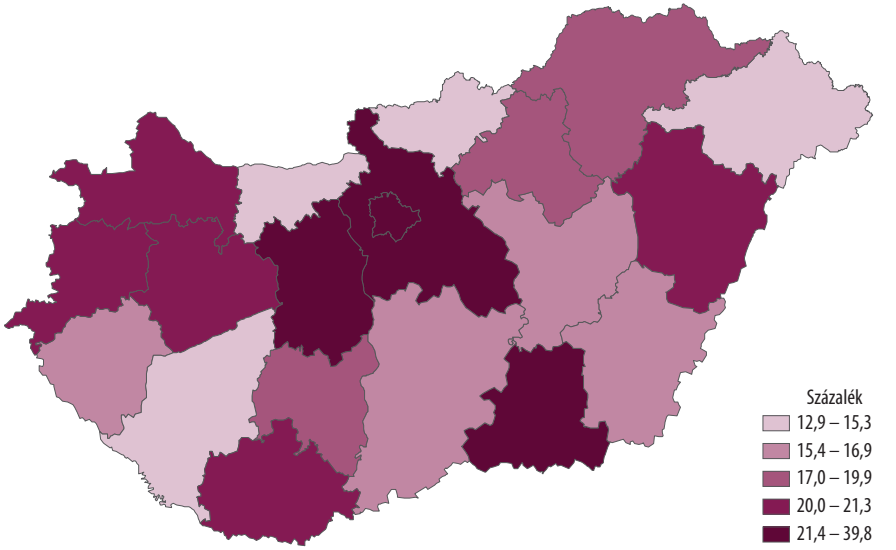

*Munkaerő-felmérés, alapfelvétel adatai alapján.

2.6. Lakás

2017-ben Magyarországon 14 389 új lakás épült, 44%-kal több az egy évvel korábbinál, és kétszer annyi, mint a lakásépítés mélypontjának számító 2013. évben. Az új lakások 24%-a Pest megyében, 19–19%-a Győr-Moson-Sopron megyében, illetve Budapesten épült.

2017-ben tízezer lakosra országos átlagban 15 új építésű lakás jutott, azonban a főváros egyes kerületeiben, Pest és Győr-Moson-Sopron megyében, valamint a balatoni térség déli, illetve nyugati területein ezt meghaladó volt a mutató értéke (Győri járás 68, Siófoki járás 56).

A 2013–2017 között épült lakások száma a 2017. végi lakásállomány 1,1%-át adta. Budapest egyes kerületeiben, tágabb agglomerációjában, Győr-Moson-Sopron megyében, illetve a nagyobb városokban és a Balatonhoz közeli térségben átlag feletti arány volt jellemző.

A korábbi évektől eltérően a vállalkozások és a természetes személyek aránya közel fele-fele arányban kiegyenlítődött, az önkormányzatok által épített lakások aránya nem érte el az 1%-ot. A megyék többségében a lakások nagyobb részét magánszemélyek építették, a fővárosban viszont a vállalkozások szerepvállalása volt a meghatározó (71%), de Somogy (63%), Baranya (55%) és Vas megyében (53%) is nagyobb súllyal voltak jelen a lakásépítésben.

2.42. 2013–2017 között épült lakások aránya a 2017. végi lakásállományból

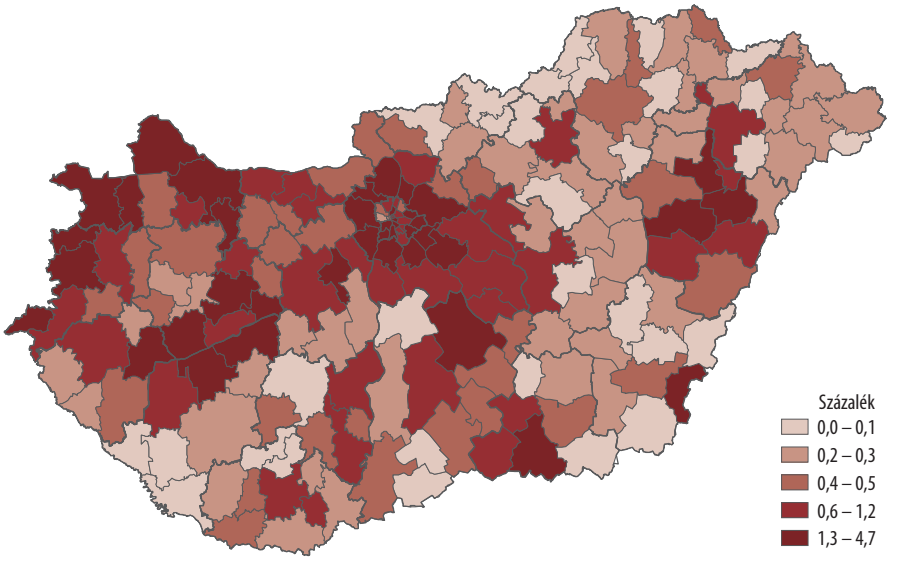

2.41. Épített lakások tízezer lakosra, 2017

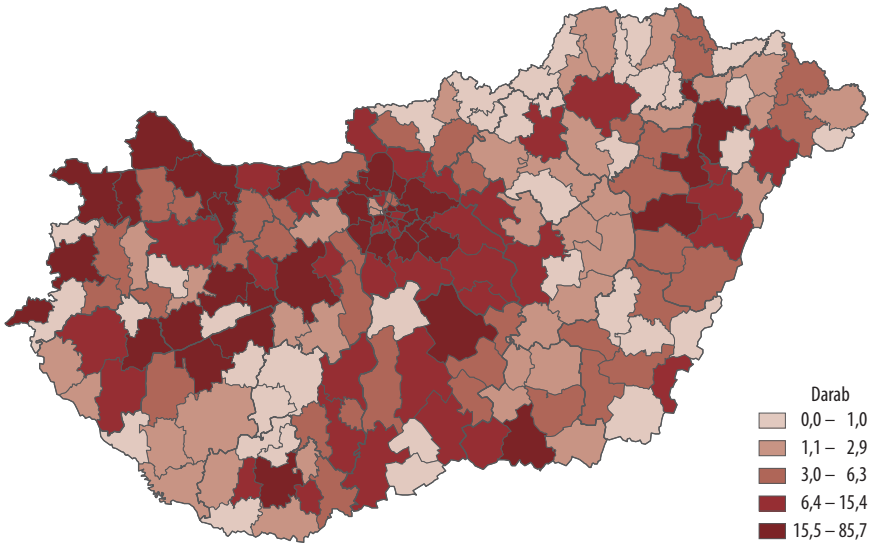

2.43. A 2017 folyamán épített lakások megoszlása építtető szerint

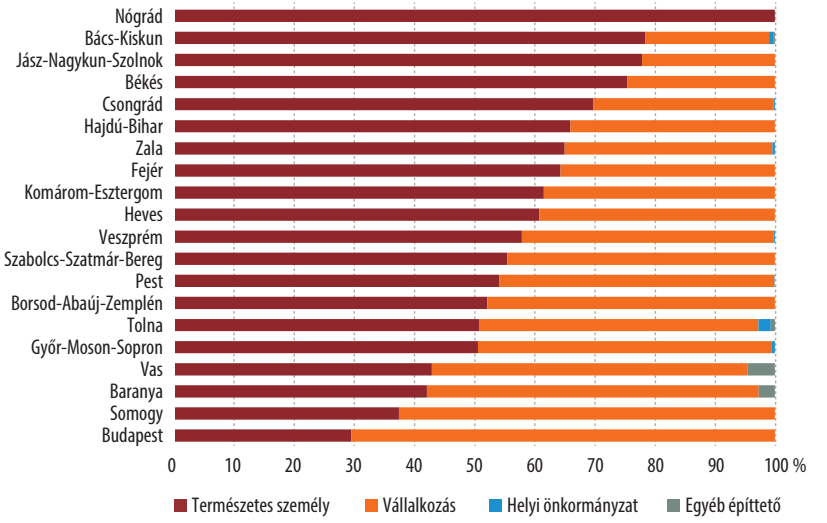

Magyarország lakásállománya 2018. január 1-jén 4 millió 440 ezer volt. Az épített és megszűnt lakások egyenlegeként 2017-ben a lakásállomány 12,2 ezer lakással bővült. A lakásállomány gyarapodása és a népességfogyás következtében a laksűrűség csökkent, 2017 végén országosan száz lakásra 220 lakó jutott. A laksűrűség a fiatalabb korösszetételű és a magasabb termékenységű térségekben, a főváros körüli, valamint az északi és a keleti járásokban magasabb az átlagosnál, összefüggésben a nagyobb családmérettel.

2017-ben folytatódott a lakáspiaci forgalom bővülése, több mint 150 ezer lakás cserélt gazdát, ezek zömét használt lakások tették ki. Gyors ütemben nőtt az új építésű lakások értékesítése is, azonban piaci részesedésük továbbra is alacsony (4,0%). Az átlagos eladási árak tovább emelkedtek, a fővárosban és tágabb környezetében, illetve a nagyvárosok járásaiban továbbra is kiugróan magasak, a növekedés üteme azonban lassult a megelőző évekhez képest. Budapesten a használt lakások átlagosan 24,4 millió forintba kerültek, 3,2 millió forinttal többe, mint 2016-ban. A megyeszékhelyeken 1,5 millió forinttal, 13 millió forintra nőtt az átlagos ár egy év alatt. A kisebb városokban átlagosan 11,5 millió, a községekben 7,2 millió forintba került egy használt lakás, mindkét érték emelkedett 2016 óta.

A lakásállomány szobaszám szerinti megoszlása évek óta a három és annál több szobások irányába tolódik, ezek részaránya 2017-ben megközelítette az 52%-ot. Az egy- és kétszobás lakások aránya hagyományosan Budapesten a legmagasabb, 2017-ben együttes arányuk 58% volt, összefüggésben a többszintes, többlakásos lakások túlsúlyával.

2.45. A használt lakások átlagára, 2017

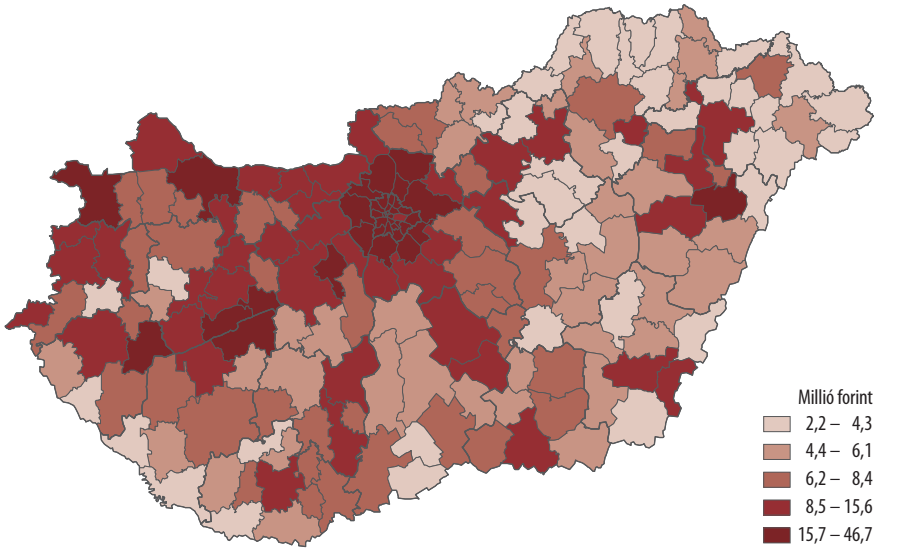

2.44. A száz lakásra jutó lakosok száma, 2017

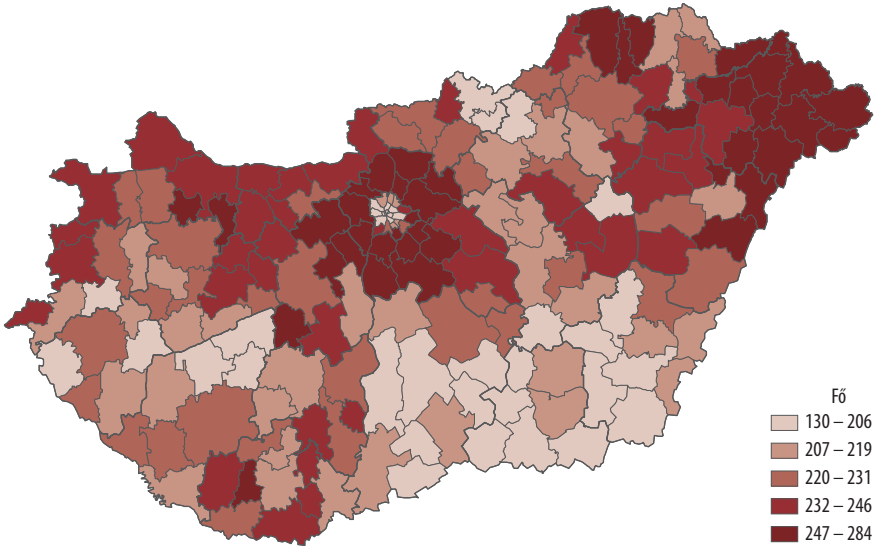

2.46. A lakásállomány szobaszám szerinti megoszlása, 2017

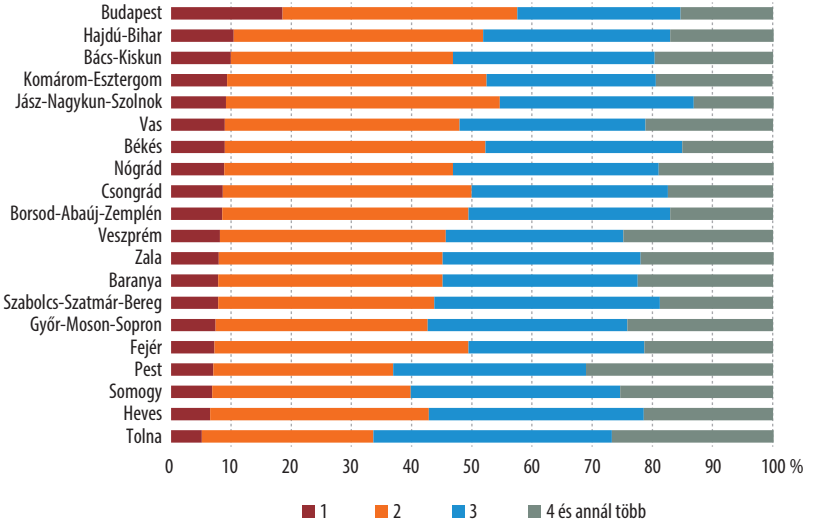

2.7. Bruttó hazai termék (GDP), bruttó hozzáadott érték

A magyar gazdaság teljesítménye – a bruttó hazai termék alapján – 2013-ban növekedési pályára állt, és évről évre az Európai Unió (EU–28) átlagát meghaladó ütemben bővült. A konjunktúra fő forrása a termelési oldalon (évente változó intenzitással) a piaci jellegű szolgáltatások és az exportorientált járműgyártásra alapozó ipar voltak. A felhasználási oldalon 2013-ban és 2014-ben a gazdaság szinte minden területét érintő beruházások, 2015-ben és 2016-ban pedig a háztartások dinamikusan emelkedő fogyasztása járult hozzá leginkább a GDP bővüléséhez.

A változások az ország különböző térségeit eltérően érintették. A 2016-ig rendelkezésre álló, egy lakosra jutó GDP alapján Budapest régió gazdasági fölénye a világgazdasági válság elmélyülésekor, 2009-ben volt a legnagyobb. Ezt követően előnye mérséklődött, illetve a többi régió lemaradása csökkent, főleg azoké, amelyekben jelentős a járműgyártás és a hozzá kapcsolódó ágazatok szerepe. 2016-ban Budapest régió mellett csak Nyugat-Dunántúl fajlagos gazdasági teljesítménye haladta meg az országos átlagot, Közép-Dunántúlé 5,2, a többi régióé 29–36%-kal elmaradt attól.

Mélyebb területi bontásban az előbbieknél is nagyobb a különbség. A fejlettségi rangsorban a fővárost (ahol a hazai átlag több mint 2-szerese volt 2016-ban az egy lakosra jutó GDP) Nyugat- és Közép-Dunántúl 2–2 megyéje követi: Győr-Moson-Sopron gazdasági teljesítménye az országos 1,4-szerese volt, Fejéré és Komárom-Esztergomé kismértékben meghaladta az átlagot, Vasé valamelyest elmaradt attól. A többi megye egy lakosra jutó GDP-je jóval alacsonyabb, közülük még a legfejlettebbnek számító Pest megyében is 19%-kal alacsonyabb a mutató értéke az országosnál. Az említetteken kívül Bács-Kiskun, Veszprém, Zala és Csongrád megyékben haladta meg az átlag háromnegyedét. A fejlettségi sorrend végén álló Nógrád megye gazdasági produktuma az országosnak mindössze 43%-a volt 2016-ban, a szélső értékek (Budapest és Nógrád megye) között 4,7-szeres a különbség. Hosszabb időtávon a viszonylag fejlett nyugat- és közép-dunántúli megyék teljesítménye ingadozik a leginkább, mivel ezek gazdasági szerkezetében nagyobb a döntően exportra termelő, így a globális gazdasági változásoknak is kitett feldolgozóipari ágazatok súlya.

2010 óta Budapest pozíciója gyengült, a fejlettségi rangsor élén álló megyék közül Győr-Moson-Soproné, Fejéré és Vasé számottevően erősödött, Komárom-Esztergomé alig változott. A közepesen fejlett – és 2012 óta szintén járműipari központtá váló – Bács-Kiskuné, valamint Borsod-Abaúj-Zemplén megyéé is erősödött. A rangsor végén Nógrád megye lemaradása tovább nőtt, nemcsak az országos átlaghoz, hanem a közvetlenül előtte álló Szabolcs-Szatmár-Bereg és Békés megyéhez képest is.

2.47. Egy főre jutó GDP az országos százalékában, 2016*

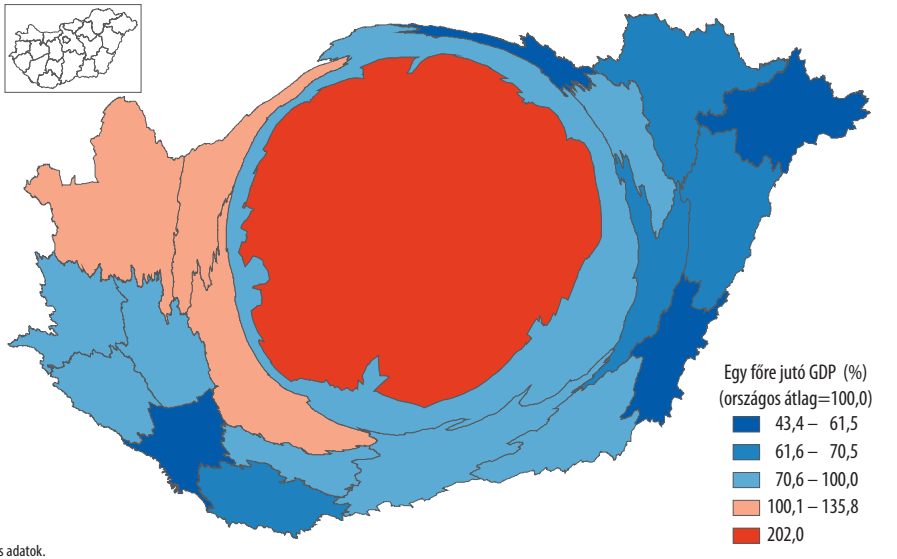

* Előzetes adatok.
A megyék területe a GDP abszolút értékével arányos.

2.48. A bruttó hozzáadott érték megoszlása a nemzetgazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2016*

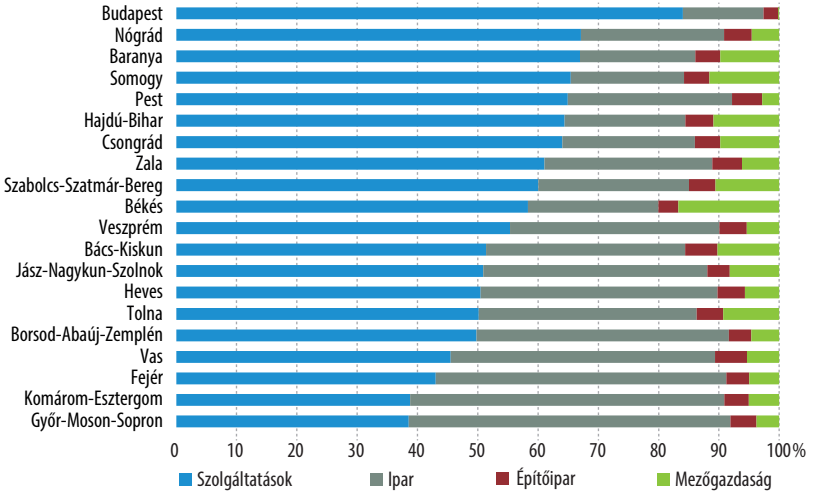

* Előzetes adatok.

2.8. Vállalkozások

2016-ban a működő vállalkozások több mint felének a fővárosban (28%), illetve megyei jogú városban (23%) volt a székhelye. A legalább 250 főt foglalkoztató vállalkozások esetében a tendencia még erőteljesebb: 64%-uk ezeken a településeken koncentrálódott. Az országrészek közötti különbségek is meghatározóak: a működő vállalkozások ezer lakosra jutó száma a nyugati és a középső térségekben jellemzően magasabb, keleten – különösen az ország északi és keleti peremvidékein, de a közép-tiszai térségben is – alacsonyabb volt. A termelő (mezőgazdasági, ipari és építőipari) vállalkozások 36%-a található Budapesten és a megyei jogú városokban, az országrészek közötti differenciálódásuk azonban szembetűnő. Az ezer lakosra vetített termelő vállalkozások száma leginkább a nyugat- és az észak-dunántúli járásokban, valamint az ország középső vonalán magas, északon, illetve a Tisza középső és felsőbb térségeiben rendkívül alacsony.

2016 végén a külföldiközvetlentőke-befektetések mintegy héttizede Budapesten (48%), Győr-Moson-Sopron (13%), illetve Pest (8,8%) megyében összpontosult, és ezekben a térségekben is néhány nagyvállalat a meghatározó. Az egy lakosra jutó külföldi tőke Győr-Moson-Sopron megyében és a fővárosban volt a legmagasabb, az országos átlag egyaránt 2,7-szerese. Az országos átlagot ezen kívül csak Komárom-Esztergom és Fejér megye mutatója haladta meg, ugyanakkor Békés és Somogy megyéé mindössze egytizedét érte el.

2.50. Ezer lakosra jutó termelő ágakba sorolt működő vállalkozások, 2016

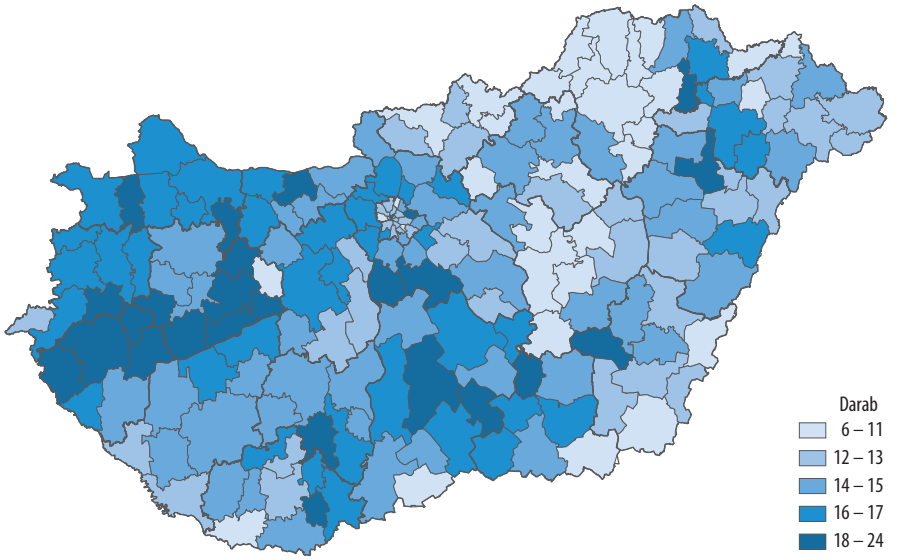

2.49. Ezer lakosra jutó működő vállalkozás, 2016

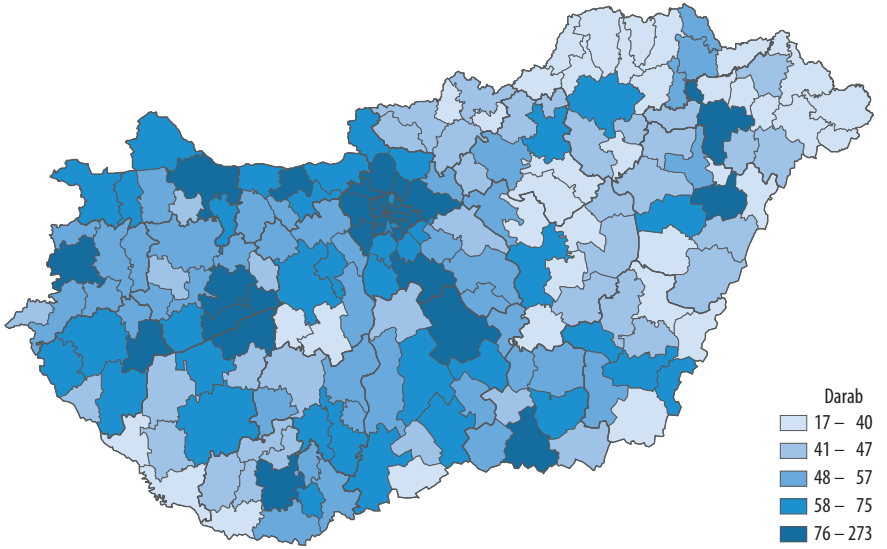

2.51. Egy lakosra jutó külföldi befektetés, 2016

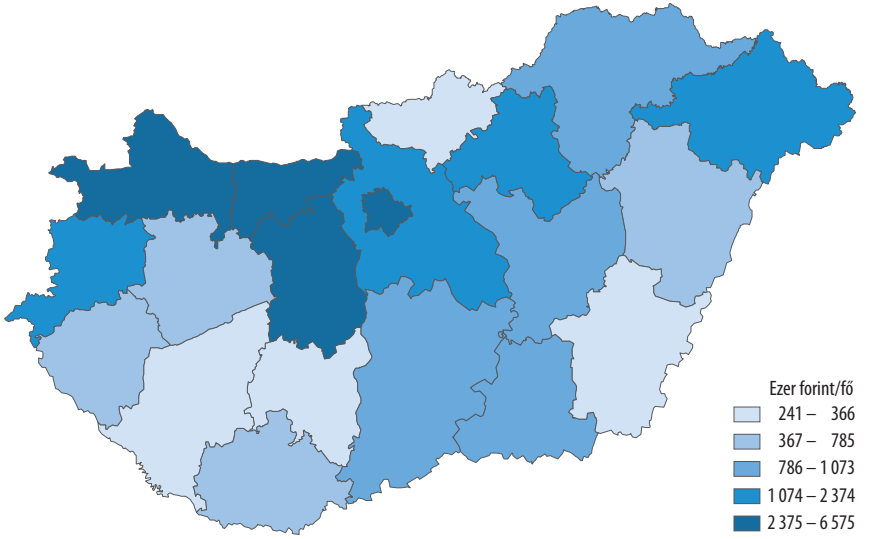

2.9. Beruházás

A nemzetgazdasági beruházások volumene – hétévi csökkenést és stagnálást követően – 2013–2015 között emelkedett. A bővüléshez a globális válság utáni kedvezőbb gazdasági kilátások, az uniós források fokozódó felhasználása és a vállalkozások finanszírozási költségeinek mérséklődése is hozzájárult. 2015 végére azonban az uniós támogatásokból finanszírozott fejlesztések többsége befejeződött, és 2016-ban a beruházások volumene 13%-kal visszaesett. A 2014–2020-as uniós költségvetésben rendelkezésre álló újabb források, a vállalkozások kapacitásbővítése, a lakás- és egyéb ingatlanberuházások 2017 folyamán a beruházási aktivitás jelentős élénkülését eredményezték, 23%-kal növelve a beruházások volumenét.

A beruházások megvalósulásának helye szerint 2017-ben a gazdasági szervezetek a fővárosban és 13 megyében többet fordítottak fejlesztésekre, mint egy évvel korábban. A Dunától keletre fekvő országrészben – Nógrád megye kivételével – mindenhol nőtt a beruházások volumene (országosan is legnagyobb mértékben négy alföldi megyében), miközben a Dunántúlon öt megyében is csökkenést mértünk. Ezzel a keleti országrész beruházásokon belüli súlya kismértékben emelkedett, köszönhetően elsősorban az itt megvalósult uniós forrású (pl. közlekedési infrastruktúra) állami fejlesztéseknek. A beruházások legnagyobb, 21%-os visszaesése Nógrád megyében következett be.

2.53. A gazdasági szervezetek beruházásainak megoszlása gazdálkodási forma szerint, 2017*

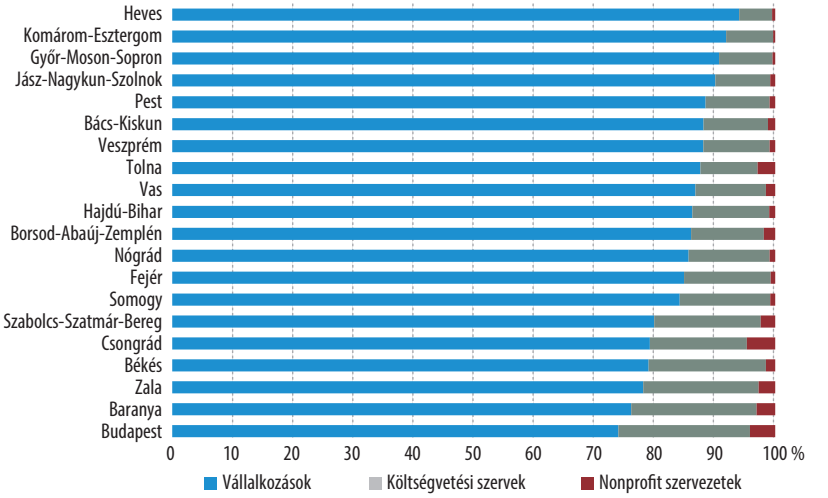

* Előzetes adatok.
A vállalkozások adatai az állami tulajdonú, kormányzati szektorba tartozó vállalkozásokat is tartalmazzák.

2.52. A gazdasági szervezetek egy lakosra jutó beruházási teljesítményértéke és a beruházások megoszlása a nemzetgazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2017*

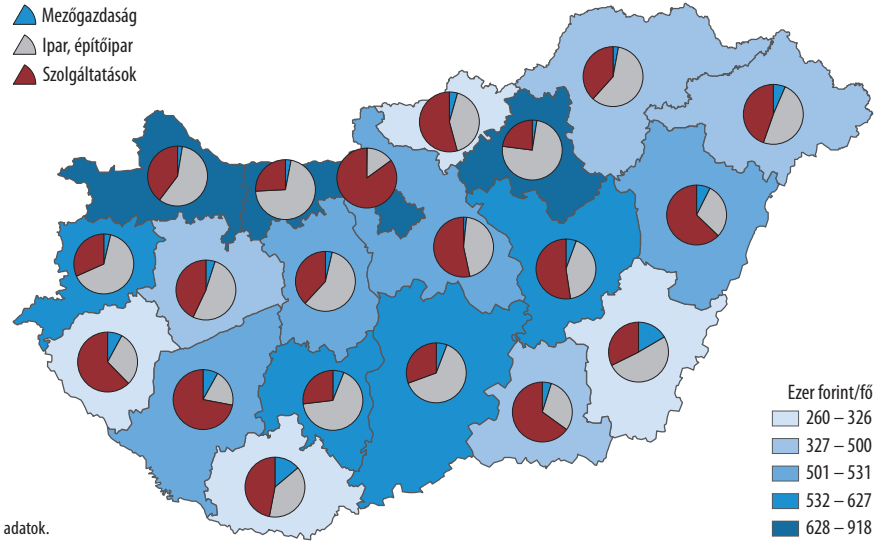

* Előzetes adatok.

2.54. A gazdasági szervezetek beruházásainak megoszlása anyagi-műszaki összetétel szerint, 2017*

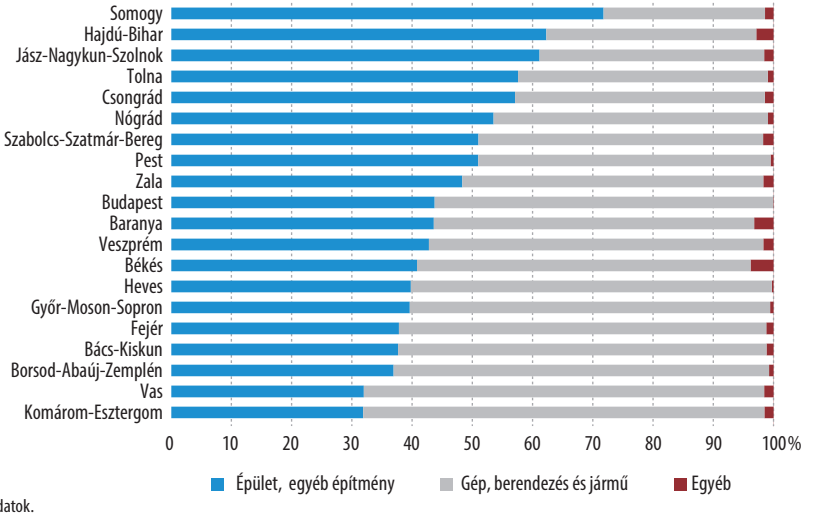

* Előzetes adatok.
Az egyéb beruházás a mezőgazdasági célú, állatokkal, ültetvényekkel, földdel kapcsolatos beruházásokat tartalmazza.

2.10. Kutatás-fejlesztés

Magyarországon kutatatás-fejlesztésre 517 milliárd forintot fordítottak 2017-ben, folyó áron számítva 21%-kal többet, mint 2016-ban, a ráfordítások GDP-hez viszonyított aránya pedig 1,35%-ra nőtt. A jelentős mértékű bővülés hátterében döntően az állami költségvetésből 2016 végén kiutalt pályázati összegek 2017-ben történt felhasználása állt. Vas megye kivételével (ahol kismértékű csökkenést regisztráltunk) minden megyében és a fővárosban is többet költöttek kutatás-fejlesztésre, mint egy évvel korábban. Országos átlagot meghaladó mértékű növekedés többségében a kutatás-fejlesztés tekintetében kis súlyúnak számító megyékben, a K+F-ráfordításokat nagyobb mértékben felhasználó megyék közül pedig Pest, Veszprém, Győr-Moson-Sopron és Csongrád megyében következett be.

A hazai K+F-tevékenység továbbra is fővároscentrikus: 2017-ben Budapesten működött az ország 3109 kutató-fejlesztő helyének 43%-a, ahol a kutatással foglalkozók 54%-a dolgozott, és itt használták fel a – területre bontható – K+F-ráfordítások több mint háromötödét. A fővárosban kutatás-fejlesztésre (előzetes GDP-adatokkal számolva) a GDP 2,13%-át fordították 2016-ban. Ez az arány csak Csongrád (1,93%), Veszprém (1,92%) és Hajdú-Bihar megyében (1,80%) közelítette meg a fővárosit. A többi megyében a GDP kevesebb mint 1,0%-át költötték kutatás-fejlesztésre.

2.55. Kutatás-fejlesztési ráfordítások a GDP százalékában, 2016*

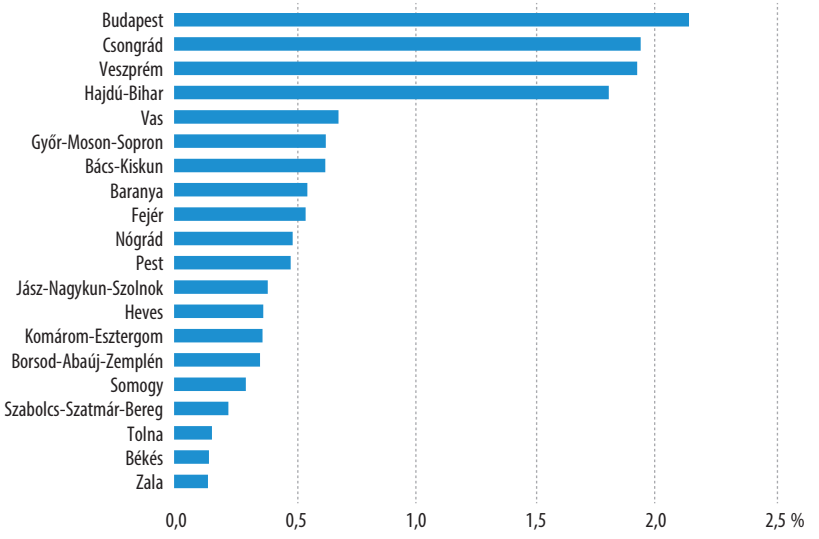

* Előzetes GDP-adatokkal számolva.

2.56. A kutatás-fejlesztési ráfordítások egy lakosra jutó értéke és a K+F-költségek megoszlása a kutatás-fejlesztési tevékenység típusai szerint, 2017

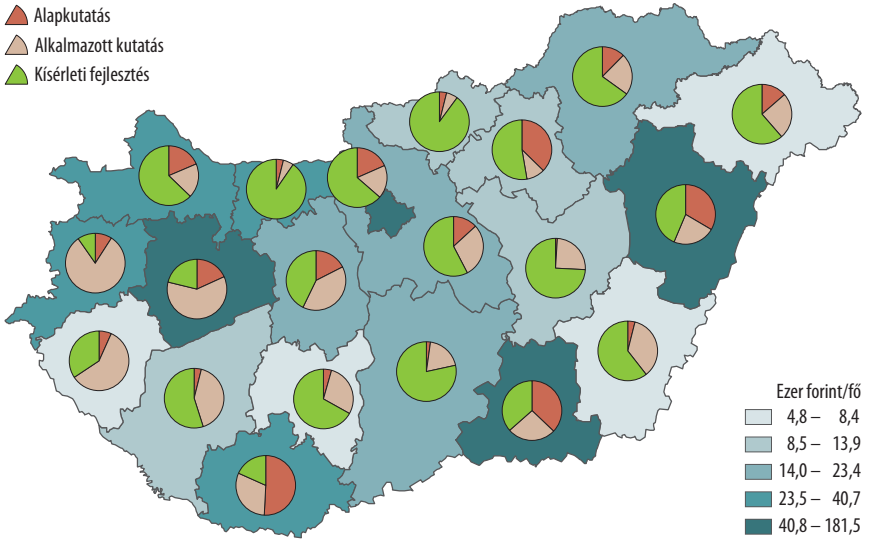

2.57. A kutatás-fejlesztési ráfordítások megoszlása források szerint, 2017

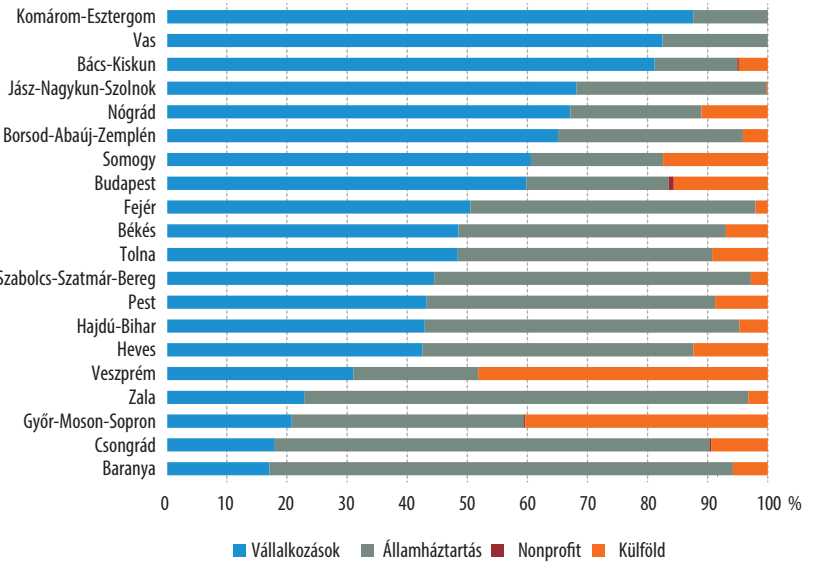

2.11. Mezőgazdaság

2017-ben a szélsőséges időjárás és a csapadékszegény nyár visszavetette a mezőgazdaság teljesítményét, ami elsősorban az őszi betakarítású szántóföldi növényeknek a rekordnak számító 2016-os évtől elmaradó terméseredményeiben mutatkozott meg. 2017-ben a nemzetgazdasági beruházások 3,5%-át fordították a mezőgazdaság fejlesztésére, a foglalkoztatottaknak pedig 5,0%-a dolgozott az agrárszektorban. A mezőgazdaság 2016-ban a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott érték 4,4%-át állította elő, teljesítményének hattizede évek óta az alföldi és a dél-dunántúli megyékből származik.

2017-ben a 14 millió tonnás gabonatermés 63%-át közel azonos arányban a két alföldi és a Dél-Dunántúl régióban takarították be. Búzát a legnagyobb mennyiségben a dél-alföldi, kukoricát az észak-alföldi és a dél-dunántúli megyékben arattak le a táblákról. A napraforgó termesztés az Észak-Alföldön a legjelentősebb, a repcéé pedig a Nyugat- és Dél-Dunántúlon, illetve a Dél-Alföldön.

A 870 ezres szarvasmarha-állomány 43, a 2,9 millió sertés 53%-át, az 1,1 millió juh kétharmadát és a 32 millió tyúknak közel felét az alföldi (nagyobbrészt észak-alföldi) gazdaságokban tartották.

2017-ben a gabonafélék és az ipari növények egy hektár mezőgazdasági területre jutó kibocsátása a Dél-Dunántúlon, a kertészeti termékeké a Dél-Alföldön, a gyümölcsféléké Észak-Magyarországon volt a legnagyobb. A szarvasmarhák és a baromfik fajlagos kibocsátása a Nyugat-Dunántúlon, a sertéseké a Dél-Dunántúlon haladta meg leginkább az átlagot.

2.58. A mezőgazdaság részesedése a megyék és főváros bruttó hozzáadott értékéből, 2016*

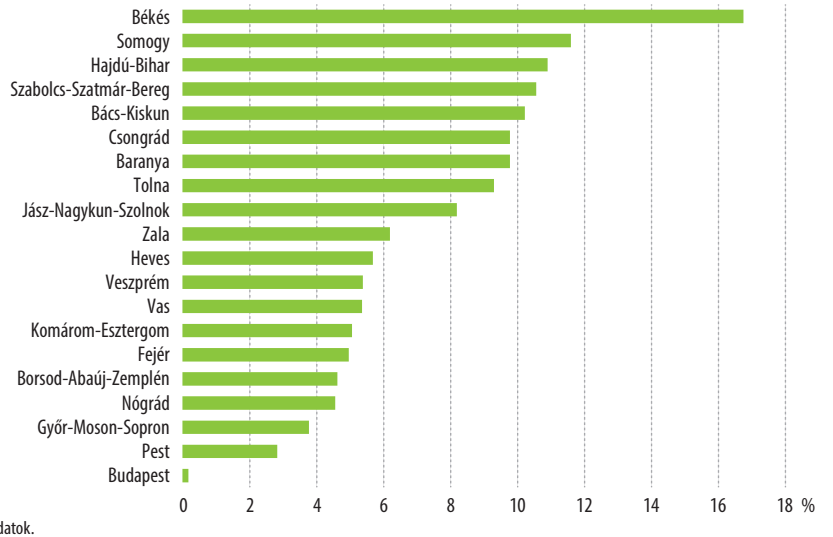

* Előzetes adatok.

2.59. Az egy hektár mezőgazdasági területre jutó kibocsátás alapáron, 2017*

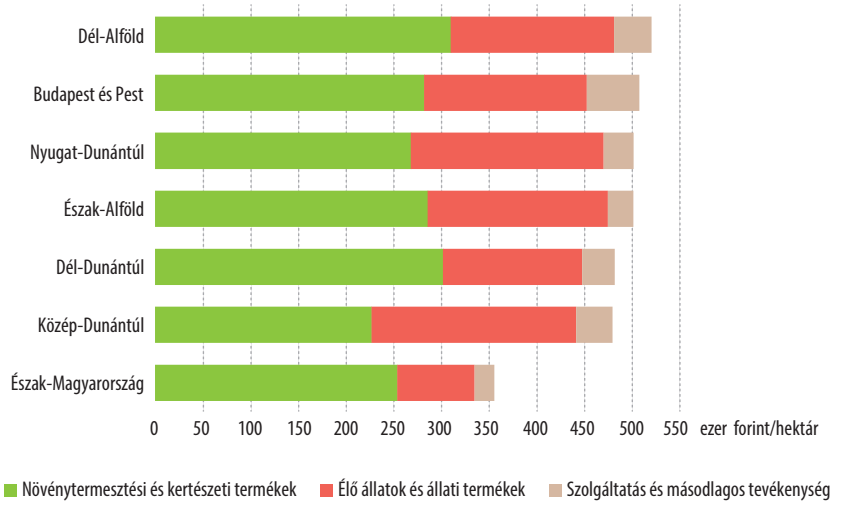

* A mezőgazdasági számlarendszer adatai alapján.

2.60. Egy hektár szántóföld átlagára, 2013–2017*

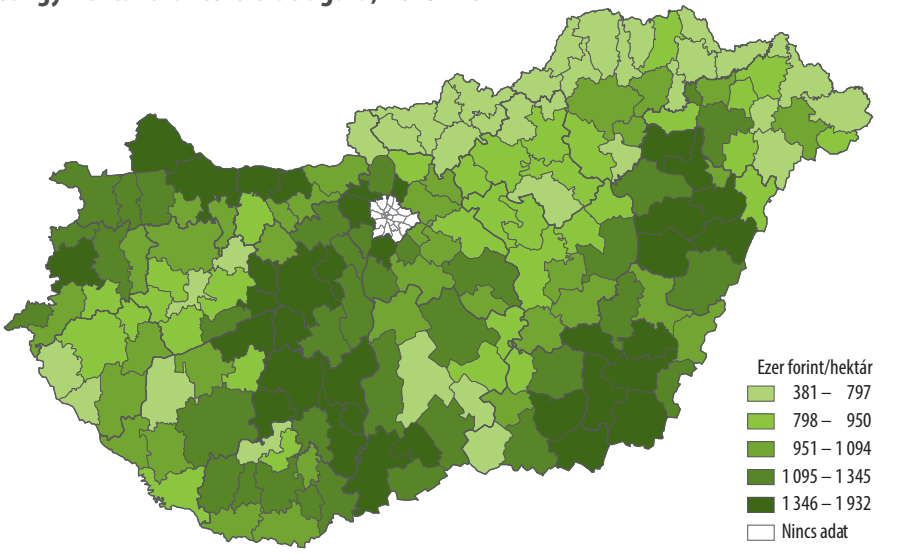

* A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) adatai alapján a mezőgazdasági termelőiár-indexszel súlyozott 5 éves átlagár.

2.61. A mezőgazdasági terület aránya az összes földterületből és a fontosabb növények termésátlagának eltérése az országostól, 2017

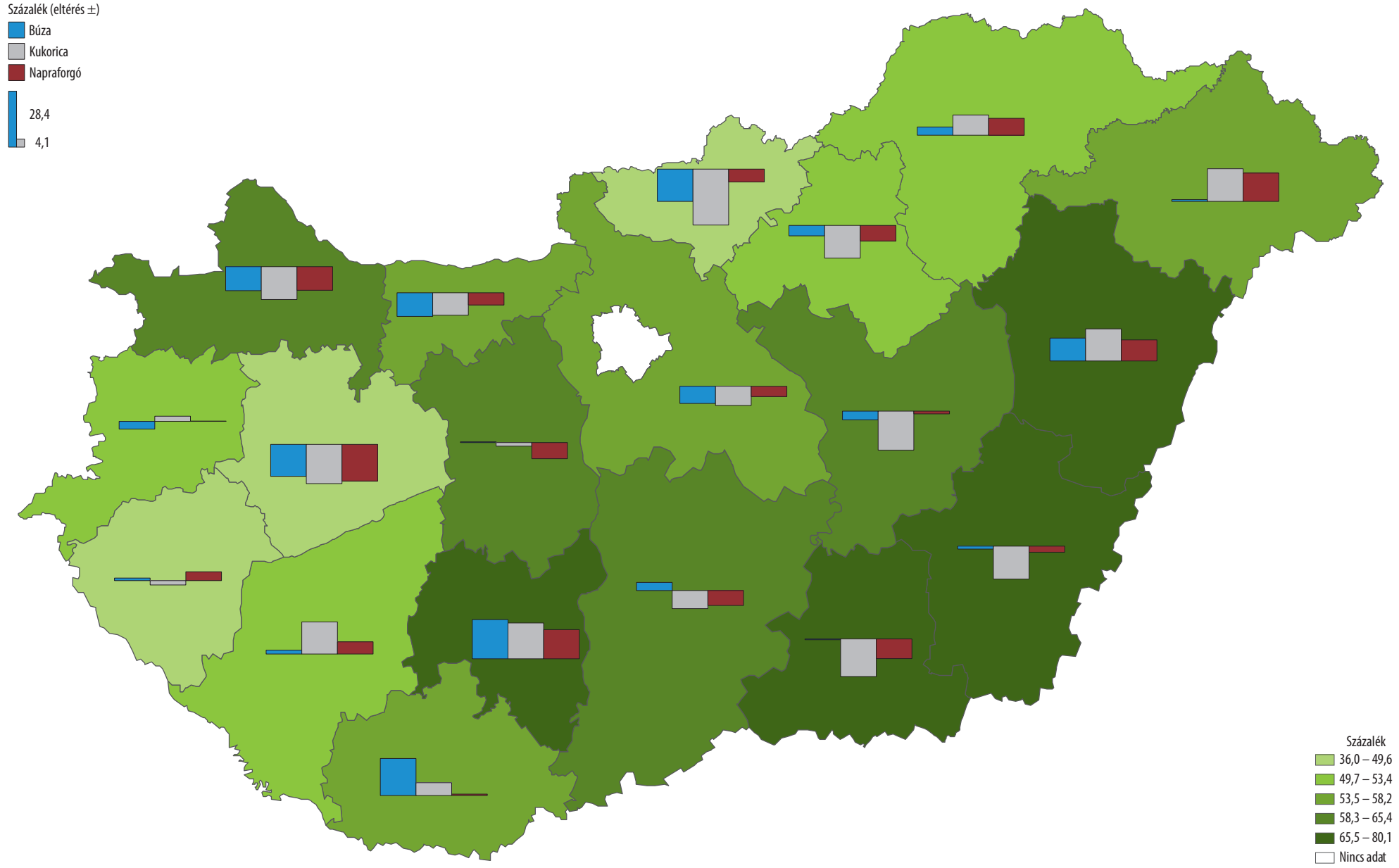

2.12. Ipar, építőipar

Az ipar a bruttó hozzáadott érték 27%-át állította elő 2016-ban Magyarországon. A 2016-ra rendelkezésre álló területi adatok szerint súlya Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Fejér és Vas megyében volt a legnagyobb, Budapesten a legkisebb.

A legalább 5 főt foglalkoztató szervezetek telephely szerinti adatai alapján az ország ipari termeléséhez Győr-Moson-Sopron megye és Budapest járult hozzá 2017-ben a legnagyobb (12, illetve 10%-os) mértékben. Ugyanakkor termelésük volumene kisebb mértékben emelkedett a 2016. évihez képest, mint az országos átlag. A termelési volumen legnagyobb növekedését (16%) Veszprém megyében mértük, de Zala, Baranya, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Jász-Nagykun-Szolnok megyében is 10% feletti volt a bővülés.

Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom megyében az egy lakosra jutó ipari termelési érték az országos 2,7-, illetve 2,6-szerese volt 2017-ben. A rangsor végén Baranya megye állt, ahol a mutató az országos mindössze 42%-át érte el.

A járási szintű székhely szerinti adatok alapján egy lakosra országosan 3 millió 363 ezer forint ipari termelési érték jutott 2017-ben. A Dunántúl Balatontól északra fekvő része, a Tabi, a Paksi és a Dunaújvárosi járások, Budapest egyes kerületei, Észak-Magyarország ipari hagyományokkal rendelkező települései, az M5-ös autópálya mentén elhelyezkedő járások, valamint Debrecen és Makó jelentik az ország ipari tengelyét.

2.62. Az ipar részesedése a megyék és a főváros bruttó hozzáadott értékéből, 2016*

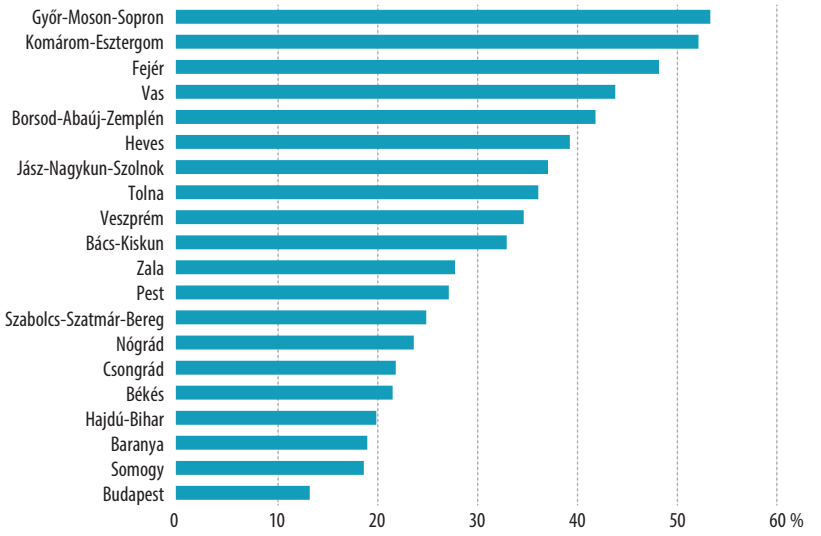

* Előzetes adatok.

2.63. Egy lakosra jutó ipari termelési érték megyénként, 2017*

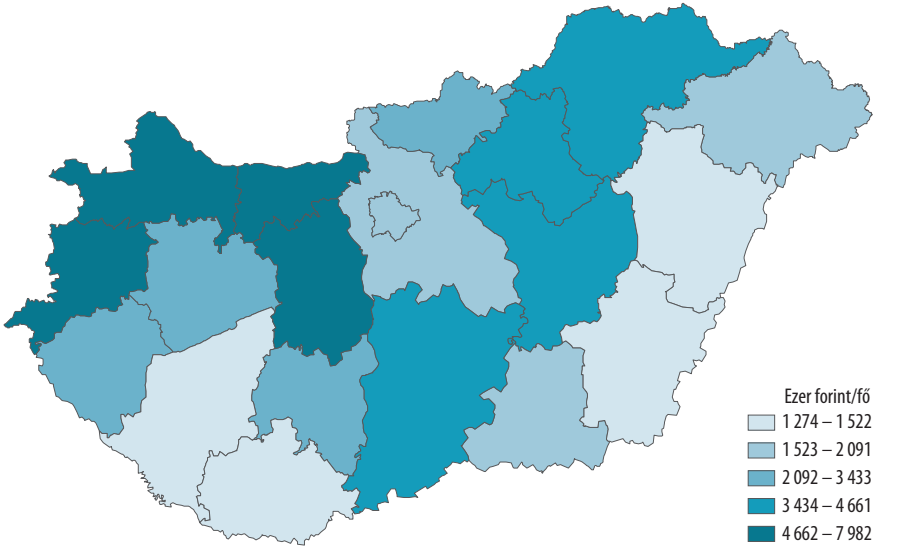

* A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai.

2.64. Egy lakosra jutó ipari termelési érték járásonként, 2017*

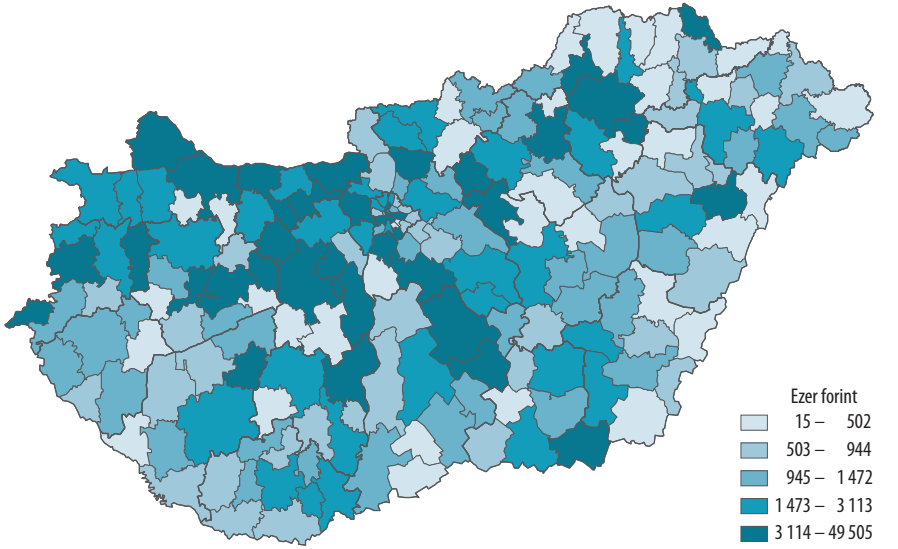

* Az SBS (Structural Business Statistics) adatbázisból származó, székhely szerinti adatok.

Az építőipar a bruttó hozzáadott érték 3,7%-át állította elő 2016-ban. Ez a hozzájárulás megyénként 3,3–5,4% között szóródott, Budapesten ennél alacsonyabb (2,4%) volt. Az építőipar teljesítményét és – a többi nemzetgazdasági ágénál nagyobb változásokat mutató – területi mintázatát alapvetően meghatározzák az állami megrendelések, a közműfejlesztések, a vállalati beruházások, valamint a háztartási szektor építései és azok időzítése. Magyarországon az építőipari termelés volumene 2006–2012 között folyamatosan csökkent, majd a 2013–2015 közötti emelkedést az uniós forrásból finanszírozott fejlesztések kifutása miatt 2016-ban 18%-os visszaesés váltotta fel. 2017-ben az újabb források rendelkezésre állásával és a lakásépítések bővülésével 30%-kal emelkedett az építőipari termelés volumene.

2017-ben az építőipari termelés 22%-a Budapesten, 12%-a Pest, 6,7%-a Győr-Moson-Sopron, 6,6%-a Hajdú-Bihar megyében valósult meg. A legkisebb részesedést (0,8%) Nógrád megye érte el. Az egy lakosra jutó építőipari termelési érték Somogy (283 ezer forint) és Győr-Moson-Sopron megyében (273 ezer forint) volt a legmagasabb, míg Nógrád megyében a legalacsonyabb (82 ezer forint), az országos átlag 42%-a.

Az építőipari termelés ágazatonkénti megoszlása megyénként jelentősen eltér. Országosan a speciális szaképítés tette ki a termelési érték 37, az épületek építése 30%-át, az egyéb építmények építése pedig csaknem harmadát.

2.66. Az építőipar részesedése a megyék és a főváros bruttó hozzáadott értékéből, 2016*

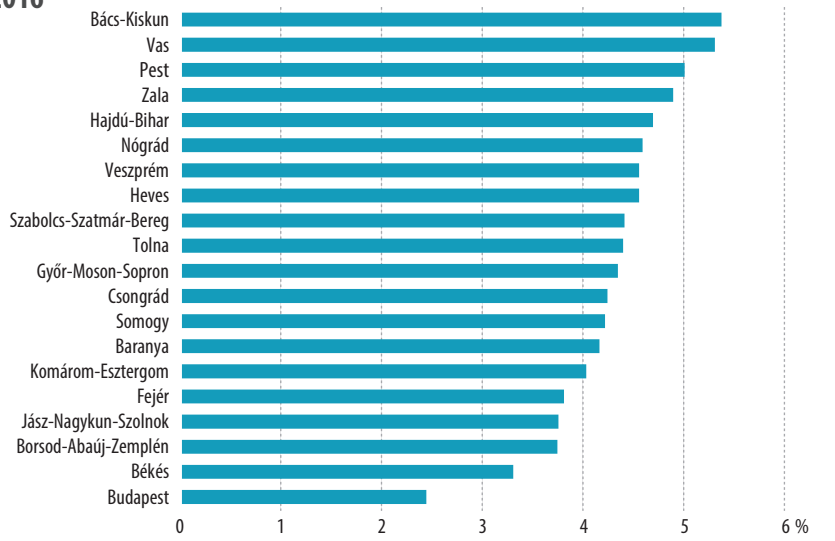

* Előzetes adatok.

2.65. Az export aránya az ipari értékesítésből, 2017*

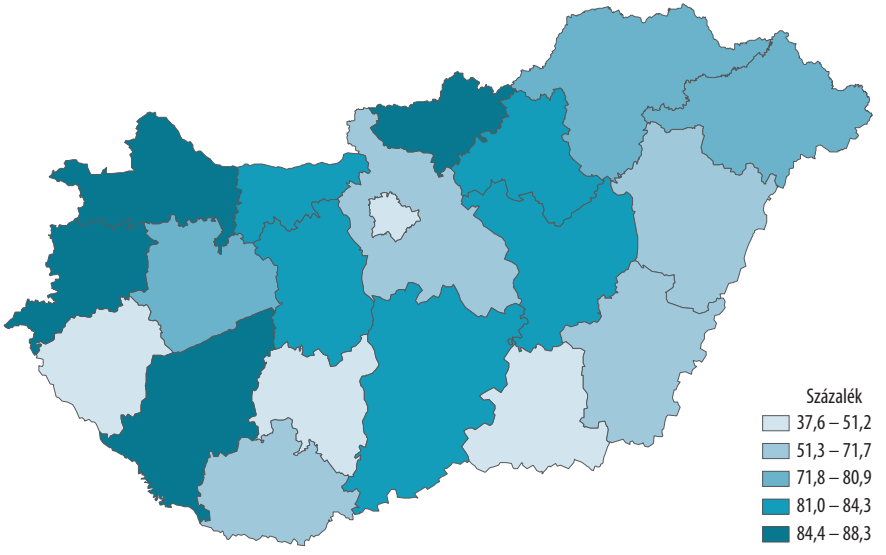

* A legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai.

2.67. Egy lakosra jutó építőipari termelési érték és a termelés megoszlása ágazatonként, 2017*

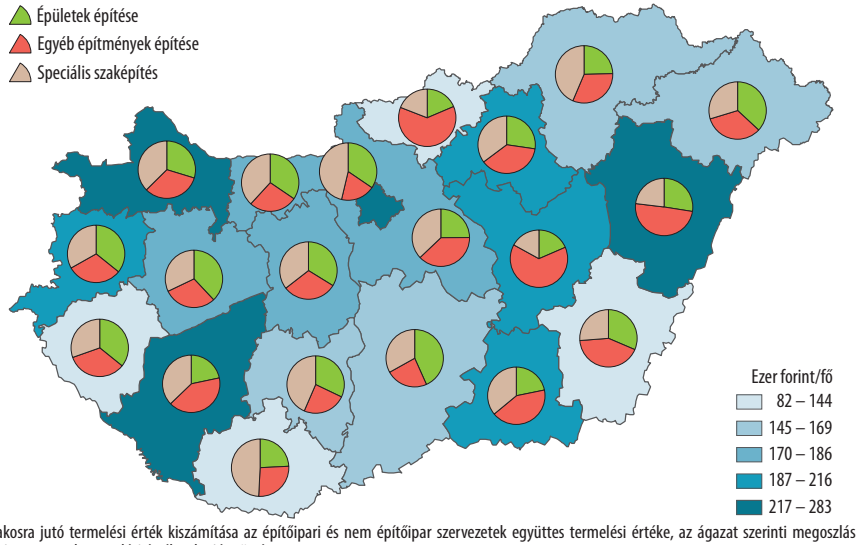

* Az egy lakosra jutó termelési érték kiszámítása az építőipari és nem építőipar szervezetek együttes termelési értéke, az ágazat szerinti megoszlás az építőipari szervezetek termelési értéke alapján történt.

2.13. Kiskereskedelmi forgalom, turizmus

Magyarországon a kiskereskedelmi forgalom 2013 óta tartó növekedése 2017-ben tovább folytatódott: a forgalom volumene egy év alatt 5,3%-kal emelkedett. Az eladások növekedési üteme a leginkább Pest régióban és Nyugat-Dunántúlon, a legkevésbé Észak-Magyarországon és Dél-Alföldön élénkült, ezzel együtt a növekedés mögött 2017-ben nem húzódtak jelentős régiós különbségek. A kiskereskedelmi üzletek egy lakosra vetített forgalma 2017-ben átlagosan 1 millió 68 ezer forint volt. Budapest és Pest régióban, Nyugat-Dunántúlon és Közép-Dunántúlon meghaladta az egymillió, Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon nem érte el a 820 ezer forintot.

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás GDP-n belüli súlya az előző évekhez hasonlóan a Balaton-parti megyékben (3,0–3,7%), valamint Hevesben (2,5%) volt a legnagyobb. A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalmának évek óta tartó és egyre gyorsuló ütemű növekedése 2017-ben is folytatódott. A vendégek száma 6,9, a vendégéjszakáké 7,7%-kal haladta meg a 2016. évit, a 2010. évit pedig 59, illetve 52%-kal. A turizmus kiemelt célpontja továbbra is Budapest és a Balaton, ahol a kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak harmadát, illetve ötödét töltötték el 2017-ben. Míg a belföldivendég-éjszakák legnagyobb arányban a Balaton térségéhez kötődtek, addig a külföldivendég-éjszakák hattizedét a főváros kereskedelmi szálláshelyein regisztrálták.

2.68. A kereskedelem, gépjárműjavítás részesedése a megyék és a főváros bruttó hozzáadott értékéből, 2016*

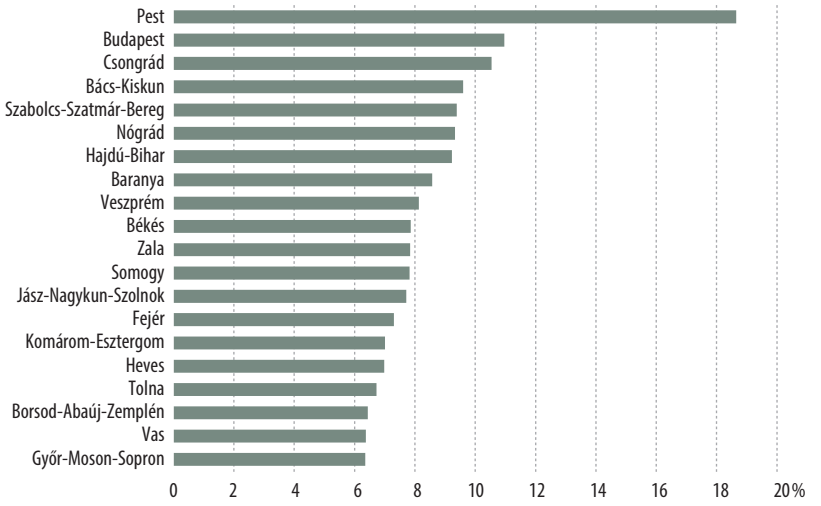

* Előzetes adatok.

2.69. A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás részesedése a megyék és a főváros bruttó hozzáadott értékéből, 2016*

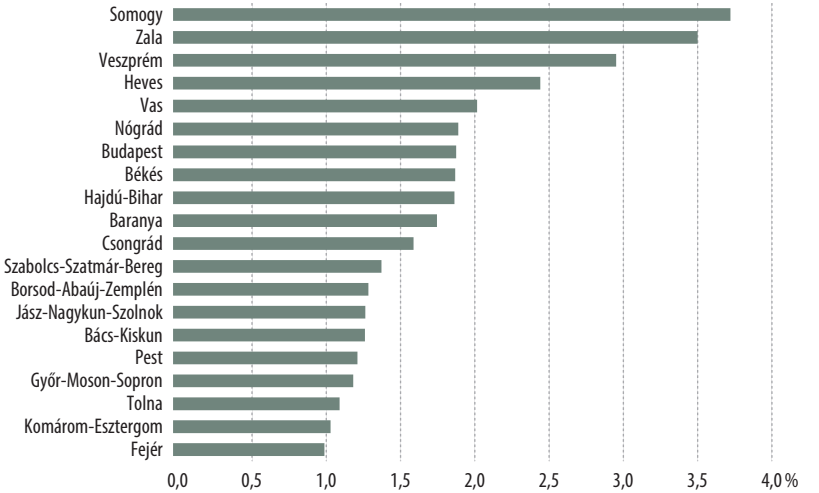

* Előzetes adatok.

2.70. Egy vendégéjszakára jutó bruttó árbevétel a kereskedelmi szálláshelyeken, 2017

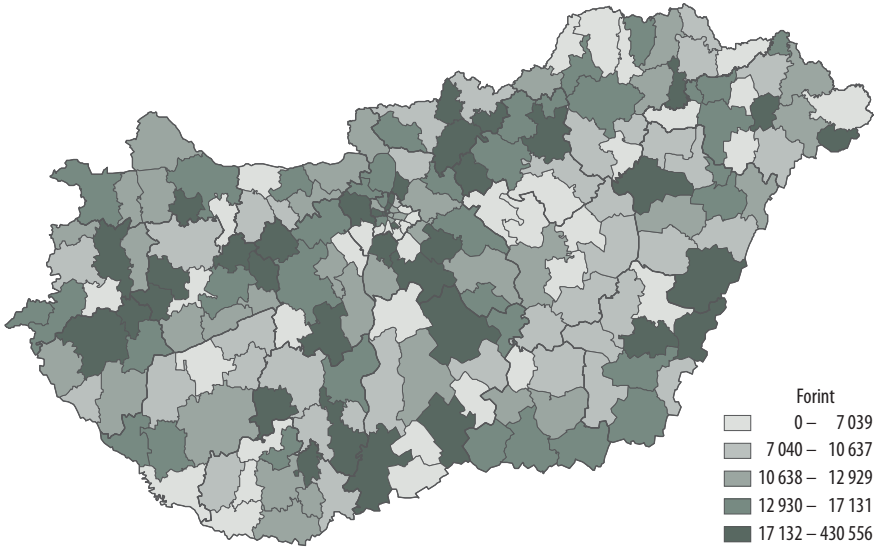

2.71. A kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma és a legnagyobb forgalmat lebonyolító 10 település, 2017

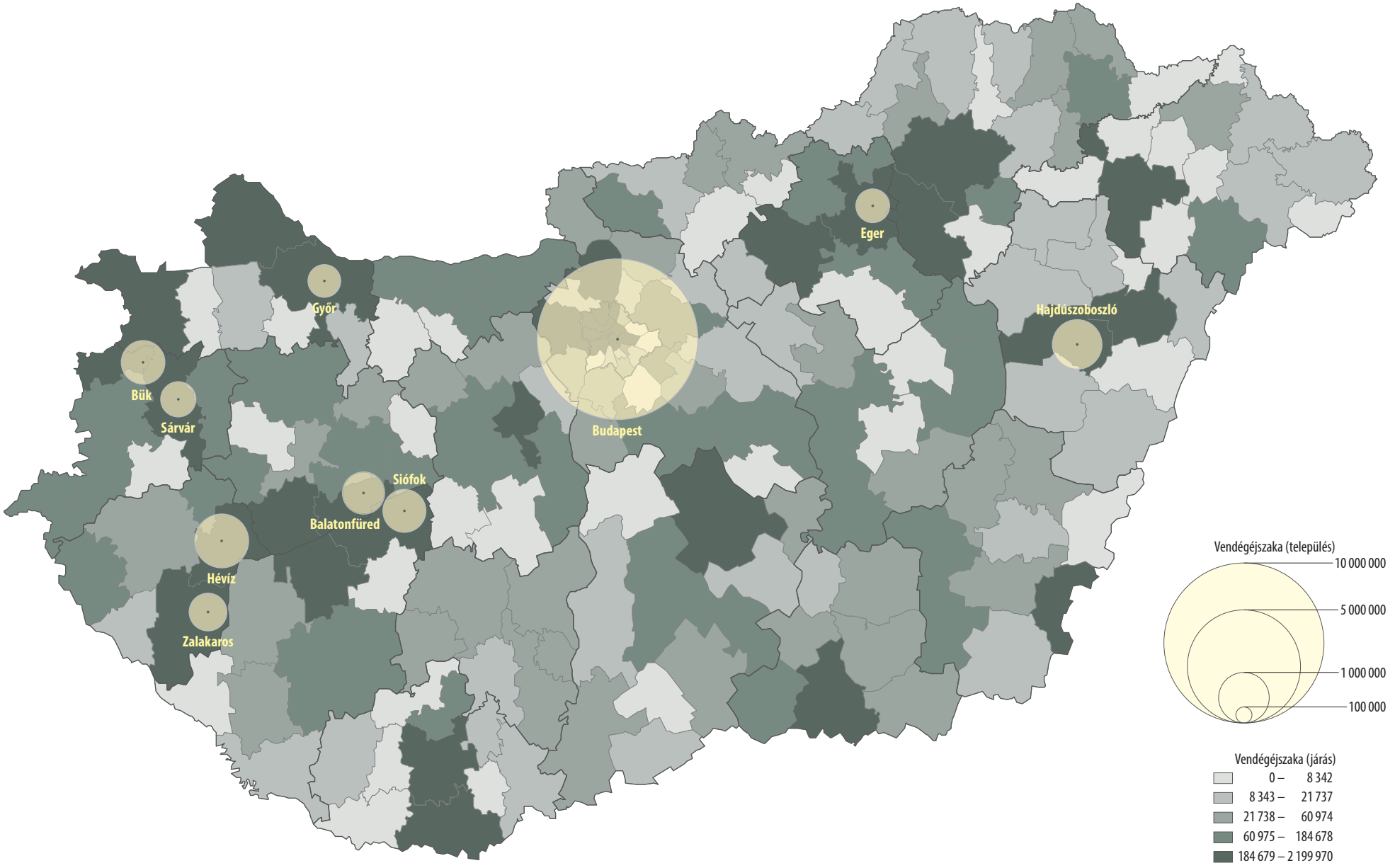

2.14. Közlekedési hálózatok

2017-ben a vasúttársaságok 7441 kilométer hosszúságú vasúthálózatot üzemeltettek vagy tartottak fenn üzemeltetésre képes állapotban. A többvágányú szakaszok aránya 16, a villamosítottaké 41%. Vas és Pest megye, a főváros, valamint Győr-Moson-Sopron megye vonalainak nagy többsége felsővezetékkel ellátott, Nógrád megyében ugyanakkor nincs villamosított szakasz, arányuk Csongrád és Hajdú-Bihar megyékben is csak 14–16% körül alakult. A legsűrűbb vasúthálózattal a főváros után Fejér és Komárom-Esztergom megye rendelkezik, míg a száz négyzetkilométerre jutó vasútvonalak hossza Borsod-Abaúj-Zemplén és Bács-Kiskun megyében a legrövidebb.

2017-ben az országos közutak hossza 32 ezer, a helyieké 179 ezer kilométer volt. Az országos közutak sűrűsége Nyugat-Dunántúlon a legmagasabb, az Alföld középső és déli térségeiben a legalacsonyabb. A gyorsforgalmi és elsőrendű főutak aránya országosan 11%-ot tett ki, Békés megyében volt a legkisebb, mindössze 5,5%. Az autópálya- és autóút-építések ellenére továbbra is vannak olyan megyék, ahol nincs gyorsforgalmi út, illetve a megyeszékhelyek mintegy harmada nem rendelkezik közvetlenül ilyen kapcsolattal. A járásközpontok közúti megközelítése többnyire fél óránál rövidebb a járásukba tartozó településekről. A járásközponttól legalább félórás megközelítési idejű települések közül a legtöbb időt Borsod-Abaúj-Zemplén, Baranya, Győr-Moson-Sopron, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Nógrád megyében veszi igénybe a központba történő utazás.

2.72. A szállítás, raktározás gazdasági ág részesedése a megyék és a főváros bruttó hozzáadott értékéből, 2016*

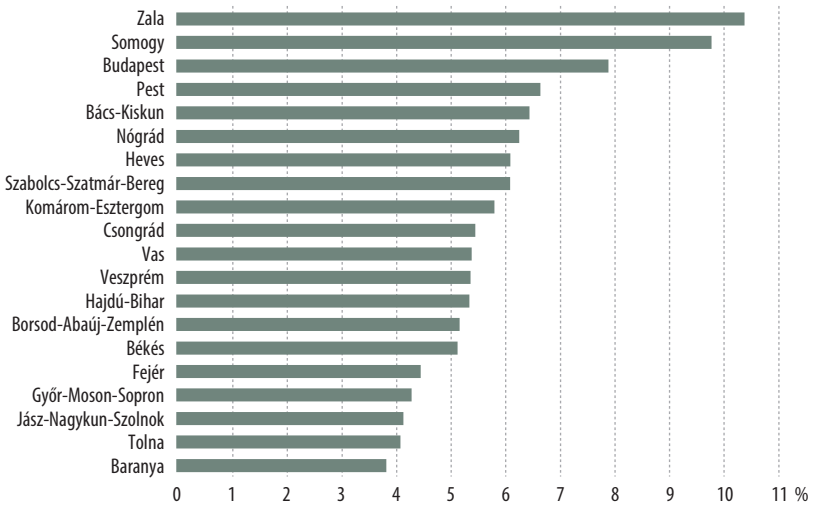

* Előzetes adatok.

2.73. A járásközpontok közúti elérhetősége, 2016*

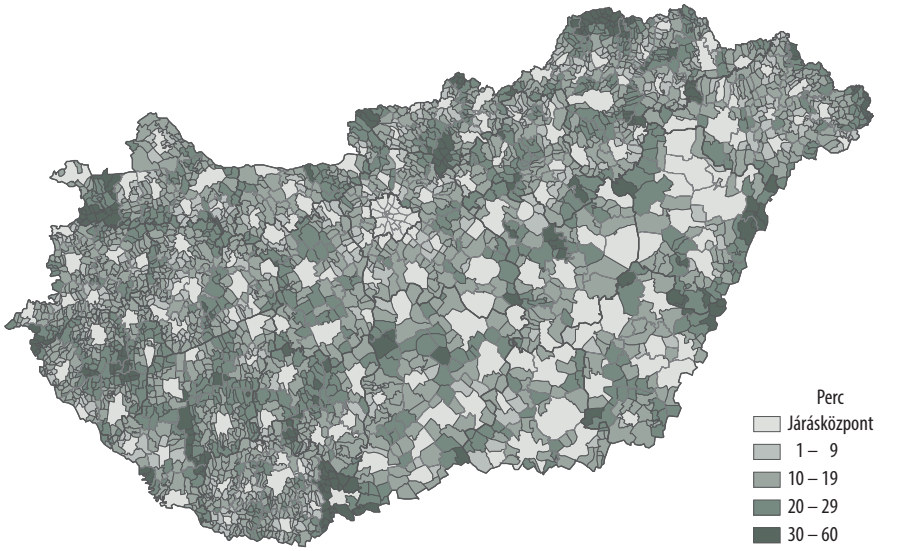

* Adatok forrása: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR).

2.74. A legközelebbi gyorsforgalmi csomópont közúti elérhetőségi ideje, 2016*

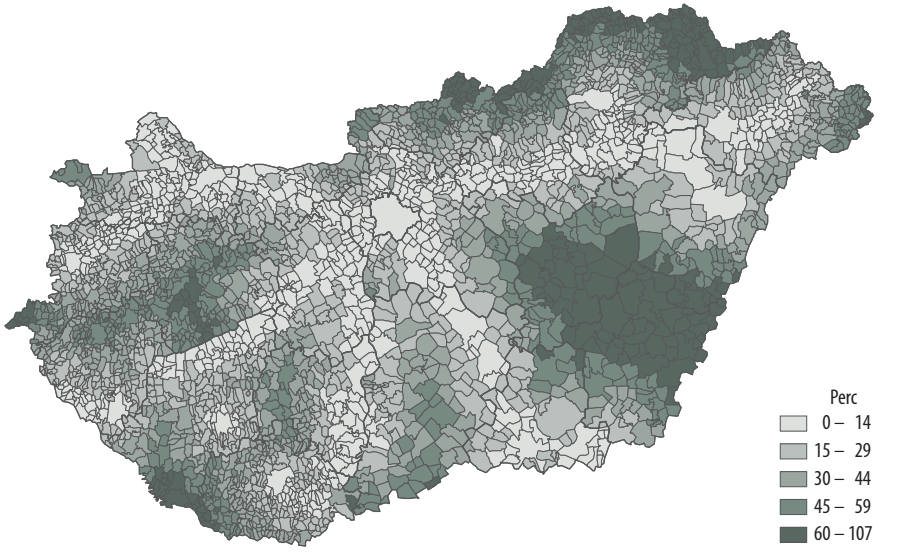

* Adatok forrása: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR).

2.75. Magyarország főbb közlekedési hálózatai, 2018

Tengerszint feletti magasság, méter

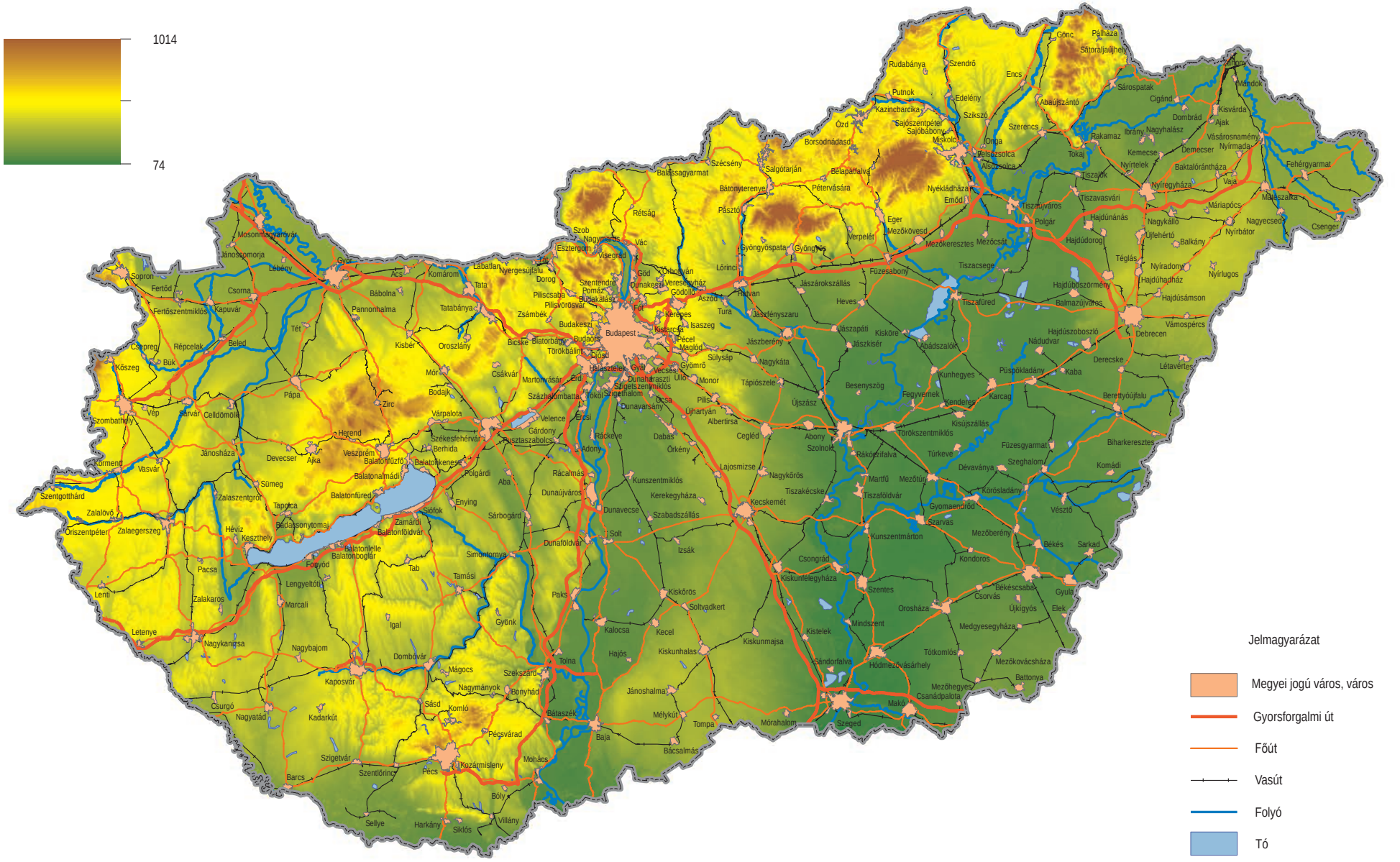

2.15. Személygépkocsi-állomány

2017 végén a magánszemélyek 3,2 millió, ezer lakosra vetítve 323 személygépkocsit üzemeltettek. A járművek területi eloszlása a fejlett tömegközlekedéssel rendelkező főváros kivételével nagyrészt a térség gazdasági fejlettségéhez, az ott élők jövedelmi viszonyaihoz, de az Ausztriába és a fővárosba történő gyakoribb ingázáshoz is igazodott. A legjobban ellátott Balaton környéki, a nyugati határhoz közeli és a budapesti agglomerációhoz tartozó, valamint a leghátrányosabb helyzetű északkelet-magyarországi járások között esetenként kétszeres különbségek is kialakultak.

2017 végén a természetes és a jogi személyek által üzemeltetett személygépkocsik átlagos kora 14,1 év volt. A legfiatalabb járműveket – összefüggésben a vásárlóerővel – elsősorban a fővárosban, valamint a nyugat-dunántúli járásokban élők használták. Ezekkel az átlagosan 10–12 éves személygépkocsikkal szemben a Dél-Alföld jelentős részén átlagosan 16–17 évesekkel közlekedtek. A 15 évesnél idősebb gépjárművek aránya Bács-Kiskun megyében volt a legmagasabb, közel 44%.

2017-ben összesen 272 ezer – ezer lakosonként 28 – személygépkocsit helyeztek az országban első alkalommal forgalomba. Népességarányosan azokban a fejlettebb nyugati határszéli, Balaton környéki és középső térségekben több személygépkocsit, ahol nagyobb a fizetőképes kereslet. Egyes fővárosi és főváros környéki járásokban 8–10-szerese volt az ezer lakosra vetített személygépkocsi-állomány értéke, mint a másik szélső értéket képviselő észak-magyarországi határ menti járásokban.

2.77. A személygépkocsi-állomány átlagos kora, 2017

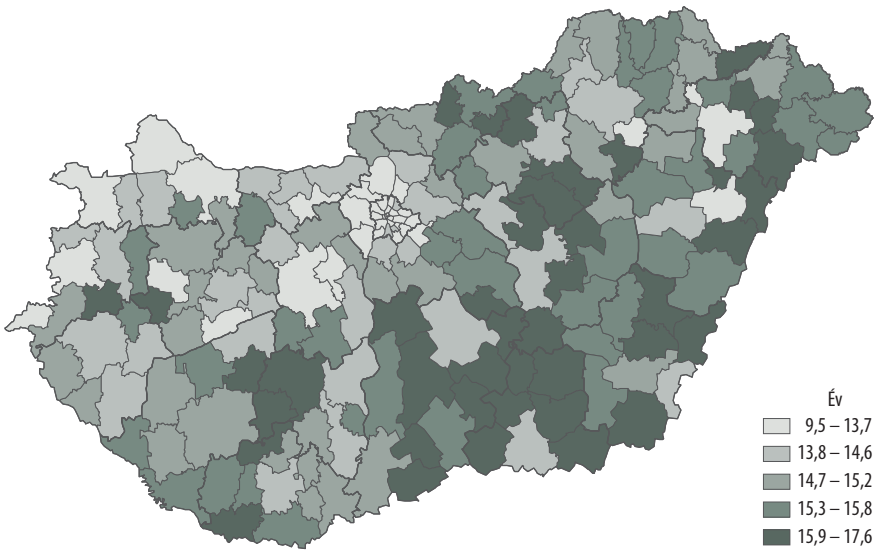

2.76. Természetes személy által üzemeltetett személygépkocsik ezer lakosra jutó száma, 2017

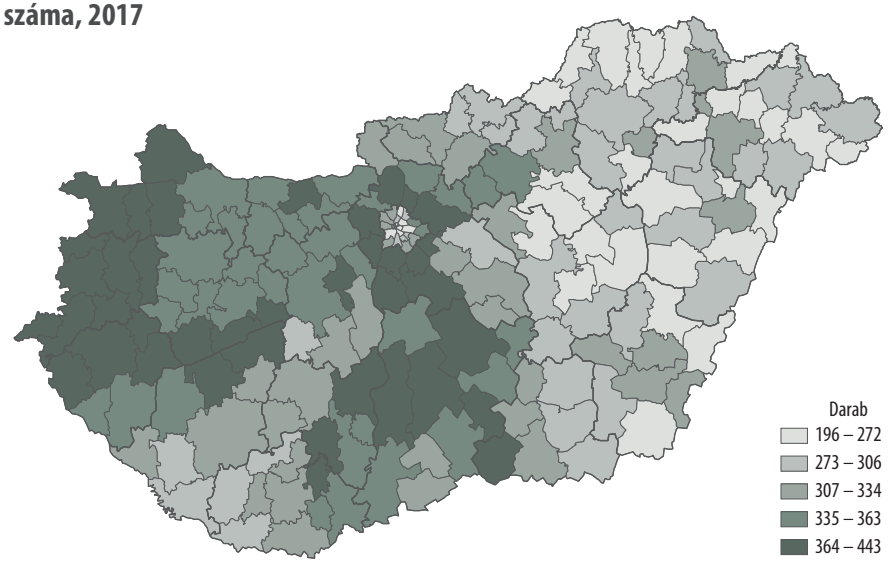

2.78. A Magyarországon első alkalommal üzembe helyezett személygépkocsik ezer lakosra jutó száma, 2016

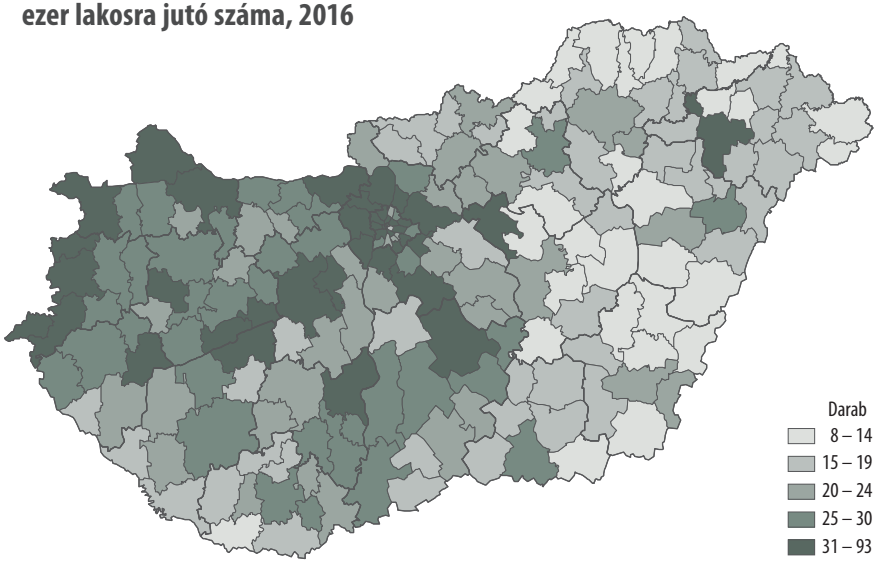

2.16. Infokommunikációs ellátottság

Az információ, kommunikáció gazdasági ág 2016-ban a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott érték 5,0%-át állította elő, volumene az előző évhez képest 5,8%-kal emelkedett. 2009 óta a szektor összteljesítményének több mint négyötöde a fővárosból és Pest megyéből származott.

Tovább folytatódott a hazai internetpiac évek óta tartó bővülése, amit nagymértékben befolyásolt a 2000-es években megjelenő harmadik generációs (3G), majd 2012-ben a negyedik generációs (4G) technológiák térhódítása. 2017-ben az országban közel 9,5 millió internet-előfizetést tartottak nyilván, számuk az elmúlt egy évtizedben folyamatosan, évente átlagosan 18%-kal növekedett. Az okostelefonok megjelenésével egyre népszerűbbé vált a mobilinternet, 2017-ben már az előfizetések 69%-át (6,5 millió), az internetszolgáltatások nettó árbevételének pedig 45%-át adták. Ugyanakkor a vezetékes kábeltelevíziós internet-előfizetések száma (1,4 millió) is nőtt, amihez nagyban hozzájárult a szolgáltatók által kínált komplex csomagok elterjedése. Ezzel párhuzamosan a hagyományos technológiák, mint például a telefonhálózati xDSL-kapcsolatok fokozatosan visszaszorulnak. 2017-ben 748 ezer xDSL-előfizetést tartottak nyilván, 3,4%-kal kevesebbet, mint egy évvel korábban.

2017-ben az ezer lakosra jutó internet-előfizetések száma (mobilinternet nélkül) kiemelkedett Budapesten, de meghaladta az országos átlagot (300) a nagyobb városok köré szerveződő járásokban is, ugyanakkor egyes Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei járásokban a 160-at sem érte el.

2.80. Száz háztartásra jutó mobiltelefon, 2016

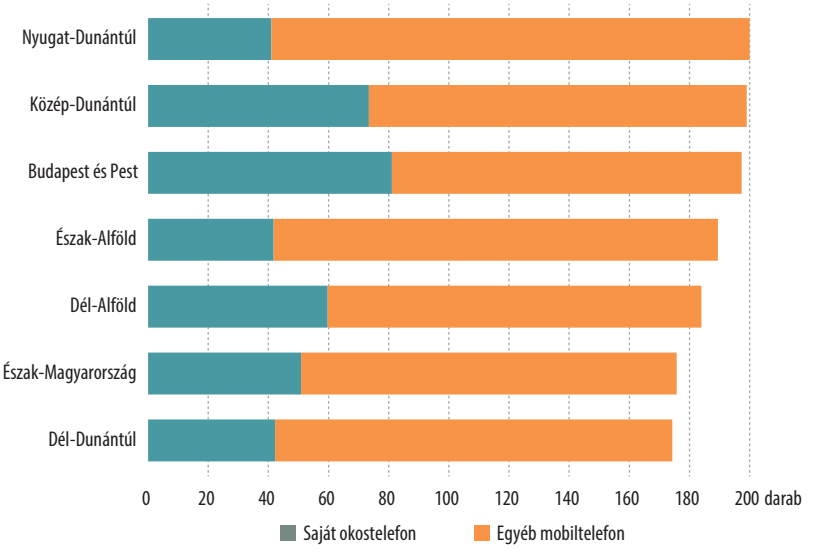

2.79. Az információ, kommunikáció gazdasági ág részesedése a megyék és a főváros bruttó hozzáadott értékéből, 2016*

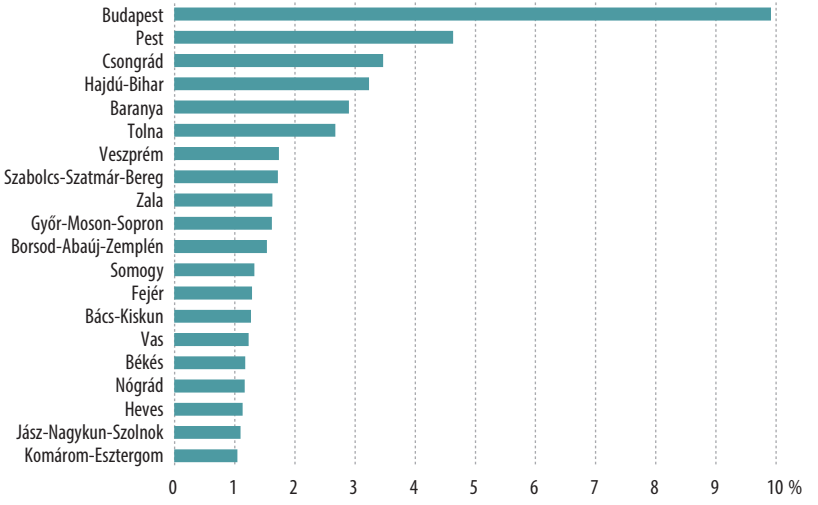

* Előzetes adatok.

2.81. Ezer lakosra jutó internet-előfizetések száma, 2017*

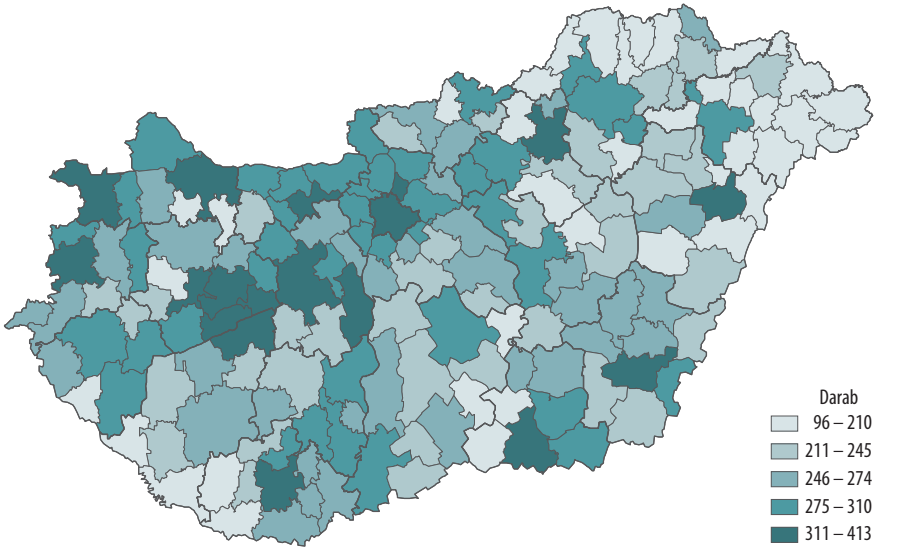

* Budapest kerületeire nincs adat. Budapest esetében a főváros egészére számított érték.

2.17. Szennyvízkezelés

A másodlagos közműolló (a közüzemi ivóvíz- és szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások arányának különbsége százalékpontban kifejezve) értéke a 2000-es évektől változott jelentősen, 2001 és 2017 között 39,2-ről 13,8 százalékpontra csökkent. A nagy vízhálózati fejlesztések korábban lezajlottak, a csatornahálózati fejlesztések azonban 2000 után vettek lendületet. A közműolló értéke jól mutatja, hogy az ország egyes területei között jelentős különbségek vannak a csatornázottságban, az alacsony mutató a csatornázott lakások magas arányát jelzi. 2017-ben a régiókat tekintve a közműolló értéke Budapesten volt a legalacsonyabb (4,2), Dél-Dunántúlon a legmagasabb (22,5). A szennyvízelvezetés helyzete a közüzemi szennyvízhálózatra kapcsolt lakások arányát nézve Dél-Alföldön (72%) és Dél-Dunántúlon (73%), a megyék közül Bács-Kiskunban (67%), Tolnában (69%), Békésben (71%) és Somogyban (72%) volt a legkedvezőtlenebb.

A szennyvízkezelés célja a szennyezőanyagok minél nagyobb mértékű eltávolítása természetes vizeink védelme érdekében. 2017-ben 538 millió m^3 szennyvíz távozott a közműves csatornahálózaton keresztül, ennek 2,7%-a került tisztítatlanul felszíni vizeinkbe, legnagyobb arányban a fővárosban. Ez az arány valamivel (0,4 százalékponttal) kevesebb az előző évinél, illetve több mint fele a 10 és közel ötöde a 20 évvel korábbinak.

2.83. A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya, 2017*

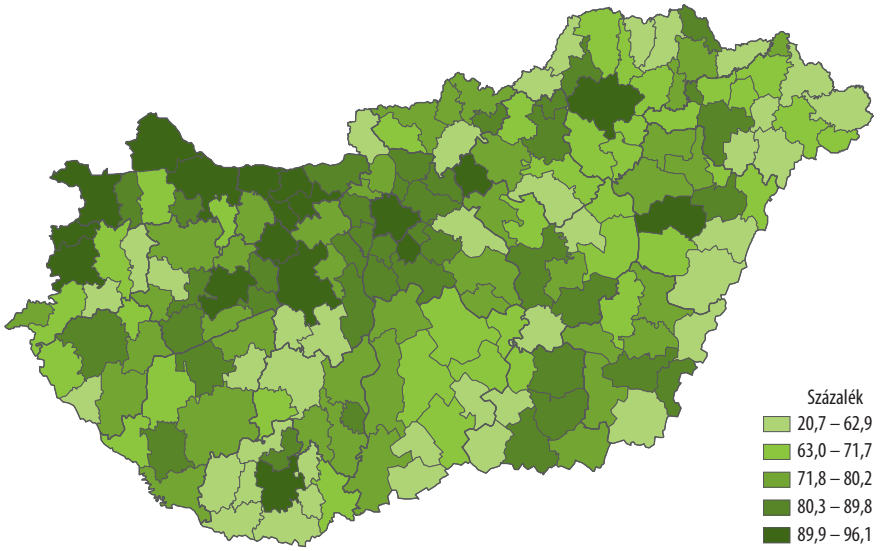

* Budapest kerületeire nincs adat. Budapest esetében a főváros egészére számított érték.

2.82. A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba és a közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások arányának különbsége (másodlagos közműolló), 2017*

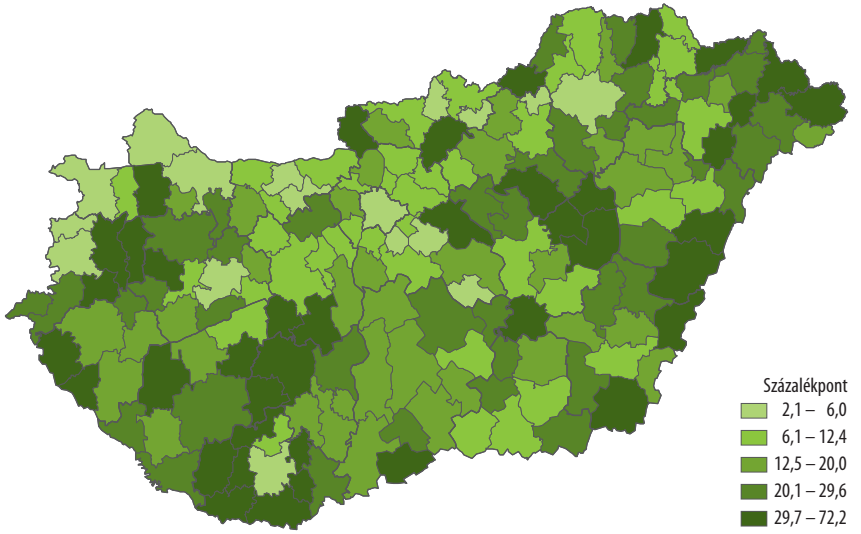

* Budapest kerületeire nincs adat. Budapest esetében a főváros egészére számított érték.

2.84. A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózaton elvezetett szennyvíz megoszlása tisztítási fokozatok szerint, 2017

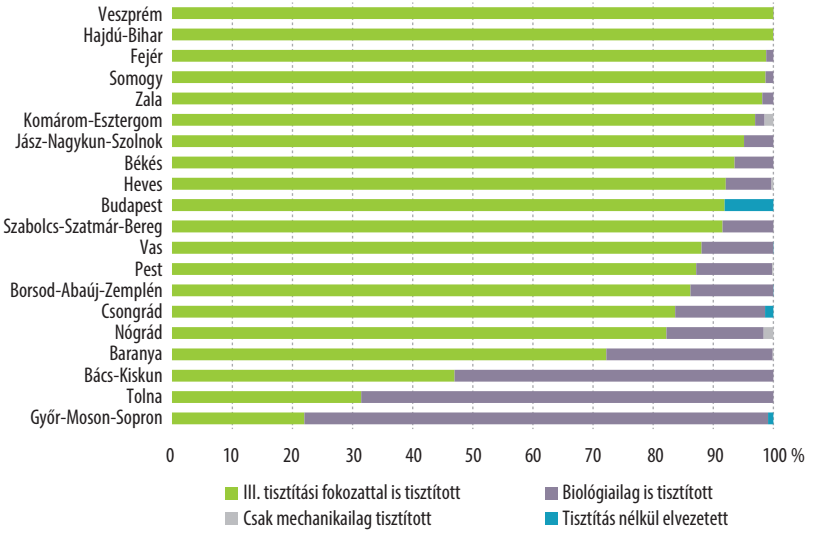

2.18. Hulladékgazdálkodás

Magyarországon 2014-től – a megelőző évek csökkenő tendenciáját követően – a gazdaság élénkülésével együtt járó fogyasztás növekedéséből adódóan emelkedett a közszolgáltatás keretében elszállított települési hulladék mennyisége. 2017-ben a 3 millió 54 ezer tonna elszállított hulladék 3,3%-kal haladta meg az előző évi és tizedével a 2013. évi mennyiséget.

Az egy főre jutó elszállított települési hulladék 2017-ben 312 kg volt, a legtöbbet (500 kg fölött) a nagyobb idegenforgalmú Balaton környéki járásokban, a legkevesebbet az északkeleti térségekben gyűjtöttek össze.

A hulladékhasznosítási lehetőségeket befolyásolja az elkülönített gyűjtés, amelynek elterjedtségi aránya az ország egyes területein igen eltérő: az összes elszállított hulladékon belül járásonként 0–36% között szóródott, átlagosan 11% volt. A Balaton parti városok (Siófok, Fonyód) térségeiben, valamint a Gyulai, a Hajdúböszörményi és a Hajdúhadházi járásokban az elkülönített gyűjtés részesedése 30% fölött alakult.

A hulladékkezelési módok közül – az évek óta jellemző csökkenés ellenére – a környezeti szempontból legártalmasabb lerakás aránya volt a legmagasabb (60%). Hányada a fővárosban jóval átlag alatti, mindössze 28%, ugyanakkor a megyék felében még 70% fölötti. Az anyagában hasznosított hulladék mennyisége és részesedése is növekvő, 2017-ben ez utóbbi 24%-ot tett ki. Energiahasznosítással és anélkül történő égetéssel a hulladék 16%-át ártalmatlanították.

2.85. Hulladék hasznosítása, ártalmatlanítása, 2017

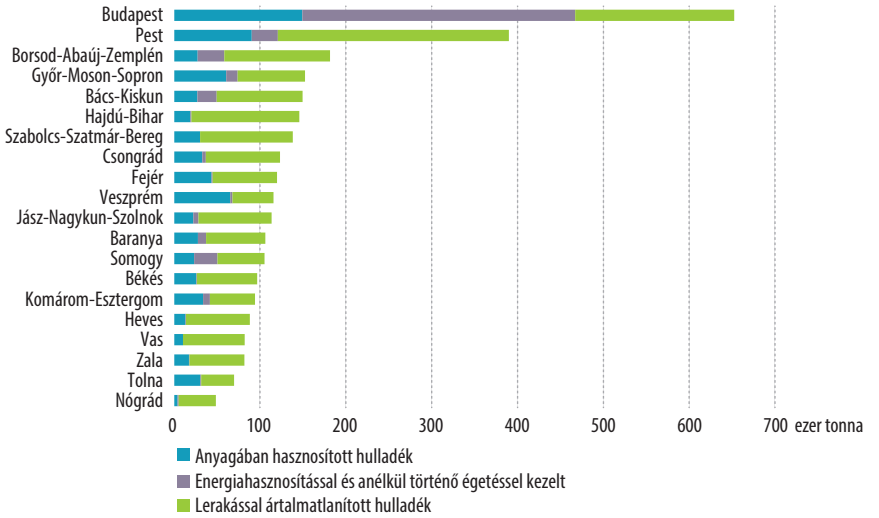

2.86. A közszolgáltatás keretében elszállított települési hulladék egy főre jutó mennyisége, 2017*

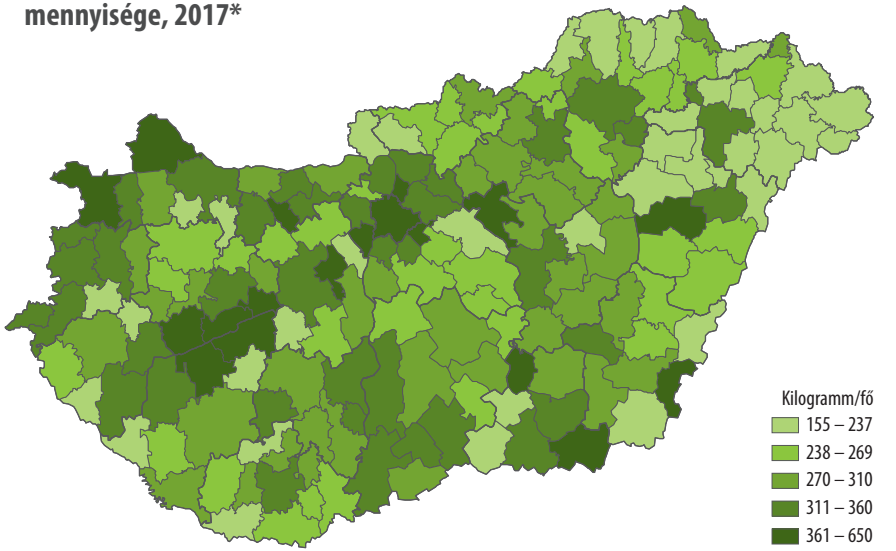

* Budapest kerületeire nincs adat. Budapest esetében a főváros egészére számított érték.

2.87. A közszolgáltatás keretében elszállított elkülönítetten gyűjtött települési hulladék aránya, 2017*

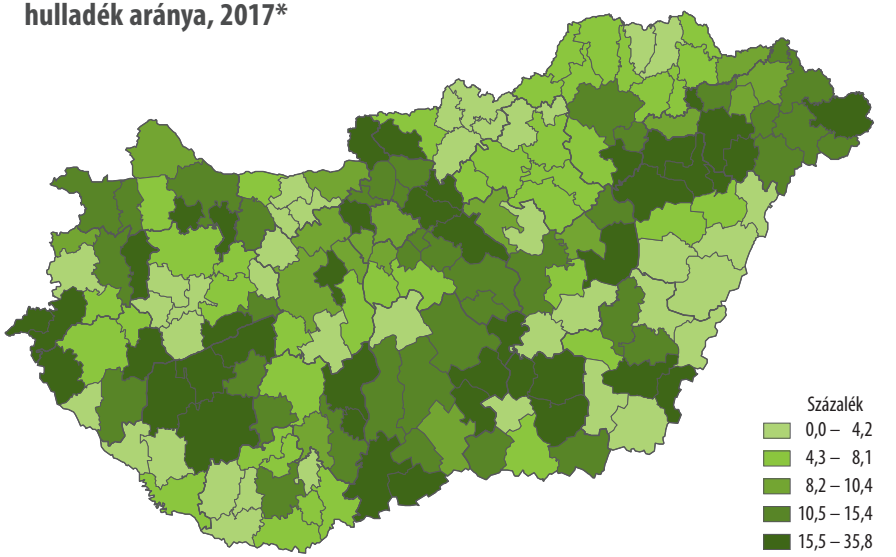

* Budapest kerületeire nincs adat. Budapest esetében a főváros egészére számított érték.

2.19. Energiafelhasználás és ivóvízfogyasztás

2015-től a háztartások villamosenergia-felhasználása és gázfogyasztása lassú növekedésnek indult. 2017-ben a háztartási fogyasztók átlagosan 2166 kWh villamos energiát használtak fel, 45 kWh-val többet, mint egy évvel azelőtt. Az egy háztartási fogyasztóra jutó átlagfogyasztás Pest és Győr-Moson-Sopron megyében jóval magasabb, Borsod-Abaúj-Zemplénben és a Balaton környékén alacsonyabb volt az országos átlagnál.

2017-ben a települések 91%-ában volt elérhető a vezetékes földgázszolgáltatás, és a lakások 73%-ában használtak a lakók gázt. A háztartások éves átlagos gázfogyasztása az előző évinél 19%-kal több, 1131 m^3 volt. A növekedés elsősorban az év eleji átlagosnál hidegebb időjárásra vezethető vissza. Budapest néhány külső kerületében, Fejér, Komárom-Esztergom és Pest megye számos járásában a felhasználás 1500 m^3 felett alakult. A főváros több belső kerületében, valamint az ország északkeleti és délnyugati határa menti területein viszont az átlagosnál sokkal kevesebb vezetékes gáz fogyott.

Az ezredforduló óta Magyarországon a háztartások átlagos vízfogyasztása ötödével csökkent. A közüzemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások 2017. évi átlagos vízfogyasztása közel 81 m^3 volt. Budapest vonzáskörzetében az átlagosnak akár 1,3–1,7-szeresét is elérte a lakossági vízfelhasználás, Észak-Magyarország és Dél-Dunántúl egyes vidékein viszont háztartásonként 60 m^3-nél kevesebb vezetékes hálózaton szolgáltatott vizet fogyasztottak.

2.89. Egy háztartási fogyasztóra jutó vezetékesgáz-fogyasztás, 2017

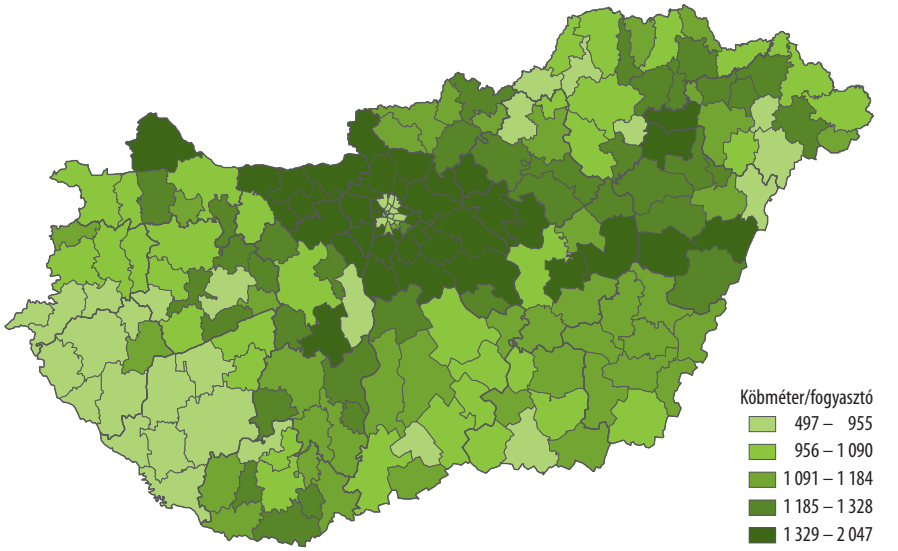

2.88. Egy háztartási fogyasztóra jutó villamosenergia-felhasználás, 2017

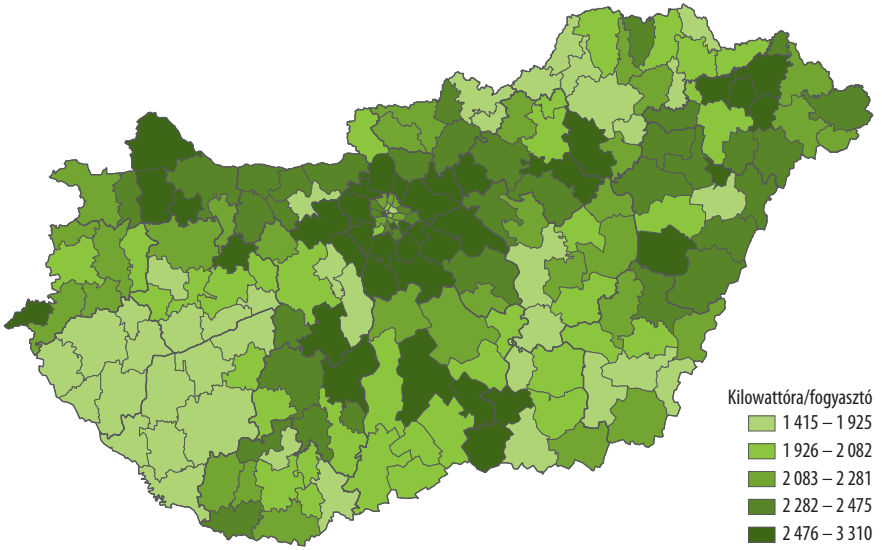

2.90. Egy közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakásra jutó ivóvízfogyasztás, 2017*

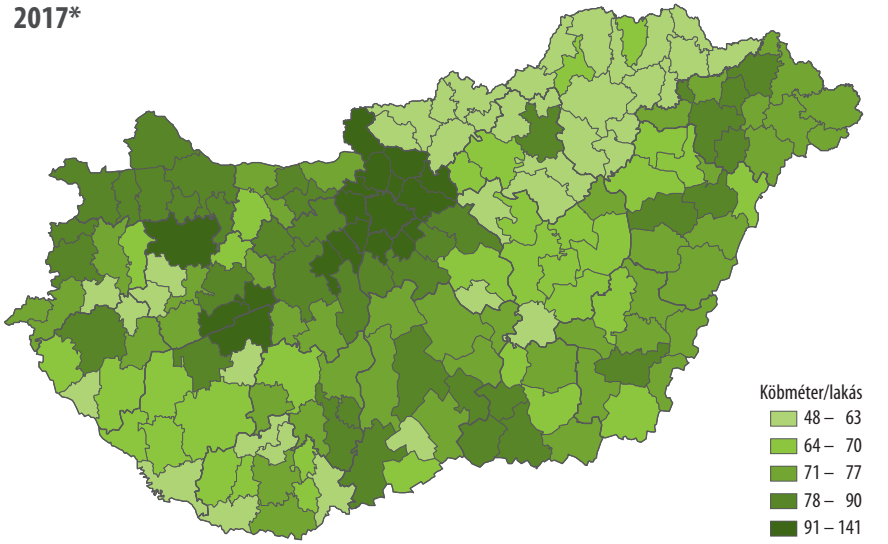

* A közkifolyókon keresztül szolgáltatott ivóvízzel együtt. Budapest kerületeire nincs adat. Budapest esetében a főváros egészére számított érték.

2.20. Természeti környezet

Magyarország területének 22%-át foglalja el erdőgazdálkodási célú terület. Az 1,9 millió hektár faállománnyal borított erdőterület nagysága 2000 óta 131 ezer hektárral nőtt. A faállomány 90%-át lomblevelű, 10%-át tűlevelű fafajok alkotják. Az erdőterületek koncentráltan helyezkednek el az országban, az Északi- és a Dunántúli-középhegység erdősültsége az éghajlati adottságok következtében kiemelkedő.

2017 elején az erdőterületek 56%-a állami, 43%-a magán-, 1,0%-a közösségi tulajdonban volt. A magánerdő aránya Szabolcs-Szatmár-Beregben volt a legmagasabb: 72%. Az erdő sokrétű funkciói közül országosan a legnagyobb területigényű a gazdasági és a védelmi funkció. A főváros erdőterületei – az átlagtól eltérően – főleg védelmi és közjóléti szerepet töltenek be.

Az országban 2017-ben 308 országos jelentőségű védett természeti területet tartottak nyilván, amelyek nagysága 849 ezer hektárt tett ki. Az érintett területek 15%-a volt fokozottan védett. A védelembe vett területek 57%-át 10 nemzeti park foglalta el. A nemzeti parkok legnagyobb kiterjedésű területei Hajdú-Bihar, Borsod-Abaúj-Zemplén és Bács-Kiskun megyék részei.

A Natura 2000 egy összefüggő ökológiai hálózat, az Európai Unió madárvédelmi (2009/147/EK) és élőhelyvédelmi (43/92/EGK) irányelve alapján kijelölt különleges madárvédelmi, illetve különleges természetmegőrzési területeket foglalja magába. Magyarországon az érintett területen 46 élőhelytípust, 36 növény-, 91 madár- és 105 egyéb állatfajt azonosítottak.

2.92. Erdőgazdálkodási célú terület rendeltetés szerint, 2017. január 1.*

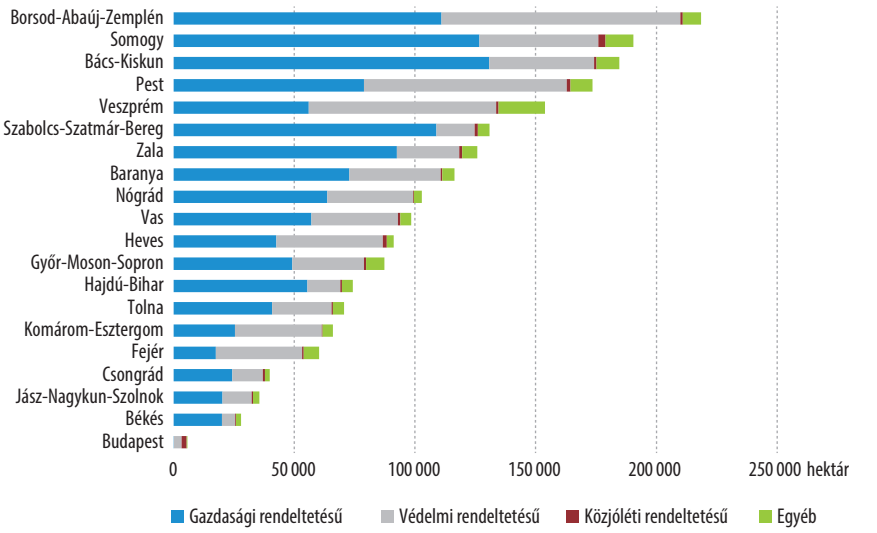

* Forrás: NÉBIH, Erdészeti Igazgatóság.

2.91. Erdősültség és az erdők tulajdon szerinti megoszlása, 2017. január 1.*

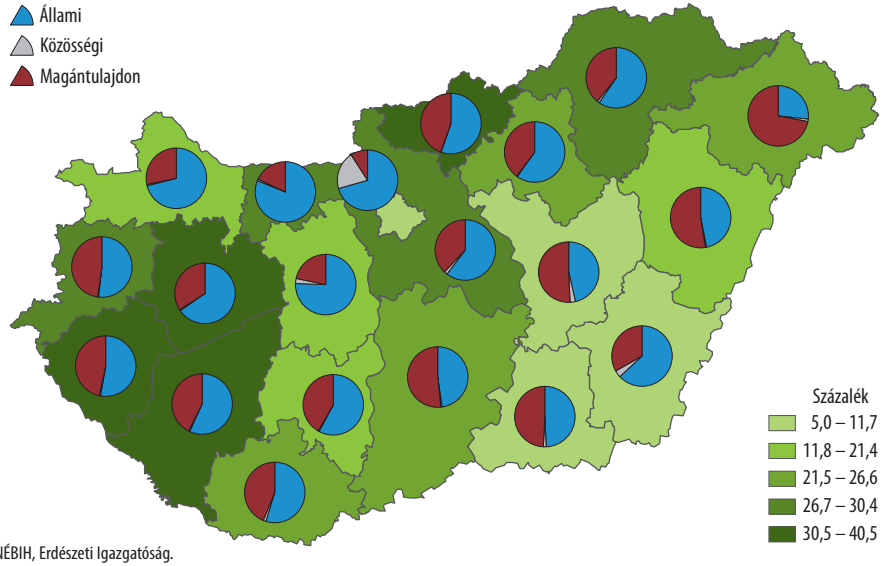

* Forrás: NÉBIH, Erdészeti Igazgatóság.

2.93. Országos jelentőségű védett természeti területek aránya és megoszlása, 2017*

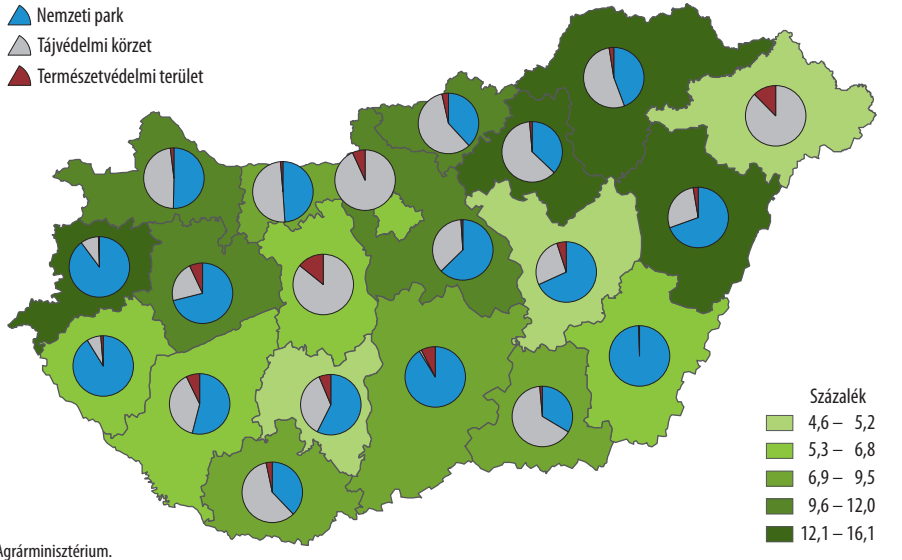

* Forrás: Agrárminisztérium.

2.94. Natura 2000 területek

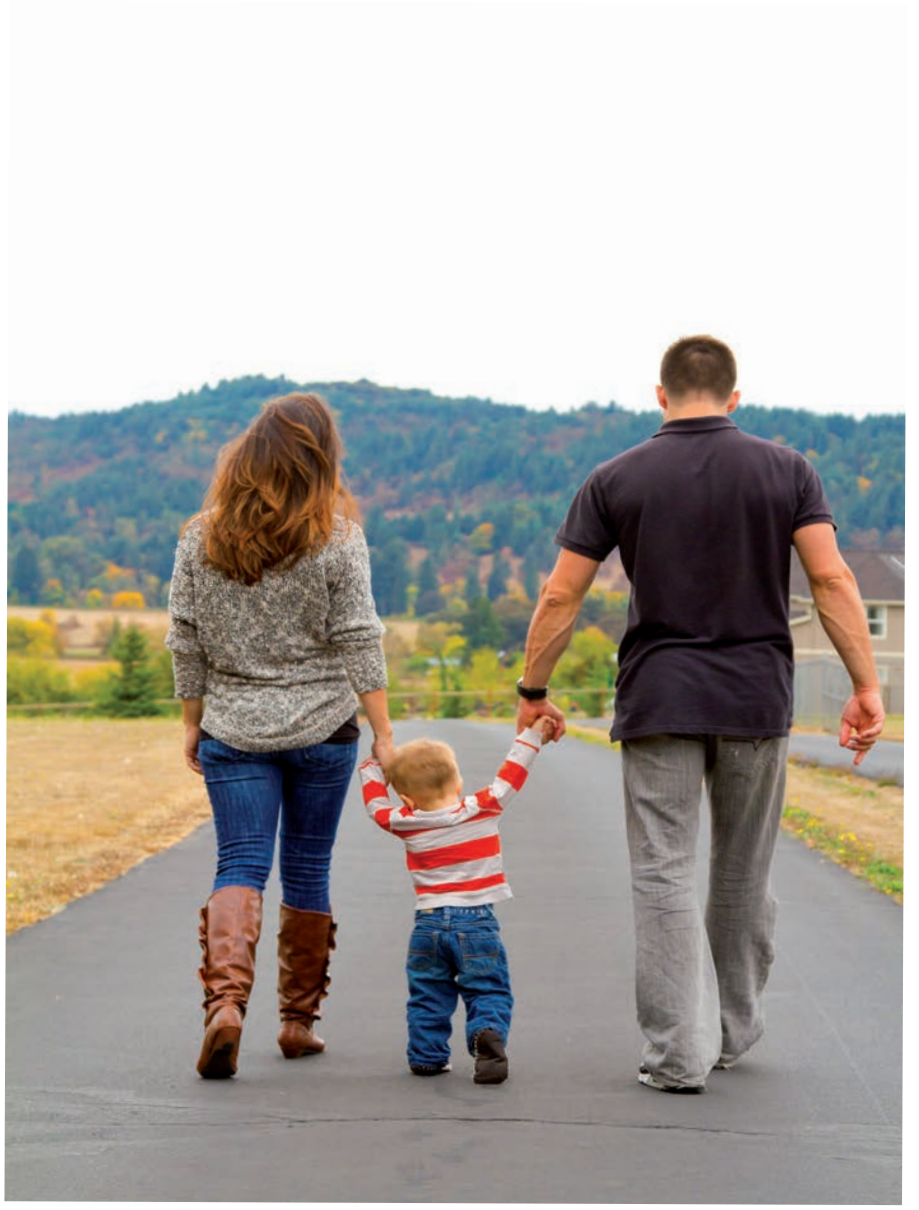

3. Kiemelt téma: A gyermekvállalás területi különbségei 55

3.1. A születések száma és alakulása 56
3.2. A szülőképes korú nők száma és termékenysége 57
3.3. Házas és nem házas szülők gyermekvállalása 58
3.4. Az anyák életkora és iskolázottsága 59
3.5. Az anyák és az apák életkora 60
3.6. Gyermekek a családban 62
3.7. Terhességmegszakítások 63

3.1. A születések száma és alakulása

A fejlett országok többségéhez hasonlóan a gyermekvállalás Magyarországon sem éri el a népesség utánpótlásához szükséges szintet. Hazánkban az 1970-es évtized vége óta (évente 170-190 ezer között) ingadozva, de egyre mérséklődött a születések száma, 1998-ban már nem érte el a 100 ezret, majd 2011-ben történelmi mélypontra esett, 88 ezer újszülöttel. 2014 óta a születések száma évi 91–93 ezer közötti.

Hazánkban 2017-ben 91 577 gyermek született, 6 ezerrel, 6,2%-kal kevesebb, mint tíz évvel korábban. Az ország 197 járása közül 93-ban az országos átlagot meghaladó születésszám-csökkenés történt 2007-hez képest, ugyanakkor 56 járásban emelkedett vagy stagnált a gyermekvállalások száma. 25%-ot meghaladó növekedés három járásunkat jellemezte, mindhárom Borsod-Abaúj-Zemplén megyei. Az ország Dunától keletre eső területén jóval több járásban emelkedett a születésszám, mint a nyugati országrészen. Három budapesti kerületben (VI., XIII., XVII.) is emelkedett az élveszületések száma, a VI. kerületben a szülőképes korú nők létszámcsökkenése ellenére. Három olyan megyénk van, amelynek valamennyi járásában csökkenés következett be: Csongrád, Vas és Zala.

2017-ben a tíz évvel korábbinál 0,3 ezrelékponttal kevesebb, 9,4 élveszületés jutott átlagosan ezer lakosra. Járási szinten a mutató értéke 6,1 (Pécsváradi járás) és 17 ezrelék (Szikszói és Encsi járás) közötti volt, az ország Észak-Kelet és Dél-Nyugat megosztottsága a ráta alapján is kitűnik.

3.1. A születésszám és a nyers termékenységi arányszám alakulása

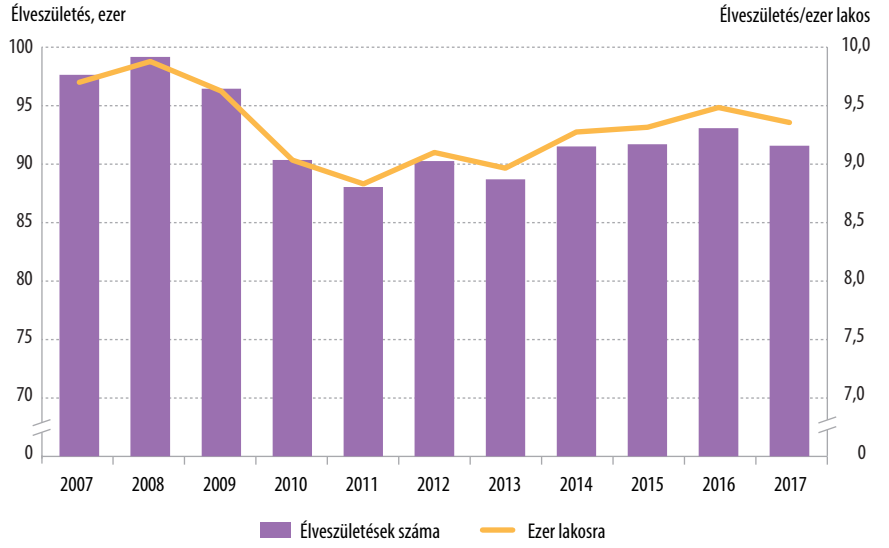

3.2. A születések számának alakulása, 2007–2017

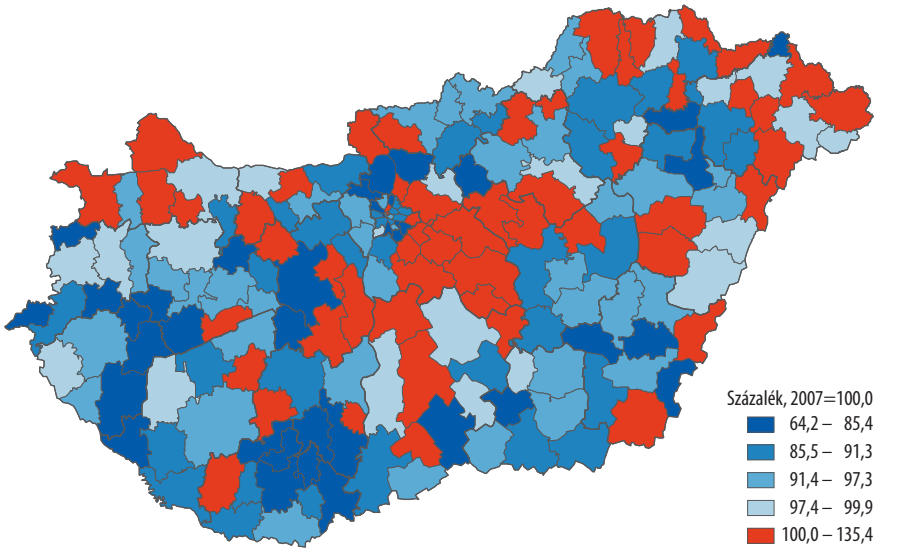

3.3. A születések ezer lakosra jutó száma, 2017

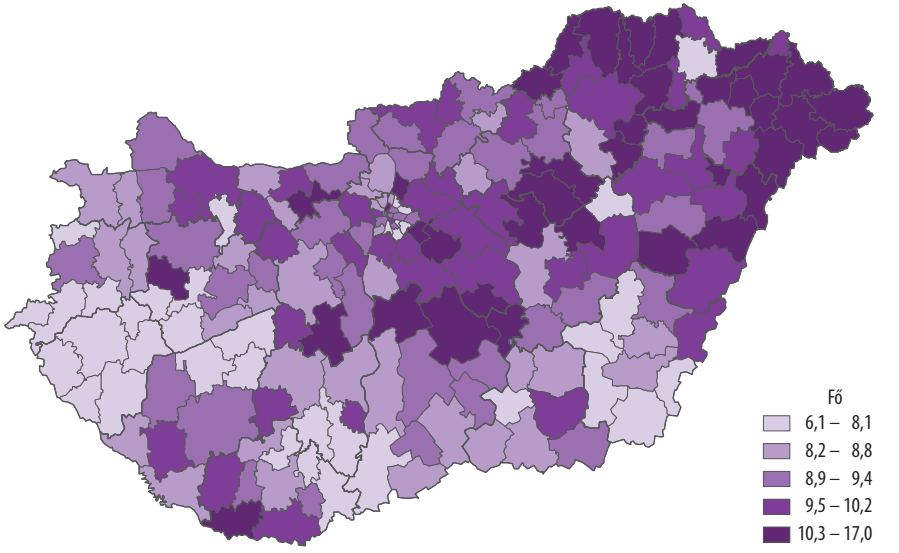

3.2. A szülőképes korú nők száma és termékenysége

A korábbi évtizedek alacsony születésszáma következtében a szülőképes korú (15–49 éves) nők létszáma is egyre fogy. 2017-ben hazánkban 2 millió 244 ezer nő (a teljes női népesség 44%-a) tartozott ebbe a korosztályba, 160 ezerrel kevesebb, mint tíz évvel korábban.

A propagatív korú női népesség gyermekvállalási gyakorisága 2011-ben volt a legalacsonyabb. Az elmúlt hat évben folyamatosan emelkedett, így a teljes termékenységi arányszám száz nőre kifejezett értéke 2016-ban és 2017-ben is elérte a 149-et, ami azt jelenti, hogy száz nő az élete folyamán 149 gyermeknek adna életet az adott év termékenységi szintje mellett. Ez nemcsak hogy 26-tal több a mélypontot jelentő 2011. évinél, de 18-cal meghaladja a tíz évvel korábbit is, 1996 óta pedig a legmagasabb érték. A 15–49 éves nők – és ezen belül főleg a fiatalabbak – számának csökkenése azonban olyan mértékű volt, hogy az emelkedő termékenység ellenére sem emelkedett a születések száma Magyarországon.

A tíz évvel korábbihoz képest növekvő születésszámú 53 járás közül 40-ben a termékeny korú nők létszámcsökkenése ellenére jött világra több gyermek. Ugyanakkor a jelenség fordítottja is megfigyelhető: 21 járásban a termékeny korú nők létszámának növekedése ellenére is csökkent a születésszám. Utóbbi járások közül 15 Budapest valamely kerületét alkotja és 4 járás a főváros agglomerációjához tartozik, mindössze a Csengeri (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) és a Pannonhalmi (Győr-Moson-Sopron megye) járás nem esik közel a fővároshoz.

3.4. A szülőképes korú nők száma és a női népességen belüli arányuk

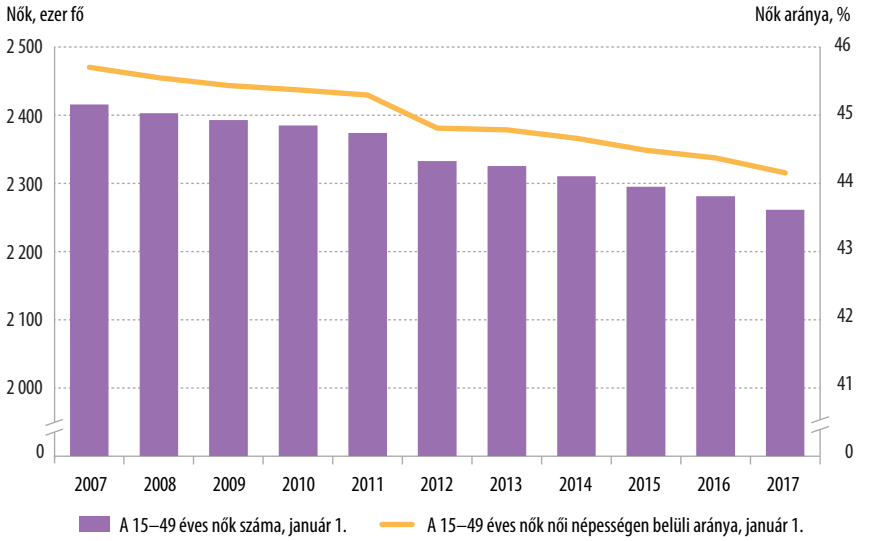

3.5. A szülőképes korú nők aránya a női népességből, 2017

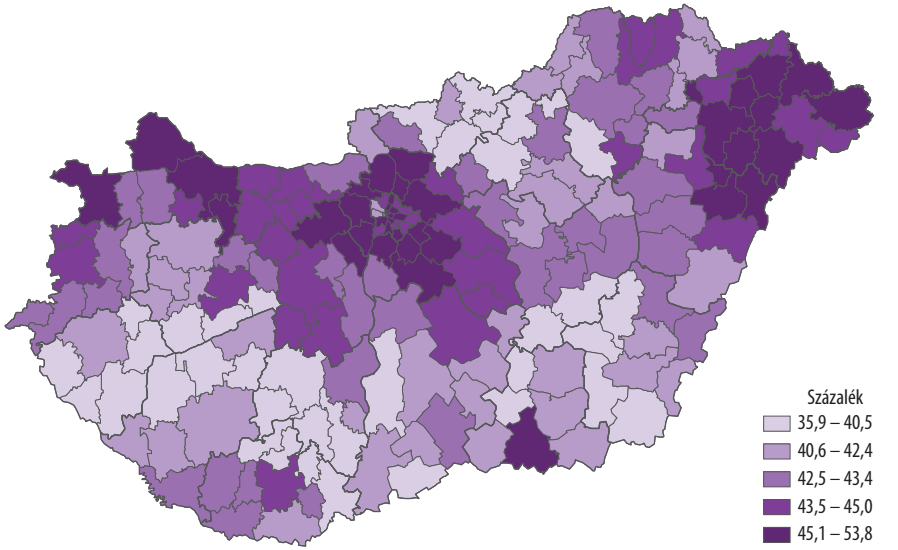

3.6. A teljes termékenységi arányszám, 2017

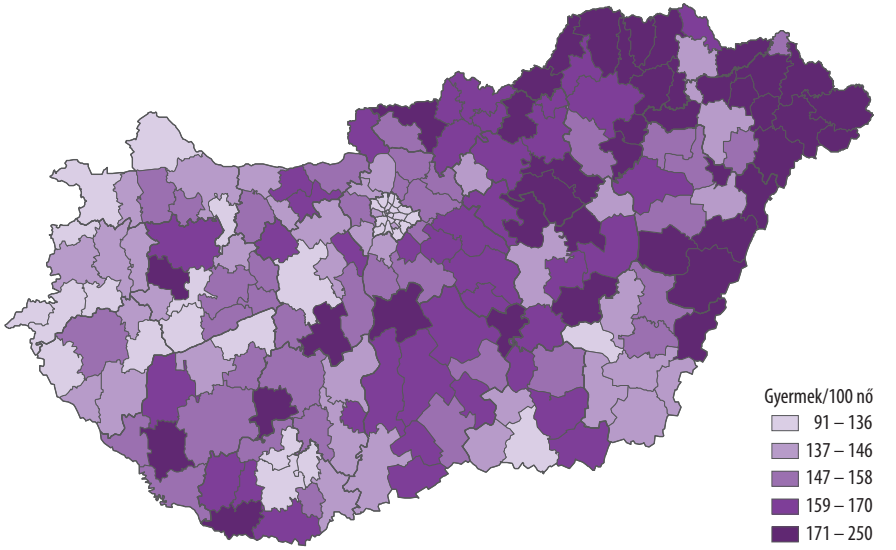

3.3. Házas és nem házas szülők gyermekvállalása

2012 óta az elsőszülöttek valamivel több mint fele, 2017-ben 51%-a házasságon kívül született. Napjainkban a házasságon kívüli szülöttek döntő hányada nem egyedülálló anya gyermeke, hanem élettársi kapcsolatban élő pároké. Mivel a párok egy része a gyermekük születését követően hivatalosan is összeköti az életét, a második, harmadik és további gyermekek kisebb hányada jön világra nem házas szülők gyermekeként. A többedik szülötteket is figyelembe véve 2017-ben a gyermekek 45%-a született házasságon kívül. Számuk az előző évhez, 2016-hoz viszonyítva 5,4%-kal csökkent, ugyanakkor a házasságból születetteké 1,8%-kal emelkedett. 2017-ben járásonként a házasságon kívüli születések aránya tág határok, 21 és 71% között mozgott, a főváros II., XI. és XII. kerületében volt a legalacsonyabb, az Ózdi, a Sellyei és az Encsi járásban a legmagasabb.

A házasságban élő nők termékenysége továbbra is meghaladja a nem házasokét: 2017-ben átlagosan ezer 15–49 éves házas nőre 62, ugyanannyi nem házasra 29 élveszületés jutott.

3.7. Száz élveszületésből a házasságon kívüli élveszületések aránya az anya kora szerint

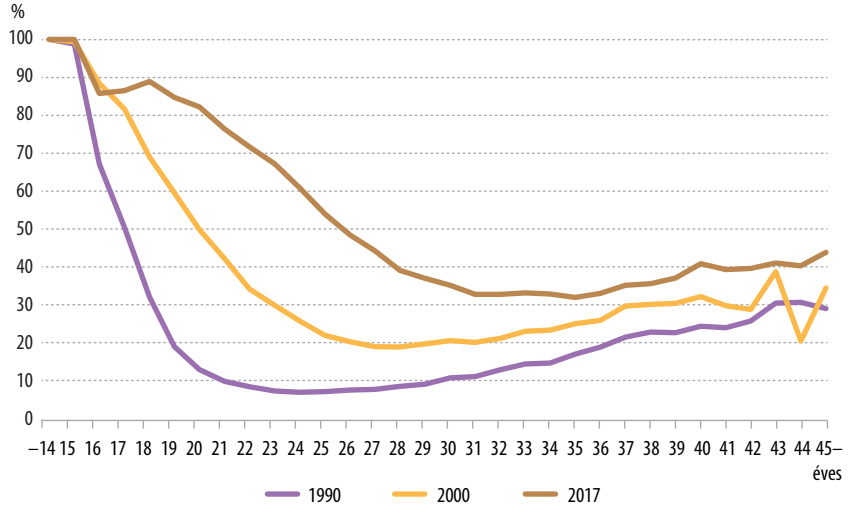

3.8. A házasságon kívül született gyermekek aránya, 2017

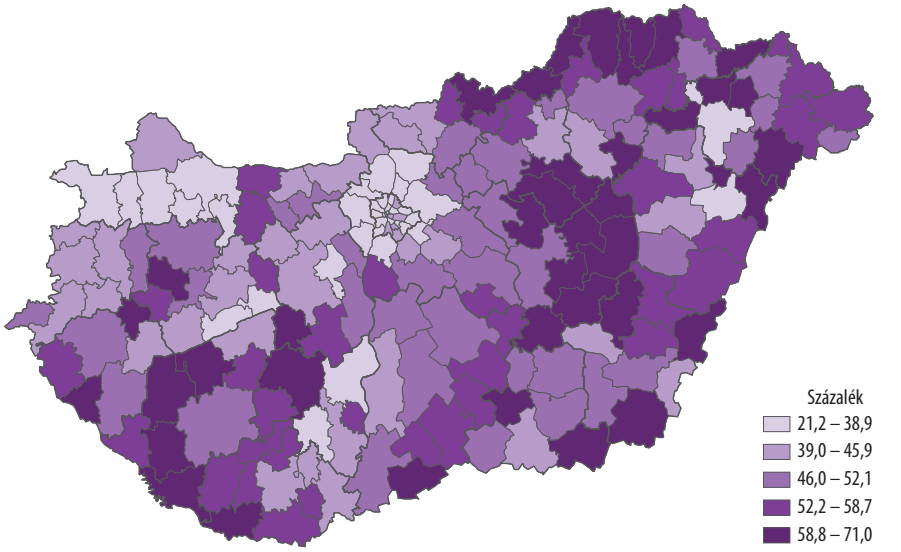

3.9. Ezer 15–49 éves házas nőre jutó élveszületés, 2017

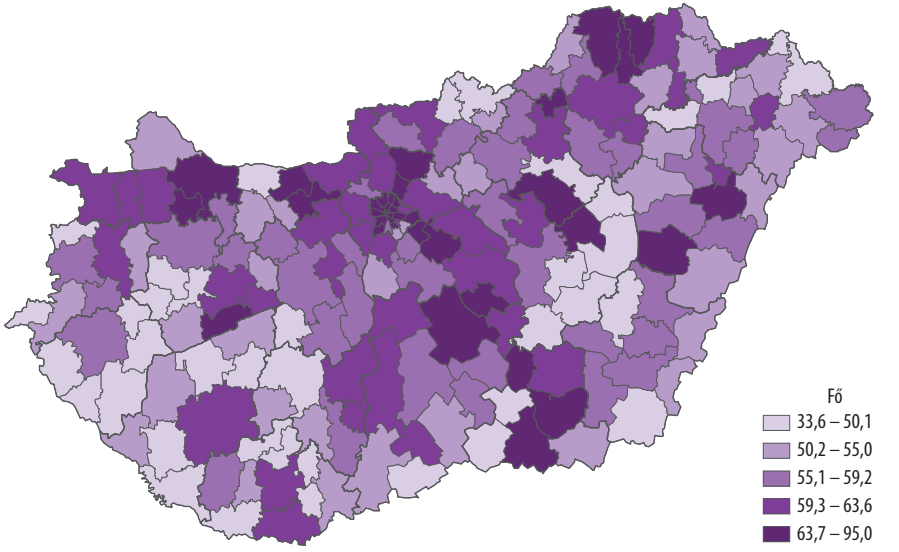

3.4. Az anyák életkora és iskolázottsága

Az 1990-es évektől az addigi fiatalkori gyermekvállalással szemben – a nyugat-európai mintához hasonlóan – mind több nő, illetve pár halasztotta későbbi életkorára a gyermekvállalást. 1990 és 2011 között a szülő nők átlagos életkora 25,7 évről 30,0 évre, az első gyermekek esetében 23,0 évről 28,3 évre emelkedett. 2011-től a folyamat jelentősen lelassult, 2017-ben az anyák átlagos életkora a gyermekük születésekor országosan 30,3, az első gyermeknél pedig 28,6 év volt. Főleg a fővárosban jellemző a kései anyaság, mindössze 4 kerületben volt az elsőgyermekesek átlagéletkora fiatalabb 30 évesnél, a keleti, északkeleti országrészben viszont gyakoribb, hogy az elsőszülötteket fiatalon, 22–26 évesen vállalják.

A gyermekvállalás időzítését befolyásolja, hogy a nők hány éves korukig folytatják tanulmányaikat. A népesség egyre kisebb hányadát jelentő, alapfokú vagy alacsonyabb végzettségű nők termékenysége a fiatalabb korcsoportokban magasabb, az érettségivel vagy felsőfokú végzettséggel rendelkező nőké később, a tanulmányaik befejezését követően nő. 2017-ben a gyermekek 20%-át 8 vagy annál kevesebb osztályt végzett anyák hozták világra, az újszülöttek 33%-ának édesanyja érettségizett, és 33%-uké felsőfokú végzettségű. Járásonként tekintve a felsőfokú végzettségű szülő nők aránya követi az iskolai végzettség szerinti részesedésük mintázatát. Budapest kerületeiben az élveszülöttek 37–77%-ának édesanyja diplomás, viszont – főleg a keleti országrészen található – 75 járásban kevesebb mint 20%-uknak.

3.11. Élveszületések az anya legmagasabb iskolai végzettsége szerint

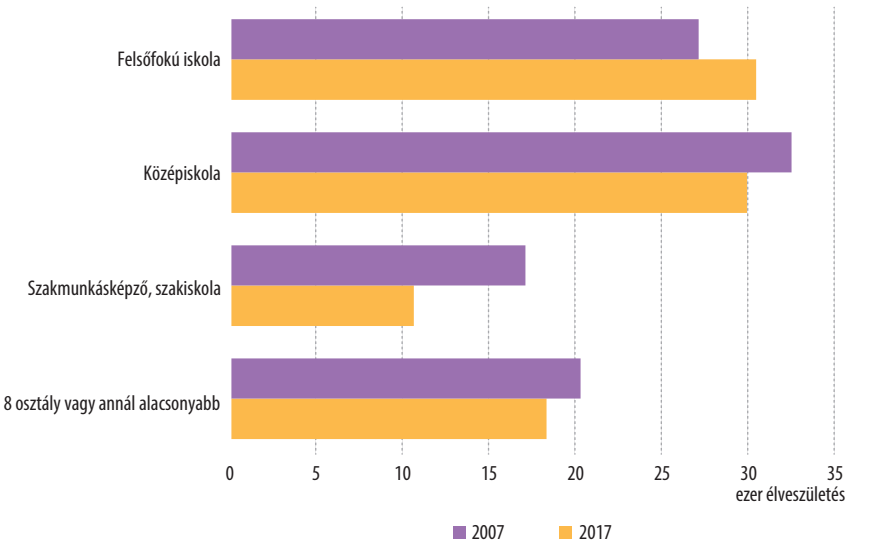

3.10. Az anyák átlagos életkora első gyermekük születésekor, 2017

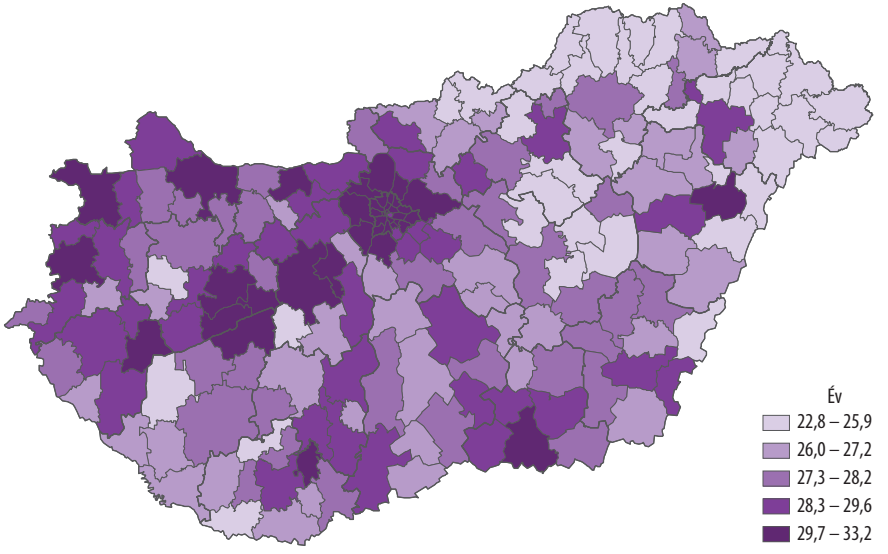

3.12. A felsőfokú végzettséggel rendelkező anyák aránya, 2017

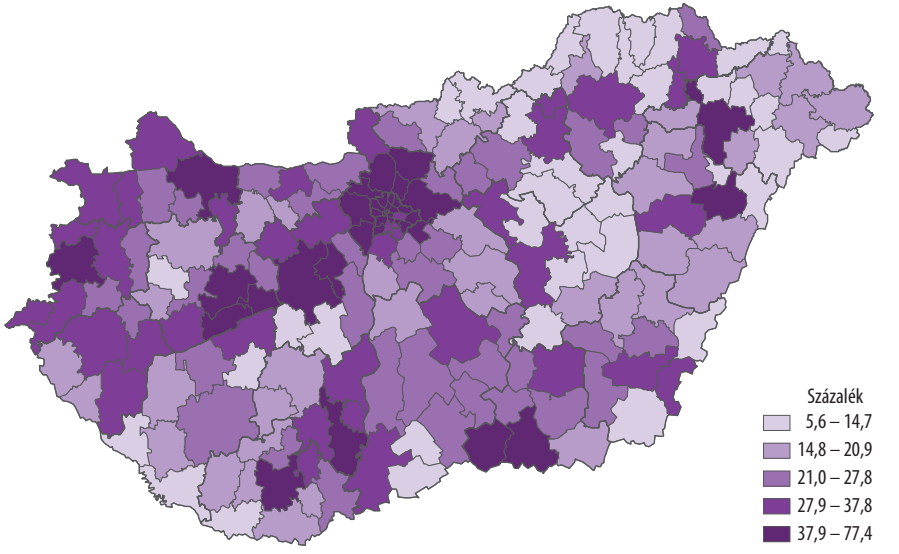

3.5. Az anyák és az apák életkora

3.13a. Az anyák és az apák életkora a gyermek születésekor, 1987

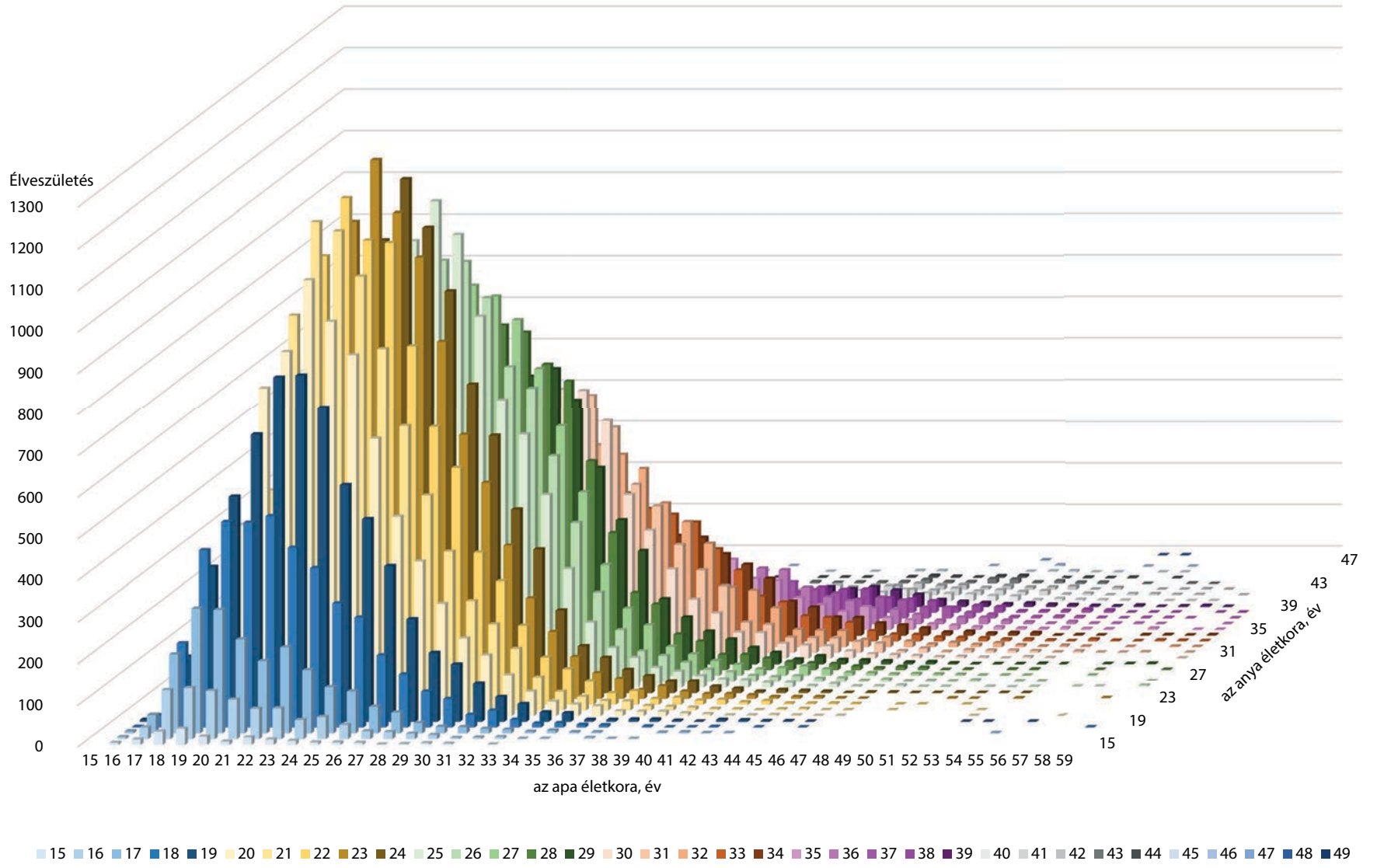

3.13b. Az anyák és az apák életkora a gyermek születésekor, 2017

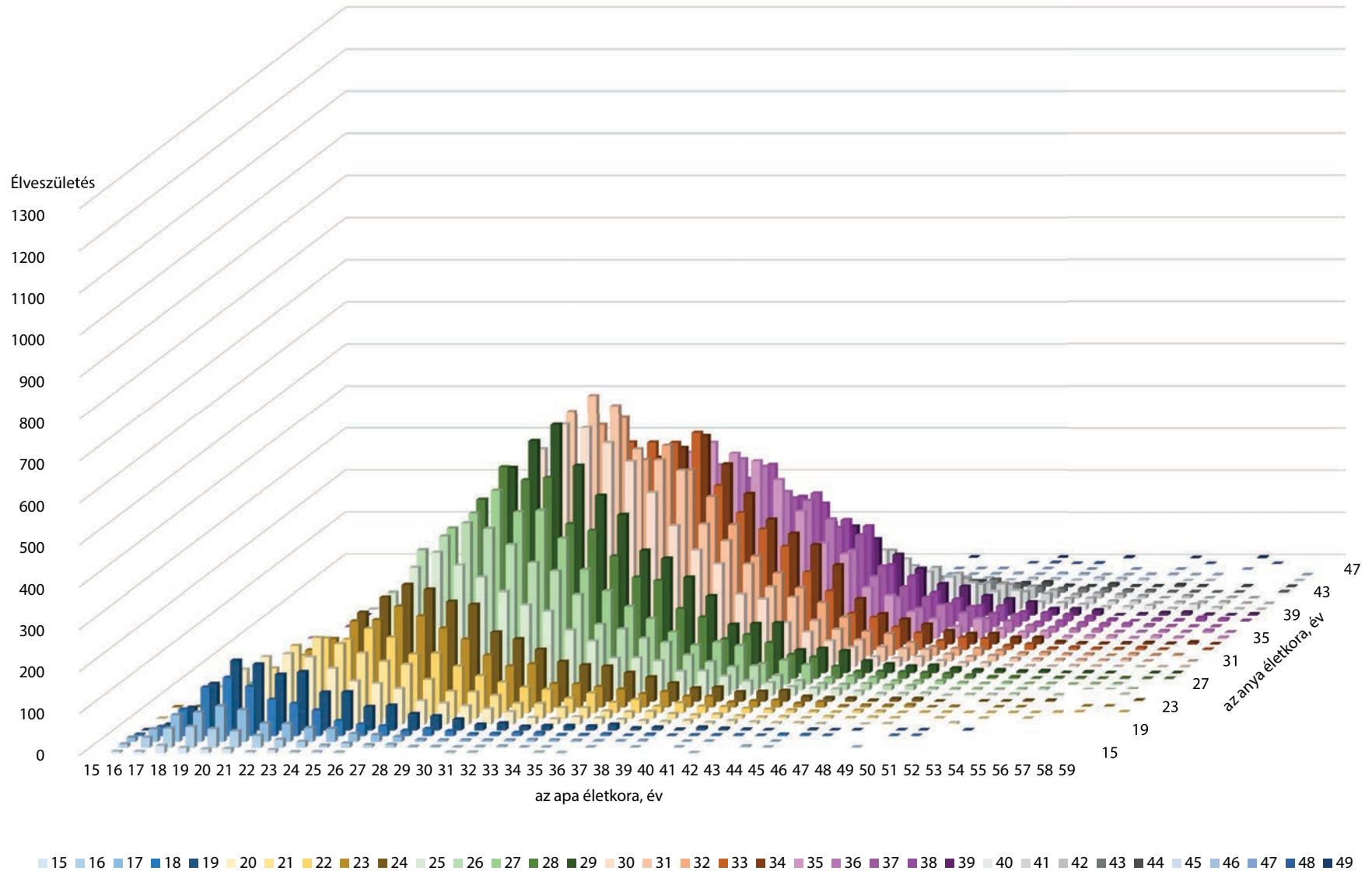

3.6. Gyermekek a családban

A 2016. évi mikrocenzus időpontjában hazánkban 1 millió 716 ezer családban, a családok 63%-ában élt gyermek. A felvétel során gyermeknek tekintettünk minden olyan személyt, aki egyik vagy mindkét szülőjével élt, ha nem alkotott önálló családot, függetlenül az életkorától, a családi állapotától, és attól, hogy van-e saját megélhetési forrása. A szülőkkel élő, gyermek státuszú személyek 21%-a már elmúlt 24 éves, azonban 59%-uk, 1 millió 648 ezer gyermek még nem töltötte be 18. életévét.

A családok 37%-ában, 1 millió 10 ezer családban nevelkedtek 18 év alatti gyermekek. Ezek 54%-a egy–, 34%-a kétgyermekes, és 12%-a három– vagy többgyermekes nagycsalád volt. Közel 200 ezer családban a szülő egyedül nevelte a kiskorú gyermekét, illetve gyermekeit.

Országos szinten száz családra átlagosan 60 fő 18 évesnél fiatalabb gyermek jutott. Kiemelkedő volt a mutató értéke Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye több járásában, Hajdúhadház, Heves, Kunhegyes térségében, valamint több, Budapest vonzáskörzetéhez tartozó Pest megyei járásban. A fővárosi kerületek közül Budapest XII. kerületében volt a legtöbb (70) az átlagos gyermekszám.

Az átlagosnál lényegesen kevesebb a száz családra jutó kiskorú gyermekek száma a nyugati országrész több járásában és egyes dél-alföldi térségekben, valamint több fővárosi kerületben, de ide tartozik szinte szigetszerűen kiemelkedve észak-keleten Pétervására és Bélapátfalva térsége is.

3.14. A száz családra jutó 18 évesnél fiatalabb gyermekek száma, 2016

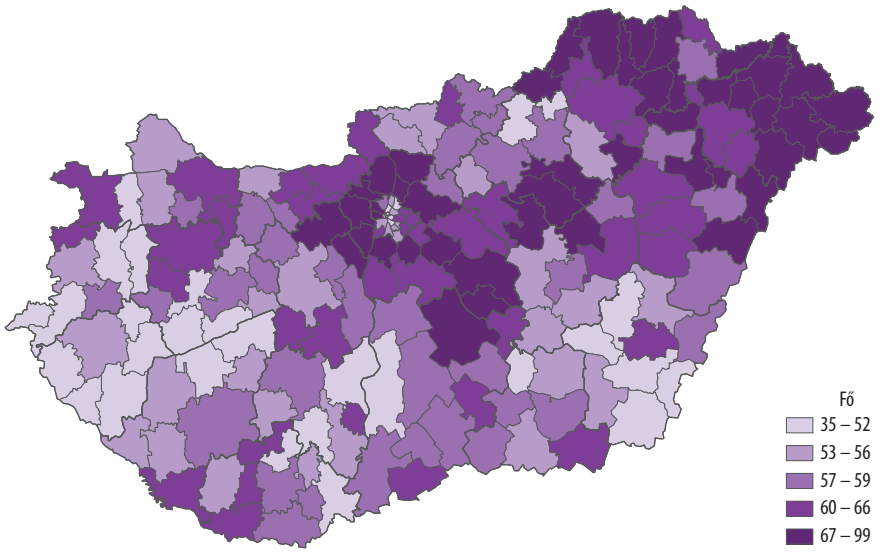

3.7. Terhességmegszakítások

A terhességmegszakítások száma az 1960-as évek végén volt a legmagasabb, több mint 200 ezer beavatkozással. Ebben az időszakban évente ezer termékeny korú nő közül mintegy 80 esett át ilyen jellegű műtéten, és száz élveszületésre több mint 130 művi abortusz jutott. Az 1974. év fordulatot jelentett, ekkortól a terhességmegszakítások száma (102 ezer) már nem érte el az élveszületésekét (186 ezer), és ettől az évtől a teljes terhességmegszakítási arányszám[3] is egyértelműen visszaesett, bár a száz nőre jutó abortuszgyakoriság még két évtizeden át száz fölött maradt, és a mutató értéke csak a kilencvenes évek második felétől javult tartósan.

Az elmúlt két évtizedben a terhességmegszakítások száma a születésekénél nagyobb mértékben csökkent. A 2017. évi 28,5 ezer művi beavatkozás azt jelenti, hogy száz élveszületésre 31 abortusz jutott, ami az utóbbi hat évtized legalacsonyabb értéke. A mutató az ország északkeleti és délnyugati részén haladta meg az átlagot, a legalacsonyabb értékek több fővárosi kerülettel együtt Északnyugat-Magyarország térségét jellemezték.

[3] A teljes terhességmegszakítási arányszám azt fejezi ki, hogy a vizsgált év életkor szerinti gyakoriságai mellett ezer nő hány terhességmegszakításon esne át élete folyamán.

3.15. A teljes termékenységi és a teljes terhességmegszakítási arányszám

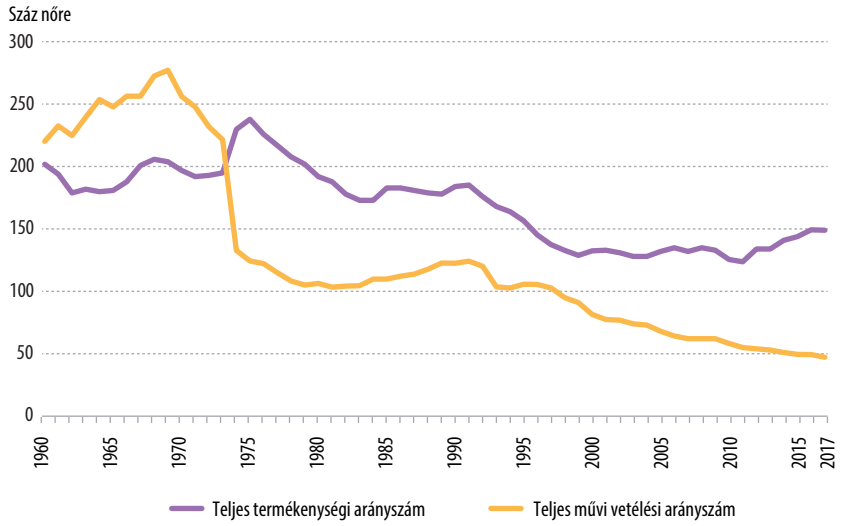

3.16. Ezer 15–49 éves nőre jutó terhességmegszakítás, 2017

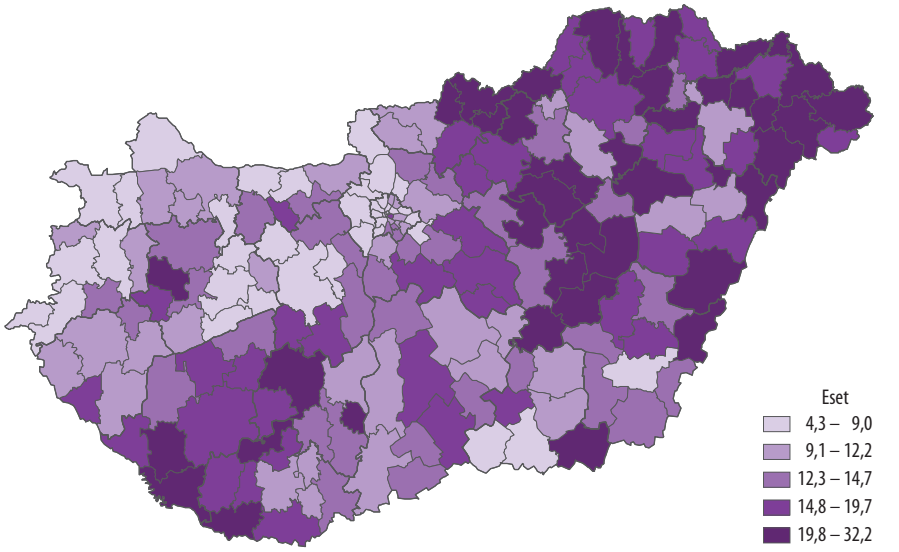

3.17. Száz élveszületésre jutó terhességmegszakítás, 2017

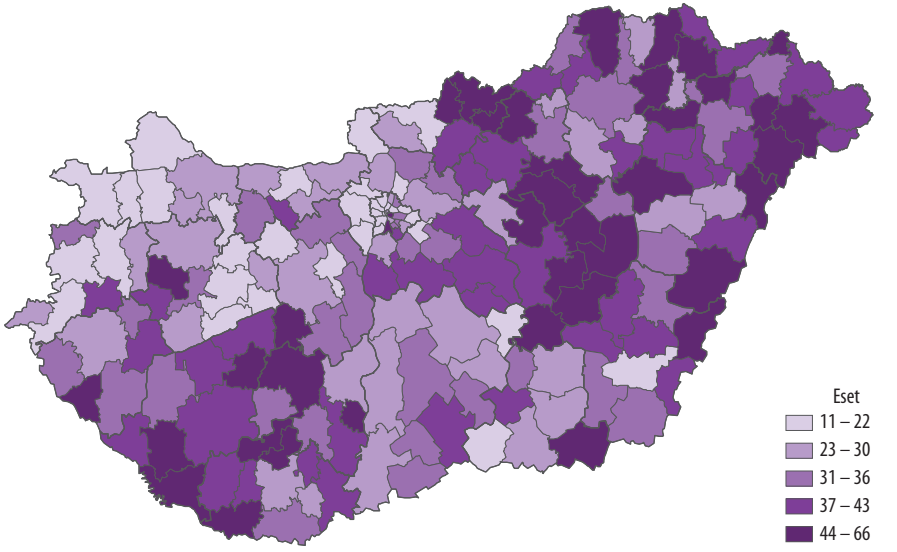

4. Kiemelt térség: A munkaerőpiaci körzetek jellemzői 65

4.1. A munkaerőpiaci körzetek lehatárolása 66

4.2. Demográfiai jellemzők 69

4.3. Foglalkoztatottság és ingázás 71

4.4. Nyilvántartott álláskeresők 72

4.5. Személyi jövedelemadó 73

4.6. Működő vállalkozások 74

4.1. A munkaerőpiaci körzetek lehatárolása

4.1. A települések közötti ingázási kapcsolatok, 2011*

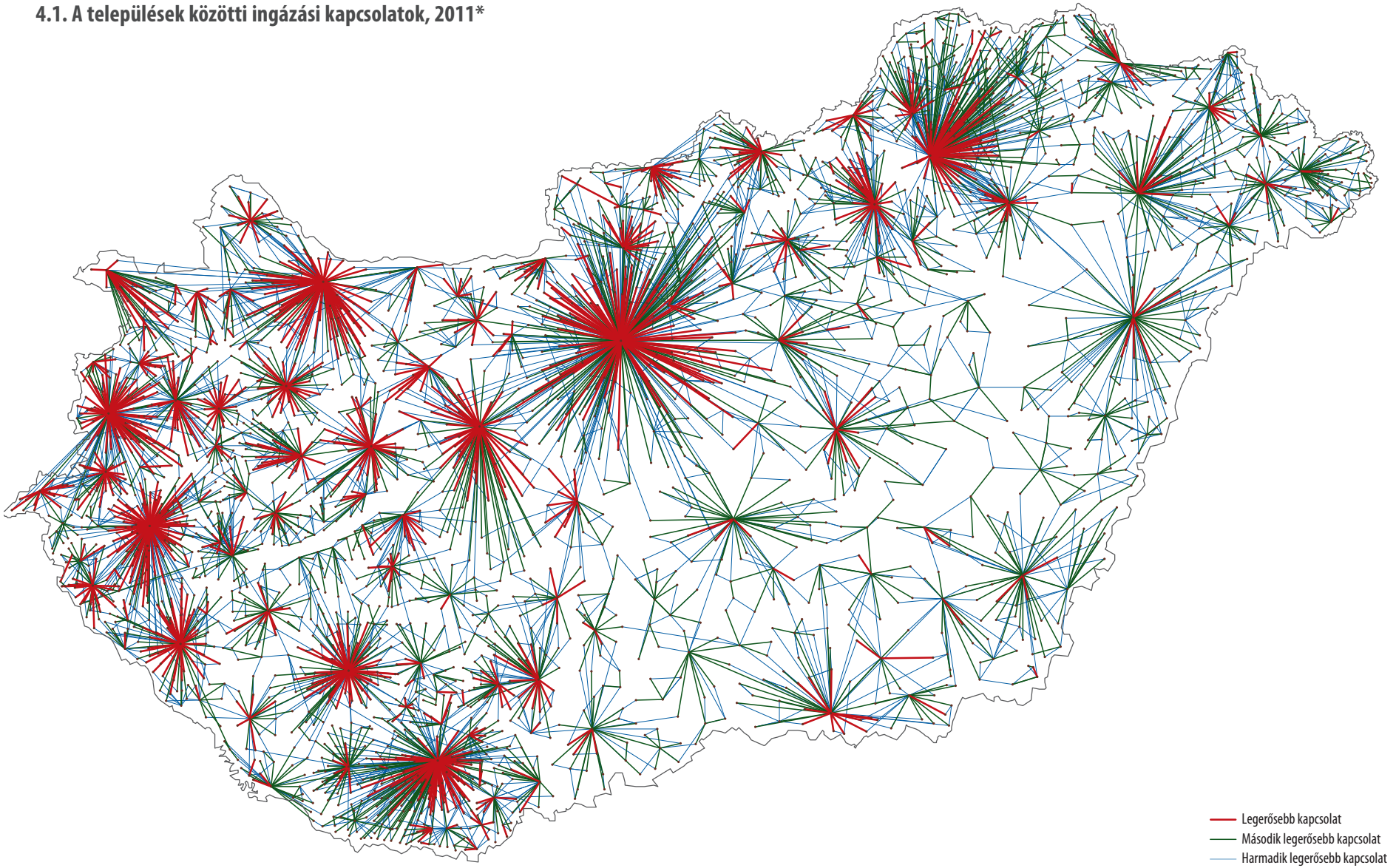

* Az ingázási kapcsolatoknál a helyben foglalkoztatást is figyelembe vettük, így azoknál a településeknél, ahol nem jelenik meg a legerősebb kapcsolat, a település legerősebb kapcsolatát önmaga jelenti.

A technológia (elsősorban a közlekedés) fejlődésével lehetővé vált, hogy a foglalkoztatottak a lakóhelyüktől eltérő településen vállaljanak munkát, és oda naponta – esetleg 2–3 naponta – ingázzanak. Ez a települések között intenzív kapcsolatokat eredményezett, különösen azokban a térségekben, ahol van meghatározó központi település, olyan foglalkoztatási centrum, amelynek munkaerőpiaca vonzó lehetőségeket kínál a környező, esetenként a távolabbi településeken élők számára is. Az így kialakuló munkaerőpiaci körzetek azonosítása, sajátosságaik feltárása foglalkoztatás- és közlekedéspolitikai szempontból egyaránt lényeges. Ez is magyarázza, hogy az elmúlt években számos kísérlet történt Magyarország munkaerőpiaci körzeteinek lehatárolására. A Központi Statisztikai Hivatal 2013-ban csatlakozott ahhoz az uniós munkacsoporthoz, amely a munkaerőpiaci körzetek kialakításának tagországi lehetőségeit egységes módszertan szerint vizsgálta, és ez alapján – a Debreceni Egyetem kutatóival együttműködve – 2017-re elvégezte Magyarország munkaerőpiaci körzeteinek lehatárolását.

A foglalkoztatásról és az ingázásról települési szinten a tízévenként végrehajtott népszámlálások szolgálnak átfogó információkkal, így a munkaerőpiaci körzetek lehatárolása a legutóbbi, 2011. évi cenzus adatai alapján történt. A térfelosztást végző program ennek az adatforrásnak a felhasználásával alakította ki a munkaerőpiaci körzeteket, úgy, hogy azok minél zártabb foglalkoztatási egységek legyenek. Egy körzet annál zártabb, minél kevesebb ingázási kapcsolata van más körzetekkel, vagyis az ott élőknek csak viszonylag kis része (a lehatárolás módszertana szerint legfeljebb 24%-a) jár más munkaerőpiaci körzetbe dolgozni, és a kívülről történő bejárás sem jellemző (az ott dolgozók legfeljebb 24%-a érkezhet a munkaerőpiaci körzeten kívülről).

Magyarország településeit az algoritmus 84 munkaerőpiaci körzetbe sorolta, amelyek arról a településről kapták a nevüket, ahol a 2011. évi népszámláláskor a legtöbb foglalkoztatott dolgozott.[4]

A lehatárolás alapját jelentő népszámlálási adatfelvétel óta Magyarországon folytatódtak az elmúlt évtizedek demográfiai folyamatai (pl. a népességfogyás és az idősödő korszerkezet), amelyek a legtöbb körzetben csökkentették a foglalkoztatás fő bázisának számító munkavállalási korú népességet. Ezzel egyidejűleg azonban jelentősen bővült a foglalkoztatás, a munkanélküliségi ráta pedig rekord alacsony szintre süllyedt. Arra, hogy a 2011. évi népszámlálás óta történt demográfiai és munkaerőpiaci változások hogyan befolyásolták a települések közötti kapcsolatokat, módosították-e a foglalkoztatási körzetek rendszerét, csak a következő, 2021. évi népszámlálás adatainak ismeretében adható teljes körű válasz. Jelen fejezet célja, hogy a népességváltozás területi folyamatainak vizsgálatával, valamint a munkaerőpiachoz kapcsolódó, lehetőség szerint települési szinten is rendelkezésre álló, legfrissebb adatoknak a felhasználásával bemutassa a munkaerőpiaci körzetek aktuális helyzetét és a körzetek közötti különbségeket.

[4] A munkaerőpiaci körzetek kialakításának módszertani hátterét, illetve a lehatárolás eredményét a Munkaerőpiaci körzetek Magyarországon című kiadványunkban részletesen ismertettük.

4.2. Az ingázók aránya a foglalkoztatottakon belül*

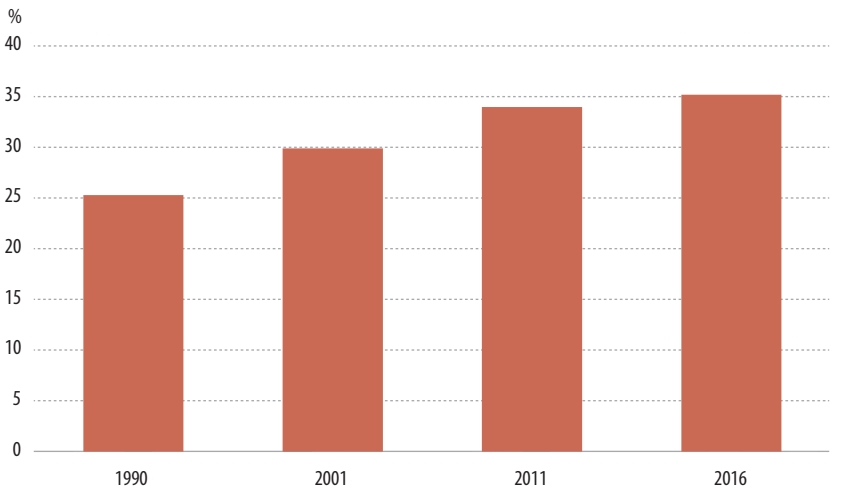

* Az 1990., a 2001. és a 2011. évek adata népszámlálásból, a 2016. évé mikrocenzusból származik.

4.3. A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitás szerint

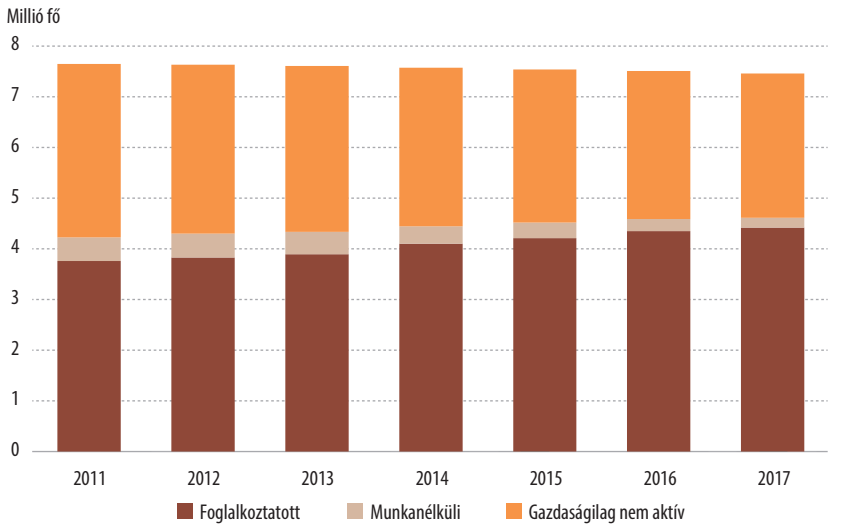

4.4. Munkaerőpiaci körzetek Magyarországon*

* A 2011. évi népszámlálás adatai alapján.

4.2. Demográfiai jellemzők

A népszámlálást követő években (2012–2017 között) a 84 munkaerőpiaci körzet mindegyikében meghaladta a halálozások száma a születésekét. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei központú körzetekben viszonylag mérsékelt volt a természetes fogyás, azonban 10 (dél-alföldi és nyugat-dunántúli) munkaerőpiaci körzetben több mint kétszer annyian haltak meg 2012–2017 között, mint ahányan születtek. A Dunától keletre fekvő térségekben és a Dél-Dunántúlon a természetes fogyás mellett általában az elvándorlás is csökkenti a népesség számát, miközben az ország középső része, valamint Nyugat- és Közép-Dunántúl több területe vándorlási nyereséggel rendelkezik. Az odavándorlás miatt 2017. december 31-én 6 körzetben (a vásárosnaményiban, a fehérgyarmatiban, a mosonmagyaróváriban, a soproniban, a győriben és a budapestiben) magasabb volt a lakónépesség száma a 2011. véginél. Közülük a legnagyobb mértékben (6,2, illetve 5,5%-kal) a keleti határ mentén fekvő vásárosnaményi és fehérgyarmati körzet népessége gyarapodott, amit a nemzetközi vándorlási többlet eredményezett. A belföldi vándorlásokat tekintve azonban ez a két körzet a népességleadó térségek közé tartozik, miközben a másik négy gyarapodó népességű körzet a belföldi vándorlás célterületének számít. A nagyobb városok népességmegtartó erejét, lokális vonzó hatását mutatja, hogy a megyeszékhelyeket magukba foglaló munkaerőpiaci körzetek népességvesztése általában kisebb volt az adott megye átlagánál. Ugyanakkor – két Borsod-Abaúj-Zemplén és két Békés megyei körzettel együtt – a salgótarjániban csökkent a legnagyobb mértékben (7,6–8,5%-kal) a lakónépesség 2012–2017 között.

4.5. A lakónépesség számának változása, 2012–2017

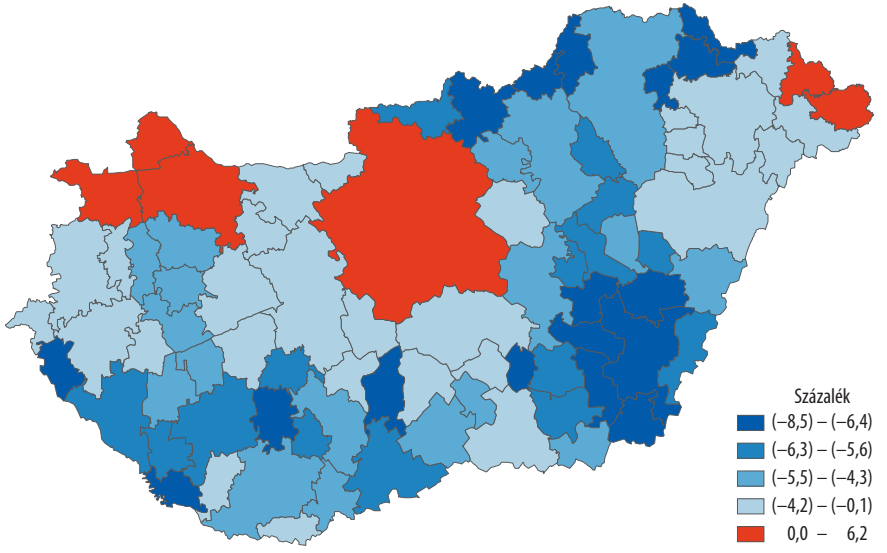

4.6. Természetes fogyás ezer lakosra, 2012–2017

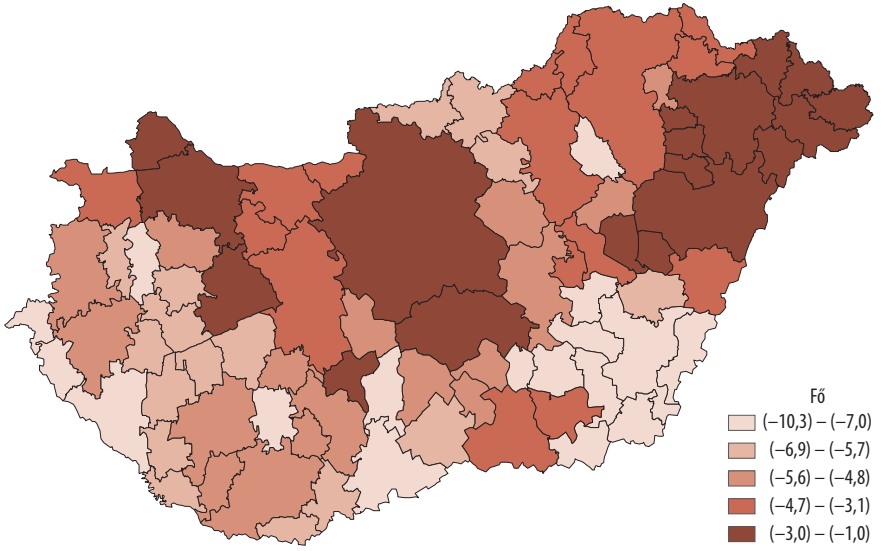

4.7. Vándorlási különbözet ezer lakosra, 2012–2017

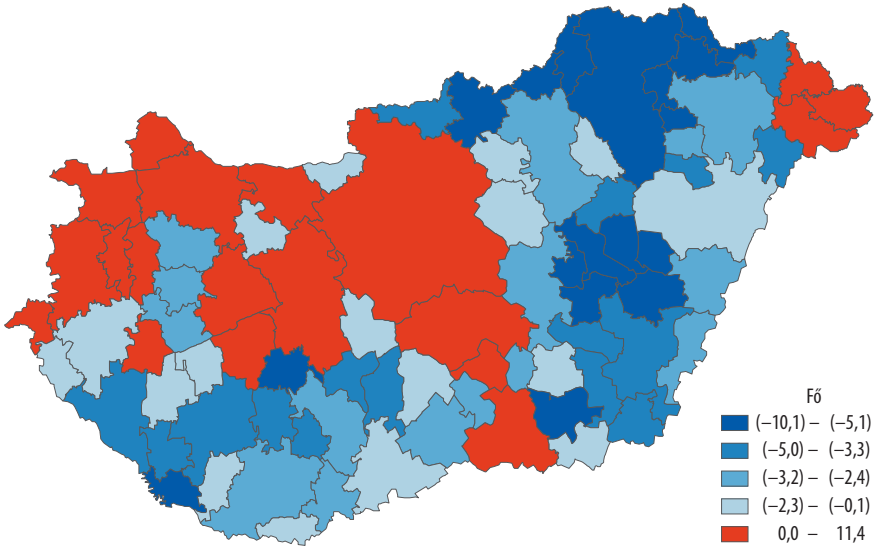

A demográfiai folyamatok az igen eltérő népességszámú foglalkoztatási körzetek közötti különbségeket csak kismértékben módosították. A növekvő lélekszámú budapesti körzetben 2017 végén 3,2 millióan éltek. A többi körzet ennél jóval kisebb, a sorrendben következő miskolci és debreceni 410, illetve 390 ezer fős. A miskolci övezet úgy is jóval nagyobb a megyeszékhelyek átlagánál, hogy ha nem számítjuk bele az egyébként odatartozó és erős alközpontként funkcionáló Tiszaújvárost, amely vonzáskörzetével együtt mintegy 60 ezer fős népességet jelent. A debreceni körzet esetén figyelembe kell venni, hogy ott az önmagában is sok lakosú centrum szerepe a vonzáskörzet foglalkoztatásában viszonylag mérsékelt, mivel az Alföldön kevésbé jellemző az ingázás. A többi népesebb megyeszékhely munkaerőpiaci körzetében 220–280 ezren éltek 2017 végén, és – Szekszárd kivételével – a kisebb lélekszámúakban is meghaladta a lakónépesség száma a 100 ezer főt. A legtöbb megyeszékhelyhez a saját népességénél nagyobb lakosságszámú vonzáskörzet tartozott. A fővárost és a megyeszékhelyeket nem számítva az átlagos körzetnagyság 44 ezer fős volt, a legkevesebben (17–19 ezren) a lenti, a szentgotthárdi, a kiskunmajsai és a barcsi körzetben éltek.

A lakónépességből a munkaerőpiacon ténylegesen megjelenők legnagyobb részét a 15–64 évesek adják. 2017 végén a teljes népesség 66,5%-a (a 2011. évi népszámláláskor 68,6%-a) tartozott ehhez a korcsoporthoz. Arányuk egyes északkeleti (zömében Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében elhelyezkedő) foglalkoztatási körzetekben, a nyugati, főképp északnyugati területeken és néhány dél-dunántúli körzetben volt a legmagasabb (67,4–69,3%), a legalacsonyabb (64,2–65,3%-os) értékeket mutató térségek között pedig egyaránt előfordulnak dunántúli, alföldi (elsősorban dél-dunántúli és dél-alföldi), valamint észak-magyarországi körzetek is. A népesség idősödő korszerkezetét mutatja, hogy a 2011. évinél csaknem minden térségben kisebb lett a 15–64 évesek aránya, és a munkavállalási korúak utánpótlását jelentő 15 évesnél fiatalabbak száma is csökkenő tendenciájú.

Kiterjedésüket tekintve a munkaerőpiaci körzetek a járásoknál jellemzően nagyobb, egy átlagos megyénél általában kisebb területi egységek. Budapest körzete ebben a tekintetben is kiemelkedően nagy: közel 9000 km^2-en, Bács-Kiskun megyénél is nagyobb területen helyezkedik el, és a fővárossal együtt 275 település alkotja. Ezt leszámítva az átlagos körzetnagyság 35 településből áll. A megyeszékhelyeké ennél jellemzően nagyobb, különösen azoké, amelyek vonzáskörzetéhez tagoltabb településszerkezetű, aprófalvas térségek is tartoznak (a miskolci, a pécsi, a zalaegerszegi, a szombathelyi övezet 207–120 elemű). Ezzel szemben a ritkább településhálózatú Alföldön az átlagosnál általában kevesebb település alkot egy körzetet, a húsz legkevesebb (1–12) helységből álló munkaerőpiaci körzet közül csak egy nem az Alföldön található. A térségen belül speciális Hajdúböszörmény helyzete, amely egymaga képez egy körzetet.

4.8. Lakónépesség, 2017. december 31.

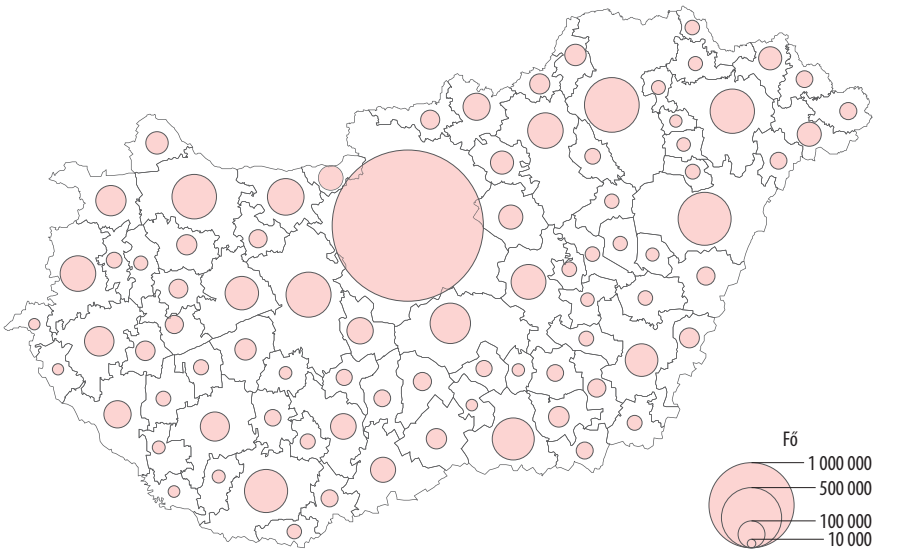

4.9. A munkavállalási korú (15–64 éves) népesség aránya, 2017. december 31.

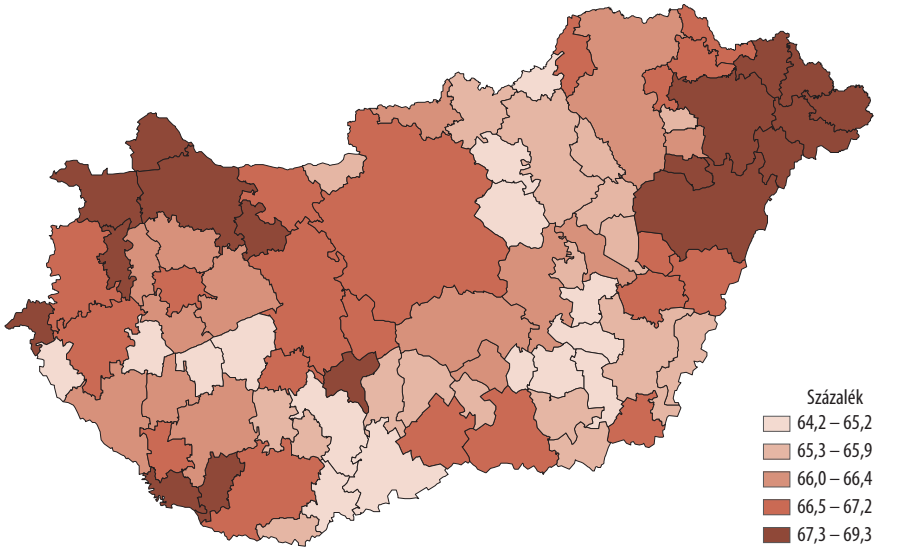

4.3. Foglalkoztatottság és ingázás

A foglalkoztatási körzetek mérete, lakosságszáma általában a munkaerőpiaci súlyukat is jelöli. A 2011. évi népszámláláskor a budapesti központú körzetben összesen több mint 1,3 millió foglalkoztatott lakott (ebből közel 780 ezer a fővárosban), miközben még a nagyobb lélekszámú megyeszékhelyek munkaerőpiaci körzetében is csupán 100–150 ezer foglalkoztatott koncentrálódott. A főváros övezete nélkül számítva az átlagos körzetnagyság 31 ezer volt, ennél jellemzően csak a megyei jogú városoké volt nagyobb. A helyben lakó foglalkoztatottak száma a Barcsi körzetben volt a legalacsonyabb (6400 fő), de további 15 munkaerőpiaci körzetben sem haladta meg a 10 ezret.

2011-ben országosan a 15–74 éves népesség 50,7%-a volt foglalkoztatott. A gazdaságilag fejlettebb nyugat- és közép-dunántúli körzetekben, valamint a fővárosában a foglalkoztatási arány rendszerint meghaladta az átlagost, Dél-Dunántúlon, az Alföldön és Észak-Magyarországon jellemzően az alatti volt.

A KSH munkaerő-felmérése szerint 2017-ben 18%-kal több foglalkoztatott és 59%-kal kevesebb munkanélküli volt az országban, mint 2011-ben. A megyei és – a 2016. évi mikrocenzusból rendelkezésre álló – járási szintű adatok azt mutatják, hogy a kedvező folyamatok az ország minden térségében érezhetőek voltak. A foglalkoztatás a legkedvezőtlenebb munkaerőpiaci helyzetű területeken jellemzően átlagot meghaladó ütemben bővült, így a foglalkoztatási arány vonatkozásában az országon belüli különbségek összességében mérséklődtek.

A körzetek az ingázási szokások tekintetében is különböznek egymástól. Országosan a foglalkoztatottak mintegy harmada ingázott 2011-ben. Az Alföldön ez az arány általában jóval alacsonyabb, döntően a településszerkezet sajátosságai – a helyben foglalkoztatásnak jellemzően nagyobb terepet biztosító népesebb városok elterjedtsége és a települések közti sokszor jelentős távolságok – miatt. Ezzel szemben a Dunántúlon, Észak-Magyarországon és a főváros környezetében jellemzően intenzívebb az ingázási aktivitás, ezekben a térségekben a foglalkoztatási körzetek települései között szorosabb munkaerőpiaci kapcsolatok alakultak ki.

Az emelkedő foglalkoztatási szinttel egyidejűleg a népszámlálás óta valamelyest fokozódott a munkaerő mobilitása is: 2016-ban a foglalkoztatottak[5] 36%-a nem a lakóhelye településén dolgozott. (2011-ben 35% volt ez az arány.) Az ingázás gyakorisága a legtöbb megyében emelkedett. Kiemelkedően, a 2011. évi 2,7-szeresére (72 ezer főre) nőtt a naponta külföldre dolgozni járók száma. Ennek elszívó hatása elsősorban a nyugati határ mentén elhelyezkedő munkaerőpiaci körzetekben jelentkezik, ugyanis a külföldre ingázók legnagyobb csoportját továbbra is a Győr-Moson-Sopron és Vas megyéből Ausztriába átjárók adják. A térségenként eltérő ingázási szokások ezekkel a folyamatokkal együtt sem változtak jelentősen: míg Dél-Alföldön és Hajdú-Bihar megyében a foglalkoztatottak 25–28%-a ingázott, addig a főváros vonzáskörzetébe tartozó Pest megyében 61, a vele szomszédos Fejér, Komárom-Esztergom és Nógrád megyében pedig 49–52% volt ez az arány 2016-ban.

[5] Átmenetileg külföldön tartózkodók nélkül.

4.10. Foglalkoztatási ráta a 15–74 éves népességen belül, 2011

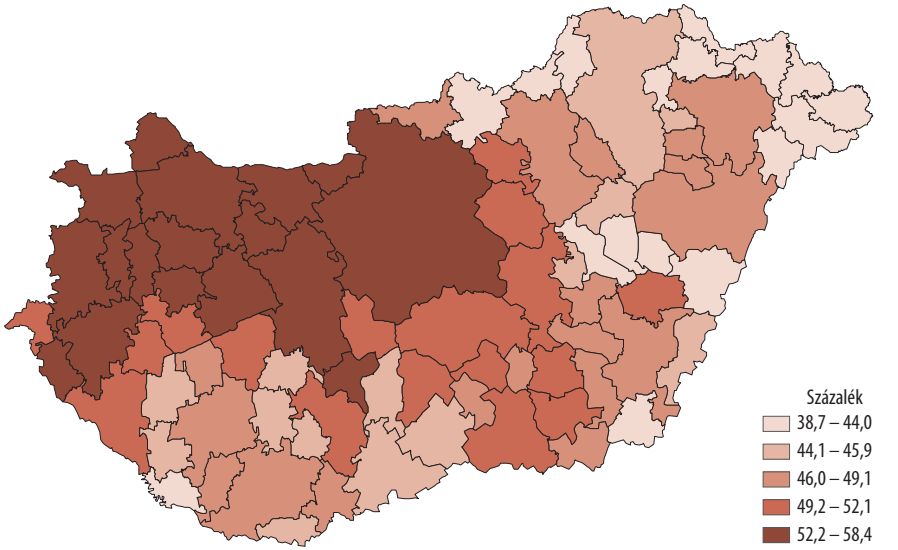

4.11. Az ingázók* aránya a foglalkoztatottak lakóhelye szerint, 2011

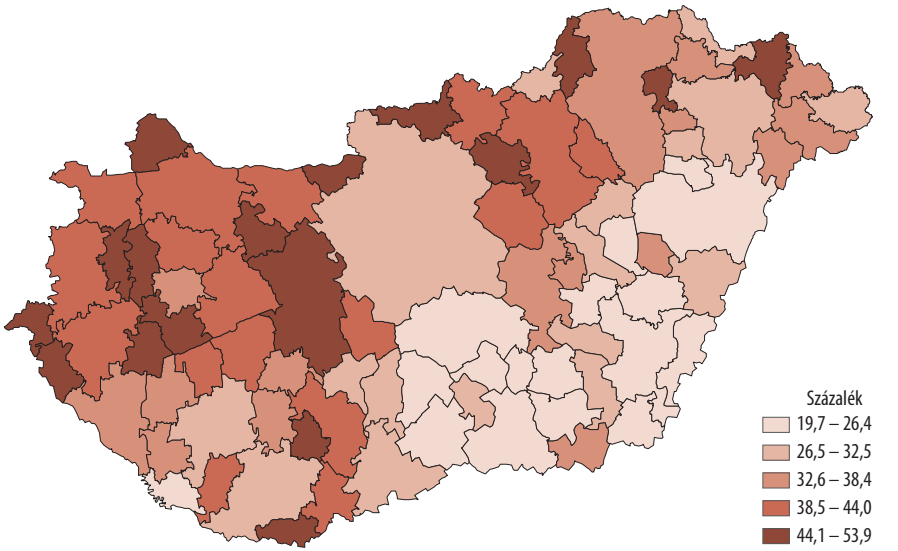

* A munkaerőpiaci körzethez tartozó és az azon kívüli településre eljárók, valamint a változó településen dolgozók együtt.

4.4. Nyilvántartott álláskeresők

A népszámlálás óta eltelt időszak munkaerőpiaci változásairól települési szinten a nyilvántartott álláskeresők adminisztratív adatai állnak rendelkezésre. Ezek szerint Magyarországon 2017 végén kevesebb mint feleannyi álláskeresőt tartottak nyilván, mint a 2011. évi zárónapon. A kedvező irányú változások – eltérő mértékben – minden foglalkoztatási övezetben érezhetőek voltak. Harmadára-negyedére esett vissza az álláskeresők száma 14 körzetben, közülük a legtöbb (7) Dél-Alföldön helyezkedik el, de ebbe a csoportba tartozik néhány eleve jó pozícióból induló dunántúli körzet (pl. a győri és a mosonmagyaróvári) is. A legkisebb mértékű csökkenés a nagyatádi és a tiszavasvári körzetekben történt, ahol így is mintegy negyedével kevesebb álláskeresőt tartottak nyilván, mint 2011 végén. A változásokat a járási és megyei részletezettségű foglalkoztatottsági adatokkal összevetve az látszik, hogy helyenként a foglalkoztatás kiemelkedő bővülése nem feltétlenül járt együtt a nyilvántartott álláskeresők átlag feletti visszaesésével. Azoknak a (többségében észak-magyarországi és észak-alföldi) térségeknek egy részében, ahol az elmúlt években a foglalkoztatási szint – viszonylag alacsony bázisról indulva – az országosnál is jelentősebben bővült, a nyilvántartott álláskeresők száma az átlagosnál kisebb mértékben csökkent. Így a foglalkoztatási arány tekintetében alapvetően mérséklődtek, a nyilvántartott álláskeresők vonatkozásában viszont inkább erősödtek a korábban meglévő térségi különbségek. Ebben a kettősségben vélhetően jelentős szerepe volt annak, hogy a kedvezőtlenebb munkaerőpiaci területeken a széles körű közfoglalkoztatás a többi térségnél lényegesen nagyobb mértékben segítette a foglalkoztatás bővülését. Közfoglalkoztatott ugyanis az lehet, aki a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatnál álláskeresőként szerepel, ezért a nyilvántartottak száma sok esetben kevésbé csökkent azokban a térségekben, ahol ez a foglalkoztatási forma – részben a népesség alacsonyabb iskolázottsági szintje miatt – gyakoribb. Ezzel szemben a nyugat- és közép-dunántúli körzetekben vagy a főváros övezetében az elsődleges munkaerőpiac expanziója sokszor az állami munkaerő-közvetítő szerv közreműködése nélkül is felszívta az álláskeresőket, így ott – különösen a pénzbeli ellátásra nem jogosult pályakezdők körében – kevesebb esetben volt szükség nyilvántartásba vételre.

Összességében a változások nem rajzolták át a munkaerőpiac területi mintázatát. A nyugat- és közép-dunántúli foglalkoztatási körzetek zömében, valamint a budapesti övezetben továbbra is jóval alacsonyabb az álláskeresők munkavállalási korú népességhez viszonyított aránya, mint a dél-dunántúli és a Dunától keletre fekvő területeken. A Győr-Moson-Sopron megyei körzetekben a mutató 1% körüli értékei azt jelzik, hogy ebben a térségben tényleges munkaerőhiány alakult ki, amiben a külföldre ingázás egyre gyakoribbá válása is szerepet játszott. Az elmúlt évek jelentős – ám az országos átlagtól rendszerint elmaradó – javulása ellenére a legkedvezőtlenebb helyzetű (nagyobbrészt Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei) körzetekben száz munkavállalási korúra 8–12 álláskereső jutott 2017 végén, az országos átlag 2–3-szorosa.[6]

[6] A nyilvántartott álláskeresők adatainak forrása: Pénzügyminisztérium.

4.12. Nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú népességen belül, 2017*

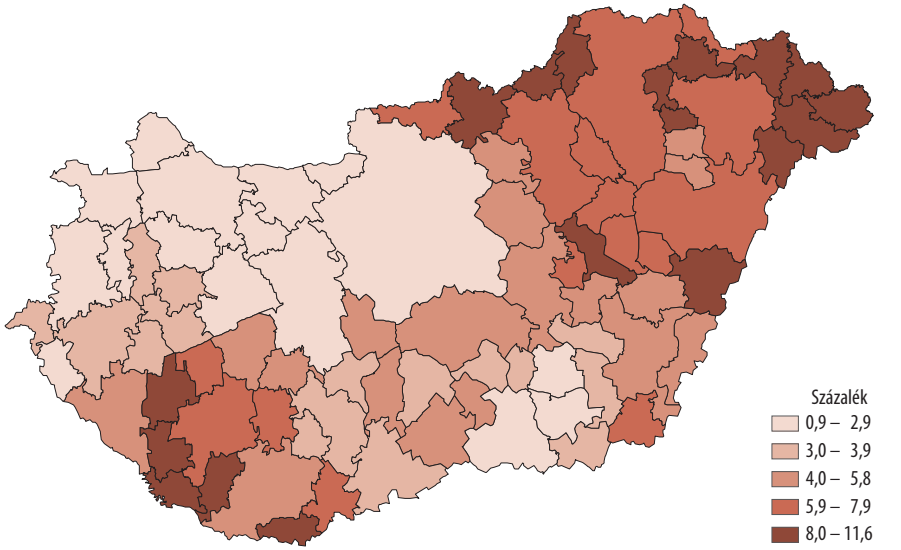

* Nyilvántartott álláskeresők 2017. december 20-án, munkavállalási korú népesség 2017. december 31-én.

4.13. A nyilvántartott álláskeresők számának változása, 2011–2017

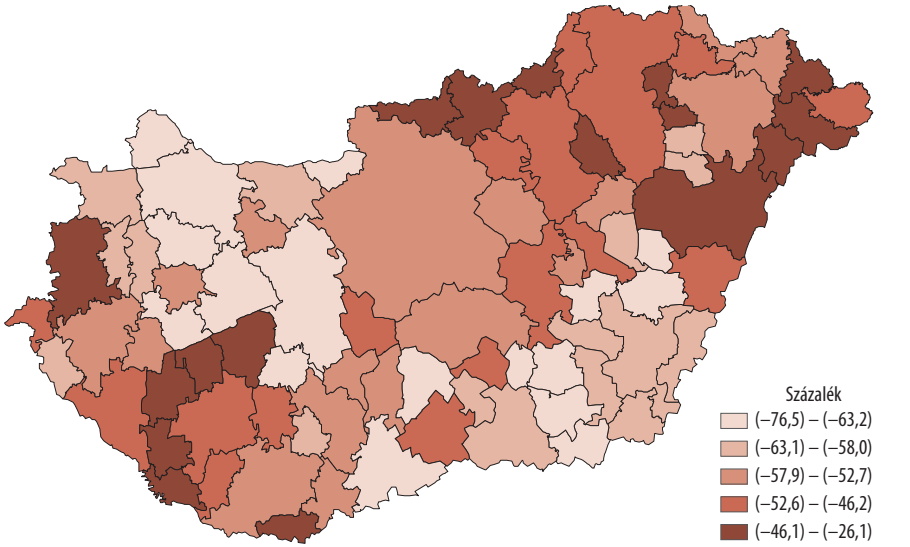

4.5. Személyi jövedelmadó

A legutóbbi népszámlálás óta történt munkaerőpiaci változásokat az is jelzi, hogy 2017-ben 12%-kal többen fizettek személyi jövedelemadót, mint 2011-ben. Számuk 5 millió fölé emelkedett, ami az állandó népesség felét jelenti. Az adófizetők népességen belüli aránya jóval kisebb területi különbségeket jelez, kevésbé szóródik a foglalkoztatási körzetek között, mint a nyilvántartott álláskeresők aránya. A legtöbb gazdasági, illetve munkaerőpiaci jelzőszámhoz hasonlóan e tekintetben is érzékelhető Nyugat- és Közép-Dunántúl fölénye, azonban a kimagasló gazdasági teljesítményű Budapest munkaerőpiaci körzetében az országos átlagnál alacsonyabb (48%) a személyi jövedelemadót fizetők aránya.

A körzeteket alapvetően meghatározó munkaerőmozgás (az ingázásoké és a költözéseké egyaránt) jellemzően a magasabb kereseti lehetőségeket nyújtó térségek felé irányul. Az országon belüli bérkülönbségeket jelzi, hogy az egy adófizetőre jutó adóköteles jövedelem éves összege a fővárosi, valamint kilenc nyugat- és közép-dunántúli munkaerőpiaci körzet kivételével csupán a – kiemelkedő kereseteket nyújtó energiaipar hazai bázisait is magukba foglaló – paksi és gyöngyösi övezetben volt országos átlag (2,5 millió forint) feletti 2017-ben. Közülük a paksiban volt a legmagasabb a mutató értéke (3,1 millió forint), amit – a nemzetgazdaság szinte minden területén bérfölényt mutató – Budapest körzete követett 3,0 millió forinttal. A térségi rangsor alsó harmadába (adófizetőnként évi 1,6–1,9 millió forint szja-alappal) kizárólag alföldi, észak-magyarországi és dél-dunántúli foglalkoztatási körzetek tartoztak. A megyeszékhelyek körzeteiben ezeken a területeken is magasabb (2,1–2,4 millió forintos) adóköteles jövedelem jellemző.

4.14. A személyi jövedelemadót fizetők és a foglalkoztatottak arányának* összefüggése a munkaerőpiaci körzetekben, 2011

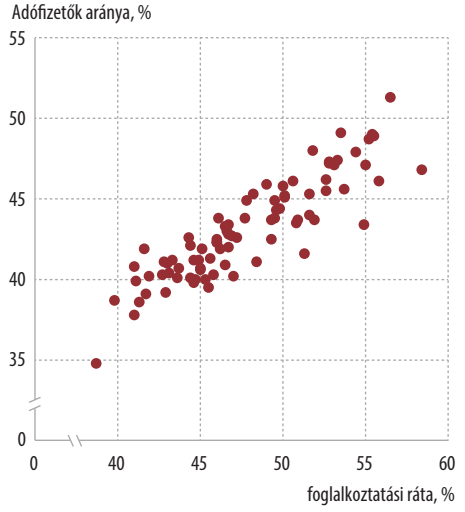

* Adófizetők aránya az állandó népességen belül, foglalkoztatottak aránya a 15–74 éves lakónépességen belül.

4.15. Személyi jövedelemadót fizetők aránya az állandó népességen belül, 2017

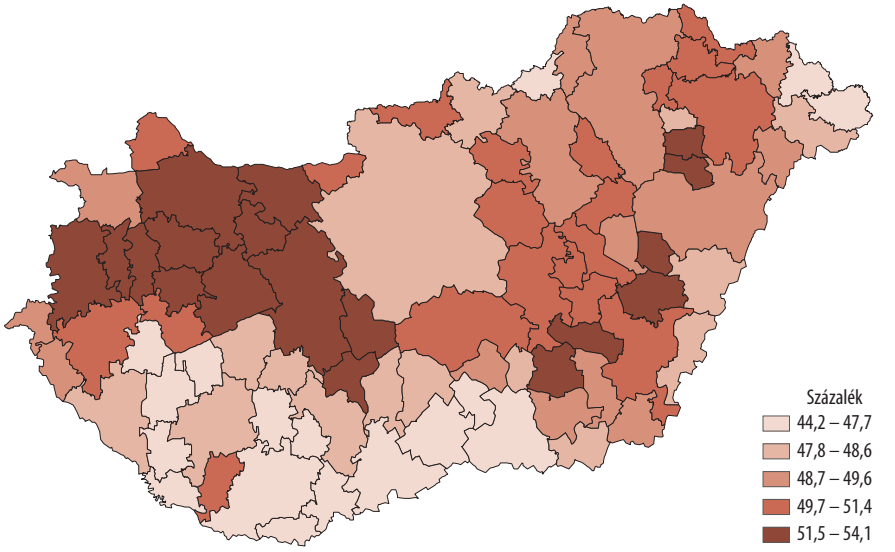

4.16. Egy adófizetőre jutó személyijövedelemadó-alapot képező jövedelem összege, 2017

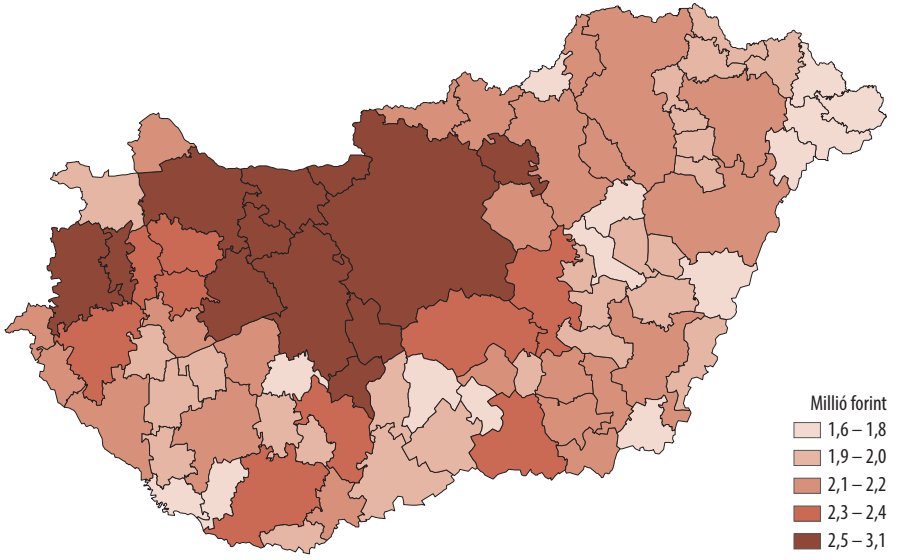

4.6. Működő vállalkozások

A munkaerőpiaci körzetek határait, a foglalkoztatási viszonyokat, az ingázási irányokat a munkaerő-kereslet oldaláról alapvetően a vállalkozások és a költségvetési szervek elterjedtsége, területi elhelyezkedése, munkaerőigénye határozza meg. A főváros amellett, hogy az ország közigazgatási központja, a versenyszféra számára is kitüntetett célterületnek számít. A budapesti körzetben ezer lakosra 93 működő vállalkozás jutott 2016-ban, az országos értéknél (69) harmadával magasabb. A mutató értéke a gazdaságilag fejlettebb nyugat- és közép-dunántúli térségekben, a nagyobb városok munkaerőpiaci körzetében, illetve az autópályák mentén jellemzően nagyobb, mint az ország más területein. Az ezer lakosra jutó vállalkozások száma az északi, északkeleti határ menti övezetekben, valamint a sok tekintetben belső perifériának számító Közép-Tiszavidéken a legalacsonyabb.

Munkaerőpiaci szempontból a nagyobb létszámot foglalkoztató vállalkozások területi eloszlása kiemelten fontos. 2016-ban több mint 900 vállalkozás működött az országban legalább 250 fős létszámmal. Ezek 46%-ának Budapest, 34%-ának a megyeszékhelyek körzetében volt a székhelye. A megyeszékhelyek közül a legtöbb (30–35) nagyvállalattal a győri, a debreceni és a székesfehérvári, a legkevesebbel (4–5) a szekszárdi, a salgótarjáni és a békéscsabai övezetek rendelkeztek. Tizenöt munkaerőpiaci körzetben nem volt 2016-ban olyan vállalkozás, amelynek létszáma meghaladta a 249 főt. Ezek zömmel az Alföld kevés településből álló, illetve határ menti körzetei, valamint dél-dunántúli területek voltak.

4.18. Ezer lakosra jutó működő vállalkozás a munkaerőpiaci körzetek népességnagyság-kategóriája szerint, 2016

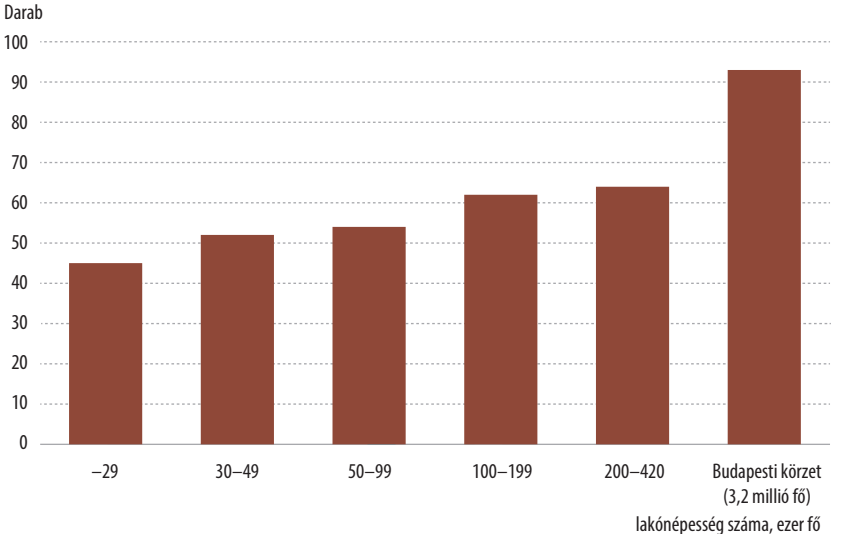

4.17. Ezer lakosra jutó működő vállalkozás, 2016

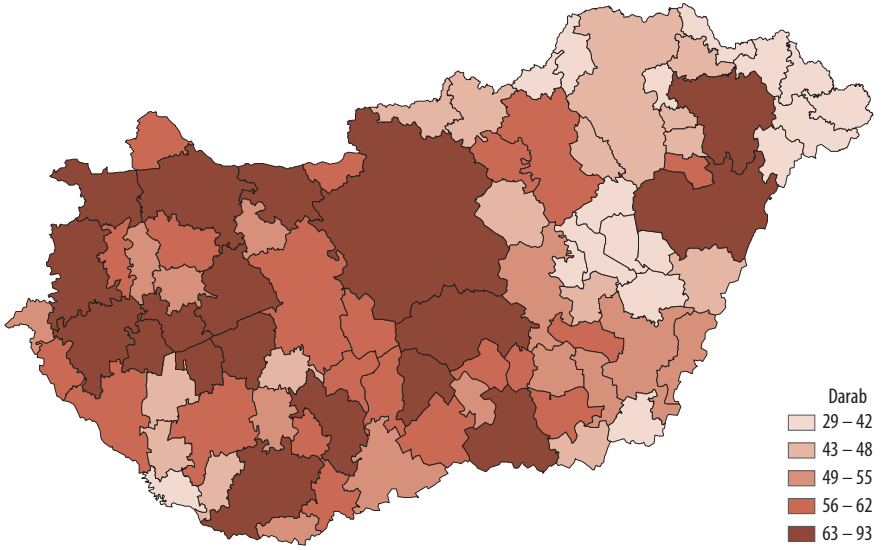

4.19. Legalább 250 fős létszámú működő vállalkozások száma, 2016

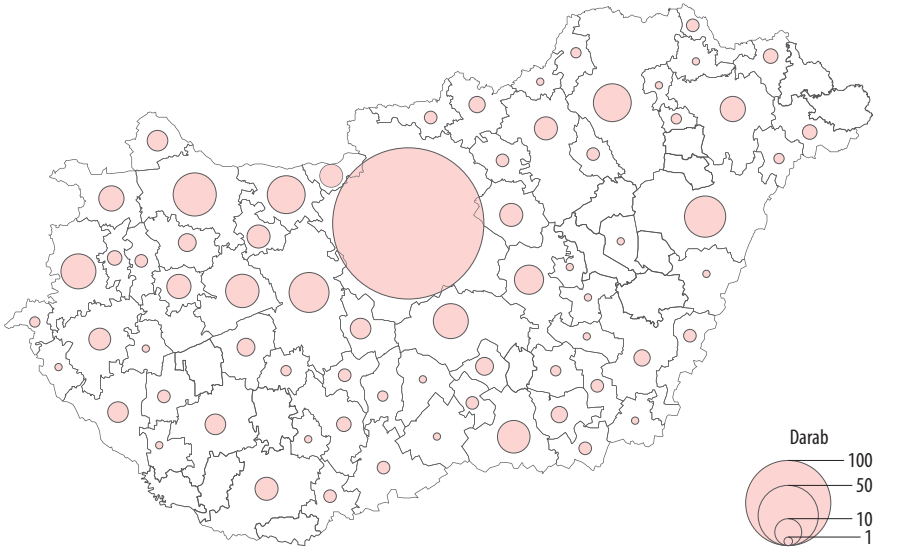

A LEG… LEG… LEG…

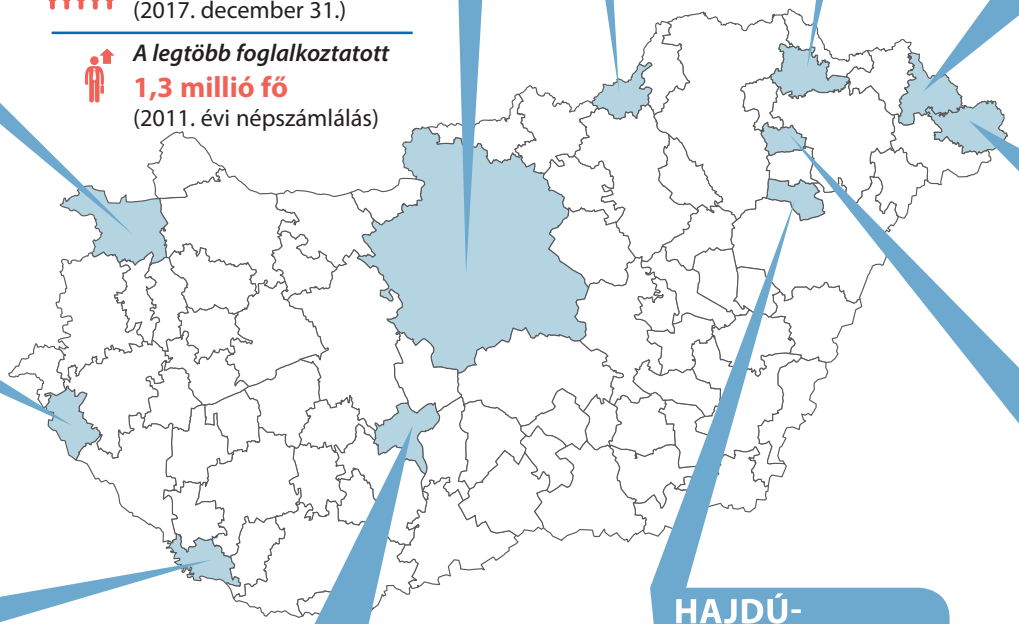

BUDAPESTI

A legtöbb településből álló
275 darab

A legnagyobb területű
9 ezer km²

A legtöbb lakosú
3,2 millió fő
(2017. december 31.)

A legtöbb foglalkoztatott
1,3 millió fő
(2011. évi népszámlálás)

ÓZDI

A legmagasabb a nyilvántartott álláskeresők aránya
11,6%
(2017)

SÁROSPATAKI

A legnagyobb népességvesztés
–8,5%
(2012–2017 között)

VÁSÁROS-NAMÉNYI

A legnagyobb népességgyarapodás
6,2%
(2012–2017 között)

SOPRONI

A legalacsonyabb a nyilvántartott álláskeresők aránya
0,9%
(2017)

FEHÉRGYARMATI

A legalacsonyabb egy adófizetőre jutó szja-alapot képező jövedelem
évi 1,6 millió forint
(2017)

LENTI

A legkevesebb lakosú
17 ezer fő
(2017. december 31.)

TISZAVASVÁRI

A legkisebb területű
244 km²

BARCSI

A legkevesebb foglalkoztatott
6,4 ezer fő
(2011. évi népszámlálás)

PAKSI

A legmagasabb egy adófizetőre jutó szja-alapot képező jövedelem
évi 3,1 millió forint
(2017)

HAJDÚ-BÖSZÖRMÉNYI

A legkevesebb településből álló
1 darab

… MUNKAERŐPIACI KÖRZETEK

Területi egységek 77

Az Európai Unió országai, 2017. január 1. 78
Az Európai Unió régiói (NUTS-2-egységek), 2017. január 1. 79
Magyarország régiói, 2017. január 1. 80
Magyarország régiói, 2018. január 1. 81
Magyarország megyéi, 2017. január 1. 82
Magyarország járásai, 2017. január 1. 83
Magyarország települései, 2017. január 1. 84

Az Európai Unió országai, 2017. január 1.

Az Európai Unió régiói (NUTS-2-egységek), 2017. január 1.

Magyarország régiói, 2017. január 1.

Magyarország régiói, 2018. január 1.

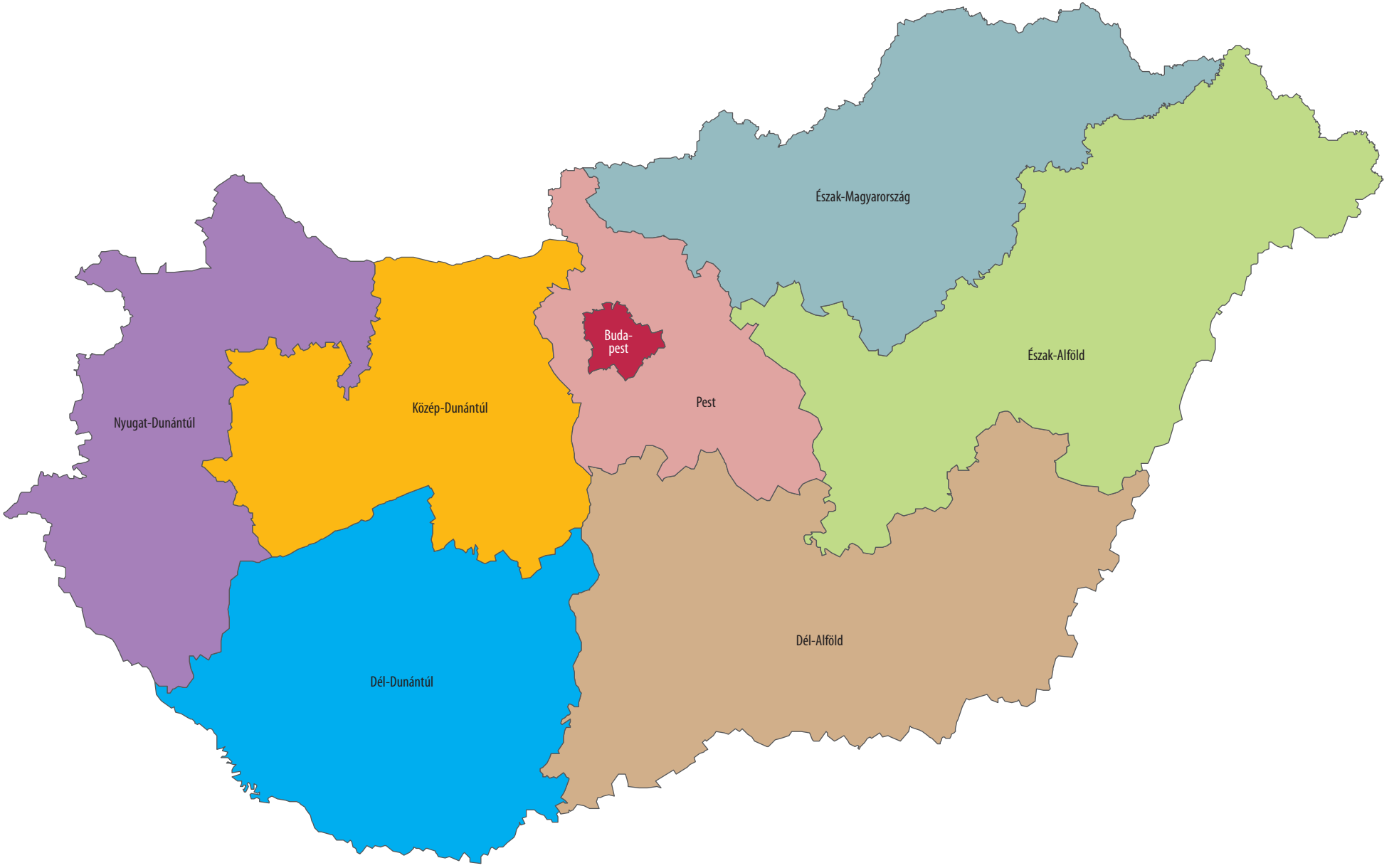

Magyarország megyéi, 2017. január 1.

Magyarország járásai, 2017. január 1.

Magyarország települései, 2017. január 1.

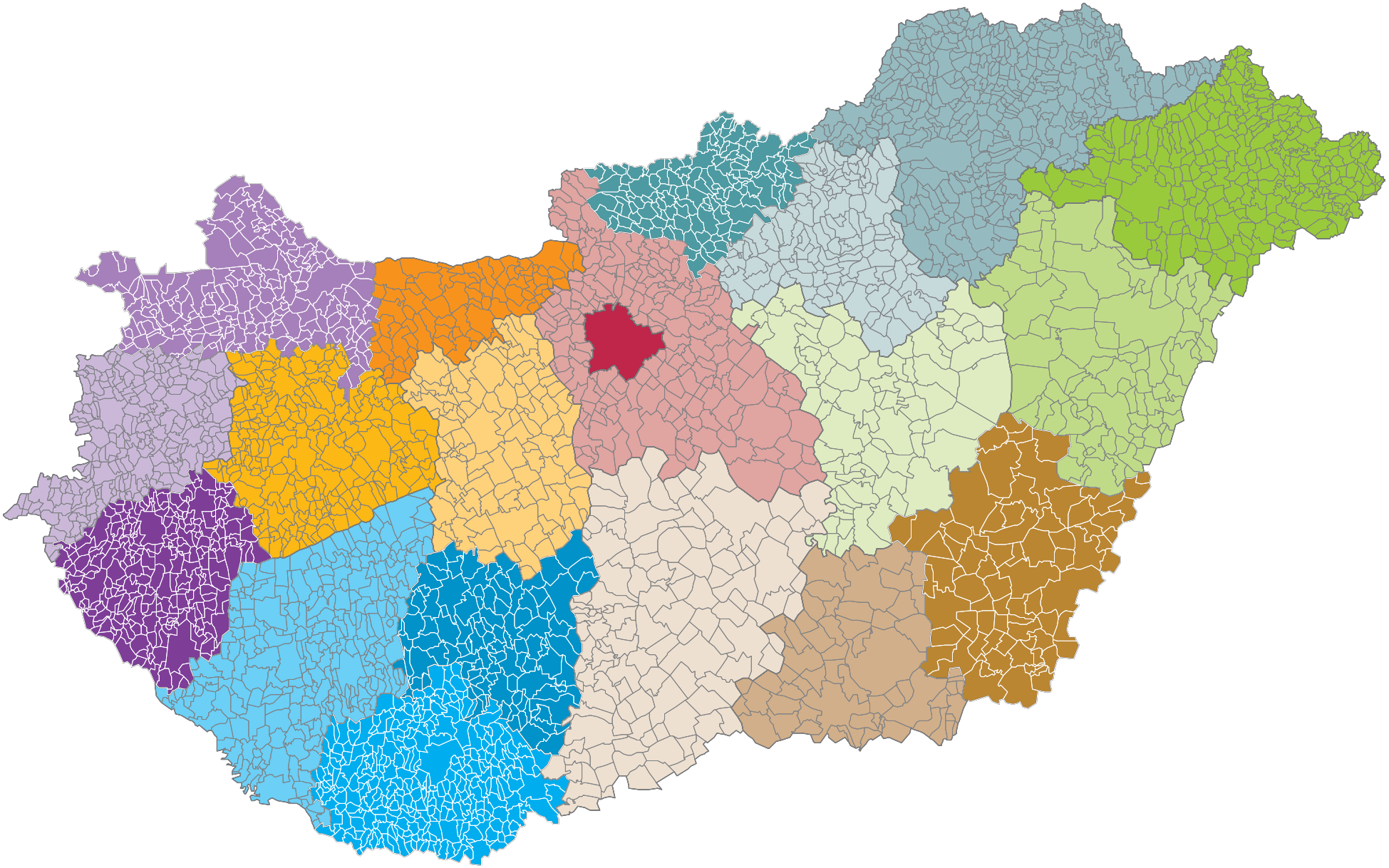

Ábrajegyzék

I. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

1.1. TÁRSADALOM

1.1. A lakónépesség száma, 2018. január 1. ... 6
1.2. A népességváltozás és tényezői, 2007-2017 ... 6
1.3. Születéskor várható átlagos élettartam, 2016 ... 6
1.4. Az egy négyzetkilométeres földrajzi rácshálóra (gridre) jutó népesség Európában, 2011 ... 7
1.5. A száz gyermekkorúra jutó időskorúak száma, 2017. január 1. ... 8
1.6. Az ezer 15–49 éves nőre jutó élveszületések száma, 2016 ... 8
1.7. Az egyetemi, főiskolai oklevéllel rendelkezők aránya a 25–64 éves népességből, 2017 ... 8
1.8. A foglalkoztatottak aránya a 20–64 éves népességből, 2017 ... 9
1.9. Munkatermelékenység - egy foglalkoztatottra jutó GDP – az Európai Unió átlagának százalékában, 2017 ... 9
1.10. A szegénységi küszöb alatt élő népesség aránya, 2016 ... 9

1.2. GAZDASÁG

1.11. Exportértékesítésünk az Európai Unió országaiba, 2017 ... 10
1.12. Az Európai Unió országaival folytatott külkereskedelmünk egyenlege, 2017 ... 10
1.13. Egy főre jutó GDP az Európai Unió átlagának százalékában, 2017 ... 11
1.14. A folyó fizetési mérleg egyenlege a GDP százalékában, 2017 ... 12
1.15. Államadósság a GDP százalékában, 2017 ... 12
1.16. A fogyasztó árak változása, 2017 (az előző évhez képest) ... 12
1.17. Vállalkozások születési rátája, 2016 ... 13
1.18. Vállalkozások kétéves túlélési rátája, 2016 ... 13
1.19. Kutatás-fejlesztési ráfordítások a GDP százalékában, 2016 ... 13

I.3. KÖZLEKEDÉS, INFRASTRUKTÚRA, SZÁLLÍTÁS INFOKOMMUNIKÁCIÓ

1.20. Az ezer lakosra jutó személygépkocsik száma, 2016 ... 14
1.21. A vasút részesedése az árutonna-kilométerben kifejezett belföldi áruszállításban, 2016 ... 14
1.22. A szélessávúinternet-hozzáféréssel rendelkező háztartások aránya, 2017 ... 14
1.23. A transzeurópai közlekedési hálózat törzshálózata, 2013 ... 15

1.4. KÖRNYEZET

1.24. A megújuló energiaforrások aránya a teljes végső energiafogyasztásban, 2016 ... 16
1.25. A települési hulladék egy főre jutó mennyisége, 2016 ... 16
1.26. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának egy lakosra jutó értéke, 2016 ... 16

1.5. REGIONÁLIS KÜLÖNBSÉGEK

1.27. Népességváltozás ezer lakosra, 2012–2016 ... 17
1.28. Az időskorú népesség eltartottsági rátája, 2017. január 1 ... 17
1.29. Születéskor várható átlagos élettartam, 2016 ... 17
1.30. Az egyetemi, főiskolai oklevéllel rendelkezők aránya a 25–64 éves népességből, 2017 ... 17
1.31. A 15–64 éves népesség munkanélküliségi rátája, 2017 ... 18
1.32. Egy főre jutó GDP az Európai Unió átlagának százalékában, 2016 ... 18
1.33. A tudomány és technika területén alkalmazott felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a gazdaságilag aktív népességen belül, 2017 ... 18
1.34. Ezer lakosra jutó személygépkocsik száma, 2016 ... 18

II. TERÜLETI KÜLÖNBSÉGEK MAGYARORSZÁGON

2.1. NÉPESSÉG, NÉPMOZGALOM

2.1. Ezer 15–49 éves nőre jutó élveszületés, 2017 ... 20
2.2. Ezer lakosra jutó halálozás, 2017 ... 20
2.3. Ezer lakosra jutó természetes szaporodás, fogyás (–), 2017 ... 20
2.4. Az egy négyzetkilométeres földrajzi rácshálóra (gridre) jutó népesség száma, 2011 ... 21
2.5. Ezer lakosra jutó belföldi vándorlási egyenleg, 2017 ... 22
2.6. Száz gyermekkorúra jutó időskorú, 2017. december 31. ... 22
2.7. Születéskor várható átlagos élettartam, 2017 ... 22

2.2. MUNKAERŐPIAC

2.8. A 15–64 éves népesség foglalkoztatási rátája, a foglalkoztatottak megoszlása nemzetgazdasági szektoronként, 2017 ... 23
2.9. A 15–64 éves népesség munkanélküliségi rátája, 2017 ... 23
2.10. Az inaktívak aránya a 15–64 éves népességből, 2017 ... 23
2.11. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete, 2017 ... 24
2.12. Az üres álláshelyek száma és aránya a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, 2017 ... 24
2.13. A 15–64 éves foglalkoztatottak közül a munkába közlekedők és az ingázók aránya, az ingázók és a munkába közlekedők megoszlása, 2017. IV. negyedév ... 24
2.14. A nyilvántartott álláskeresők aránya a 15–64 éves állandó népességből, 2017 ... 25
2.15. Az egy éven túl nyilvántartott álláskeresők aránya a nyilvántartott álláskeresőkön belül, 2017 ... 25
2.16. A pályakezdő nyilvántartott álláskeresők aránya a nyilvántartott álláskeresőkből, 2017 ... 25

2.3. JÖVEDELMI VISZONYOK
2.17. A személyijövedelemadó-fizetők ezer lakosra jutó száma, 2017 ... 26
2.18. Egy adófizetőre jutó személyijövedelemadó-alapot képező jövedelem, 2017 ... 26
2.19. Az 5 millió forint jövedelemsáv feletti adófizetők aránya, 2017 ... 26
2.20. Az öregségi nyugdíj egy ellátottra jutó havi összege, 2018. január ... 27
2.21. A nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők tízezer lakosra jutó száma és megoszlása, 2018. január ... 27
2.22. Az aktív korúak ellátásában részesítettek tízezer lakosra jutó száma, 2017 ... 27

2.4. TÁRSADALMI SZOLGÁLTATÁSOK
2.23. Kisgyermekek napközbeni ellátását biztosító intézmény vagy szolgáltatás száz férőhelyére jutó beírt gyermekek száma, 2017 ... 28
2.24. Kisgyermekek napközbeni ellátását biztosító intézmény vagy szolgáltatás ellátásait helyben igénybe venni nem tudó kisgyermekek aránya, 2017 ... 28
2.25. Az egyes bölcsődetípusokban gondozott gyermekek aránya, 2017 ... 28
2.26. Házi segítségnyújtásban részesülők a 65 éves és annál idősebb népesség százalékában, 2017 ... 29
2.27. Szociális étkeztetésben részesülők a 65 éves és annál idősebb népesség százalékában, 2017 ... 29
2.28. Idősek bentlakásos intézményében ellátottak a 65 éves és annál idősebb népesség százalékában, 2017 ... 29
2.29. A betöltetlen orvosi állások aránya, 2017 ... 30
2.30. Az egy háziorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma, 2017 ... 30
2.31. Háziorvosi és házi gyermekorvosi szolgálattal nem rendelkező településeken élők aránya a népesség százalékában, 2017 ... 30

2.5. OKTATÁS
2.32. Az óvodát helyben igénybe venni nem tudó gyermekek aránya a 3–5 évesek körében, 2017 ... 31
2.33. A más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya, 2017 ... 31
2.34. Egy általános iskolai feladatellátási helyre jutó tanulók száma a nappali képzésben, 2017 ... 31
2.35. A nappali oktatásban részt vevő tanulók száma a középfokú oktatásban, 2017 ... 32
2.36. A más településről bejáró középiskolai tanulók aránya, 2017 ... 32
2.37. A középfokú nappali oktatásban részt vevő tanulók megoszlása feladatellátásihely-típusok szerint, 2017/2018 ... 32
2.38. A felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók száma a nappali képzésben, 2017 ... 33
2.39. A felsőoktatásban részt vevő hallgatók ezer lakosra jutó száma és megoszlása képzési szintek szerint, 2017 ... 33
2.40. Felsőfokú végzettségűek aránya a 25–74 éves népességből, 2017 ... 33

2.6. LAKÁS
2.41. Épített lakások tízezer lakosra, 2017 ... 34
2.42. 2013–2017 között épült lakások aránya a 2017. végi lakásállományból ... 34
2.43. A 2017 folyamán épített lakások megoszlása építtető szerint ... 34
2.44. A száz lakásra jutó lakosok száma, 2017 ... 35
2.45. A használt lakások átlagára, 2017 ... 35
2.46. A lakásállomány szobaszám szerinti megoszlása, 2017 ... 35

2.7. BRUTTÓ HAZAI TERMÉK (GDP), BRUTTÓ HOZZÁADOTT ÉRTÉK
2.47. Egy főre jutó GDP az országos százalékában, 2016 ... 36
2.48. A bruttó hozzáadott érték megoszlása a nemzetgazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2016 ... 36

2.8. VÁLLALKOZÁSOK
2.49. Ezer lakosra jutó működő vállalkozás, 2016 ... 37
2.50. Ezer lakosra jutó termelő ágakba sorolt működő vállalkozások, 2016 ... 37
2.51. Egy lakosra jutó külföldi befektetés, 2016 ... 37

2.9. BERUHÁZÁS
2.52. A gazdasági szervezetek egy lakosra jutó beruházási teljesítményértéke és a beruházások megoszlása a nemzetgazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2017 ... 38
2.53. A gazdasági szervezetek beruházásainak megoszlása gazdálkodási forma szerint, 2017 ... 38
2.54. A gazdasági szervezetek beruházásainak megoszlása anyagi-műszaki összetétel szerint, 2017 ... 38

2.10. KUTATÁS-FEJLESZTÉS
2.55. Kutatás-fejlesztési ráfordítások a GDP százalékában, 2016 ... 39
2.56. A kutatás-fejlesztési ráfordítások egy lakosra jutó értéke és a K+F-költségek megoszlása a kutatás-fejlesztési tevékenység típusai szerint, 2017 ... 39
2.57. A kutatás-fejlesztési ráfordítások megoszlása források szerint, 2017 ... 39

2.11. MEZŐGAZDASÁG
2.58. A mezőgazdaság részesedése a megyék és a főváros bruttó hozzáadott értékéből, 2016 ... 40
2.59. Az egy hektár mezőgazdasági területre jutó kibocsátás alapáron, 2017 ... 40
2.60. Egy hektár szántóföld átlagára, 2013–2017 ... 40
2.61. A mezőgazdasági terület aránya az összes földterületből és a fontosabb növények termésátlagának eltérése az országostól, 2017 ... 41

2.12. IPAR, ÉPÍTŐIPAR
2.62. Az ipar részesedése a megyék és a főváros bruttó hozzáadott értékéből, 2016 42
2.63. Egy lakosra jutó ipari termelési érték megyénként, 2017 42
2.64. Egy lakosra jutó ipari termelési érték járásonként, 2017 42
2.65. Az export aránya az ipari értékesítésből, 2017 43
2.66. Az építőipar részesedése a megyék és a főváros bruttó hozzáadott értékéből, 2016 43
2.67. Egy lakosra jutó építőipari termelési érték és a termelés megoszlása ágazatonként, 2017 .. 43

2.13. KISKERESKEDELMI FORGALOM, TURIZMUS
2.68. A kereskedelem, gépjárműjavítás részesedése a megyék és a főváros bruttó hozzáadott értékéből, 2016 44
2.69. A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás részesedése a megyék és a főváros bruttó hozzáadott értékéből, 2016 44
2.70. Egy vendégéjszakára jutó bruttó árbevétel a kereskedelmi szálláshelyeken, 2017 44
2.71. A kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma és a legnagyobb forgalmat lebonyolító 10 település, 2017 45

2.14. KÖZLEKEDÉSI HÁLÓZATOK
2.72. A szállítás, raktározás gazdasági ág részesedése a megyék és a főváros bruttó hozzáadott értékéből, 2016 46
2.73. A járásközpontok közúti elérhetősége, 2016 46
2.74. A legközelebbi gyorsforgalmi csomópont közúti elérhetőségi ideje, 2016 46
2.75. Magyarország főbb közlekedési hálózatai, 2018 47

2.15. SZEMÉLYGÉPKOCSI-ÁLLOMÁNY
2.76. Természetes személy által üzemeltetett személygépkocsik ezer lakosra jutó száma, 2017 48
2.77. A személygépkocsi-állomány átlagos kora, 2017 48
2.78. A Magyarországon első alkalommal üzembe helyezett személygépkocsik ezer lakosra jutó száma, 2016 48

2.16. INFOKOMMUNIKÁCIÓS ELLÁTOTTSÁG
2.79. Az információ, kommunikáció gazdasági ág részesedése a megyék és a főváros bruttó hozzáadott értékéből, 2016 49
2.80. Száz háztartásra jutó mobiltelefon, 2016 49
2.81. Ezer lakosra jutó internet-előfizetések száma, 2017 49

2.17. SZENNYVÍZKEZELÉS
2.82. A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba és a közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások arányának különbsége (másodlagos közműolló), 2017 50
2.83. A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya, 2017 50
2.84. A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózaton elvezetett szennyvíz megoszlása tisztítási fokozatok szerint, 2017 50

2.18. HULLADÉKGAZDÁLKODÁS
2.85. Hulladék hasznosítása, ártalmatlanítása, 2017 51
2.86. A közszolgáltatás keretében elszállított települési hulladék egy főre jutó mennyisége, 2017 51
2.87. A közszolgáltatás keretében elszállított elkülönítetten gyűjtött települési hulladék aránya, 2017 51

2.19. ENERGIAFELHASZNÁLÁS ÉS IVÓVÍZFOGYASZTÁS
2.88. Egy háztartási fogyasztóra jutó villamosenergia-felhasználás, 2017 52
2.89. Egy háztartási fogyasztóra jutó vezetékesgáz-fogyasztás, 2017 52
2.90. Egy közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakásra jutó ivóvízfogyasztás, 2017 52

2.20. TERMÉSZETI KÖRNYEZET
2.91. Erdősültség és az erdők tulajdon szerinti megoszlása, 2017. január 1 53
2.92. Erdőgazdálkodási célú terület rendeltetés szerint, 2017. január 1 53
2.93. Országos jelentőségű védett természeti területek aránya és megoszlása, 2017 53
2.94. Natura 2000 területek 54

III. KIEMELT TÉMA: A GYERMEKVÁLLALÁS TERÜLETI KÜLÖNBSÉGEI

3.1. A SZÜLETÉSEK SZÁMA ÉS ALAKULÁSA
3.1. A születésszám és a nyers termékenységi arányszám alakulása 56
3.2. A születések számának alakulása, 2007–2017 56
3.3. A születések ezer lakosra jutó száma, 2017 56

3.2. A SZÜLŐKÉPES KORÚ NŐK SZÁMA ÉS TERMÉKENYSÉGE
3.4. A szülőképes korú nők száma és a női népességen belüli arányuk 57
3.5. A szülőképes korú nők aránya a női népességből, 2017 57
3.6. A teljes termékenységi arányszám, 2017 57

3.3. HÁZAS ÉS NEM HÁZAS SZÜLŐK GYERMEKVÁLLALÁSA
3.7. Száz élveszületésből a házasságon kívüli élveszületések aránya az anya kora szerint 58
3.8. A házasságon kívül született gyermekek aránya, 2017 58
3.9. Ezer 15–49 éves házas nőre jutó élveszületés, 2017 58

3.4. AZ ANYÁK ÁTLAGOS ÉLETKORA ÉS ISKOLÁZOTTSÁGA
3.10. Az anyák átlagos életkora első gyermekük születésekor, 2017 ... 59
3.11. Élveszületések az anya legmagasabb iskolai végzettsége szerint ... 59
3.12. A felsőfokú végzettséggel rendelkező anyák aránya, 2017 ... 59

3.5. AZ ANYÁK ÉS AZ APÁK ÉLETKORA
3.13. Az anyák és az apák életkora a gyermek születésekor, 1987, 2007 ... 60

3.6. GYERMEKEK A CSALÁDBAN
3.14. A száz családra jutó 18 évesnél fiatalabb gyermekek száma, 2016 ... 62

3.7. TERHESSÉGMEGSZAKÍTÁSOK
3.15. A teljes termékenységi és a teljes terhességmegszakítási arányszám ... 63
3.16. Ezer 15–49 éves nőre jutó terhességmegszakítás, 2017 ... 63
3.17. Száz éleveszületésre jutó terhességmegszakítás, 2017 ... 63

IV. KIEMELT TÉRSÉG: A MUNKAERŐPIACI KÖRZETEK JELLEMZŐI

4.1. A MUNKAERŐPIACI KÖRZETEK LEHATÁROLÁSA
4.1. A települések közötti ingázási kapcsolatok, 2011 ... 66
4.2. Az ingázók aránya a foglalkoztatottakon belül ... 67
4.3. A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitás szerint ... 67
4.4. Munkaerőpiaci körzetek Magyarországon ... 68

4.2. DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐK
4.5. A lakónépesség számának változása, 2012–2017. ... 69
4.6. Természetes fogyás ezer lakosra, 2012–2017. ... 69
4.7. Vándorlási különbözet ezer lakosra, 2012–2017 ... 69
4.8. Lakónépesség, 2017. december 31 ... 70
4.9. A munkavállalási korú (15–64 éves) népesség aránya, 2017. december 31 ... 70

4.3. FOGLALKOZTATOTTSÁG ÉS INGÁZÁS
4.10. Foglalkoztatási ráta a 15–74 éves népességen belül, 2011 ... 71
4.11. Az ingázók aránya a foglalkoztatottak lakóhelye szerint, 2011 ... 71

4.4. NYILVÁNTARTOTT ÁLLÁSKERESŐK
4.12. Nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú népességen belül, 2017 ... 72
4.13. A nyilvántartott álláskeresők számának változása, 2011–2017 ... 72

4.5. SZEMÉLYI JÖVEDELMADÓ
4.14. A személyi jövedelemadót fizetők és a foglalkoztatottak arányának összefüggése a munkaerőpiaci körzetekben, 2011 ... 73
4.15. Személyi jövedelemadót fizetők aránya az állandó népességen belül, 2017 ... 73
4.16. Egy adófizetőre jutó személyijövedelemadó-alapot képező jövedelem összege, 2017 ... 73

4.6. MŰKÖDŐ VÁLLALKOZÁSOK
4.17. Ezer lakosra jutó működő vállalkozás, 2016 ... 74
4.18. Ezer lakosra jutó működő vállalkozás a munkaerőpiaci körzetek népességnagyság-kategóriája szerint, 2016 ... 74
4.19. Legalább 250 fős létszámú működő vállalkozások száma, 2016 ... 74

Felelős szerkesztő:
Dr. Bódiné Vajda Györgyi

Vezető szerkesztők:
Novák Géza, Szilágyi Dániel, Vida Judit

Szerzők:
Baunok László, Berettyánné Halas Judit, Dr. Berkéné Molnár Andrea,
Csiszérné Palkó Rita, Csőszné Seres Ilona, Deák Tiborné, Fejes László,
Hidas Zsuzsanna, Kissné Majtényi Mónika, Dr. Kormos Zoltán, Kovács Andrea,
Kurucz Lajos, Retz Tamás, Szilágyi Dániel, Tölcsér Marianna, Varsányi Tamás

Térképek:
Szilágyi Dániel, Weisz Tamás

Tördelőszerkesztő:
Bada Csilla

Infografika:
Damjanovich Katalin

További információ: kommunikacio@ksh.hu
Internet: www.ksh.hu

Nyomdai kivitelezés: Xerox Magyarország Kft. – 2018.105
Budapest, 2018